STRIPSCHRIFT

BOMMEL
STEVEN DUPRÉ

NUMMER 383 * €6,70

GEORGES MAZURE

REDACTIO

Toen eind 2004 met veel publiciteit 'Agent Orange' verscheen, een biografische strip over prins Bernhard, pimpte de uitgever de historische strip tot een grafische roman. Zelfs een kwaliteitskrant trapte erin en nam de term klakkeloos over.

Ook werd met veel nadruk gewezen op de 'gründliche', ja zelfs wetenschappelijke, manier waarop onderzoek was gedaan voor de strip.Een overbodige aanbeveling: het is een basisvoorwaarde voor een serieuze historische strip.

Niet alleen de oudere generatie striptekenaars als Jacques Martin (1921, Alex) houdt zich daaraan, ook tekenaars van een nieuwe generatie zoals de Canadese tekenaar Chester Brown (1960) voegt zich daar als vanzelfsprekend naar, bij voorbeeld in zijn historische strip 'Louis Riel', over de Canadese vrijheidsstrijder.

Het hypen van striptekenaars en stripboeken lijkt een steeds hogere vlucht te nemen. Van veelbelovende maar nog onrijpe jonge striptekenaars worden stripboeken met ronkende blurbteksten in de winkels 'gepleurd'.

Als een dochter van een bekende Vlaamse journalist een verhaal van haar vader verstript wordt dat met zoveel publicitaire poeha 'in de markt gezet' dat de suggestie van een revolutionaire ontwikkeling in de strip ontstaat.

In tegenstelling tot bij voorbeeld de schilderkunst, die zich in een dip bevindt, is de strip als negende kunst een kunstvorm, waarbinnen wel degelijk qua thematiek, diepgang, vernieuwing en creativiteit grote en interessante ontwikkelingen plaatsvinden.

Als jongste kunst voelt de stripkunst zich soms niet genoeg op waarde geschat. Om dat ten goede te veranderen moeten ook uitgevers zich realiseren dat serieuze voorlichting daarbij een noodzakelijke voorwaarde is.

Pimpen is daarbij de verkeerde weg.

INHOUD

2 **ACTUA**

10 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

12 **GEORGES MAZURE**
Rich Thomassen

19 **BITS & PIECES**
Ben Bits

20 **GERBEN VALKEMA**
Ger Apeldoorn

24 **BOMMEL**
Patrick Bremmers

30 **JOSÉ MUÑOZ**
Dik Rondeltap

32 **STEVEN DUPRÉ**
Geert de Weyer

36 **DANY**
Geert de Weyer

38 **DE BOVENTOON**

44 **HEINZ SERVICE SPREAD**

48 **INDEX JAARGANG 38**
Arco van Os

OMSLAG

Voor veel kranten en tijdschriften tekende Georges Mazure naast strips ook illustraties voor korte verhalen, variërend van liefdesromans tot detectives en van surrealistische verhalen tot humoresken. De tekening op het omslag is waarschijnlijk gebruikt voor een romantisch verhaal, spelend in zonnige oorden.

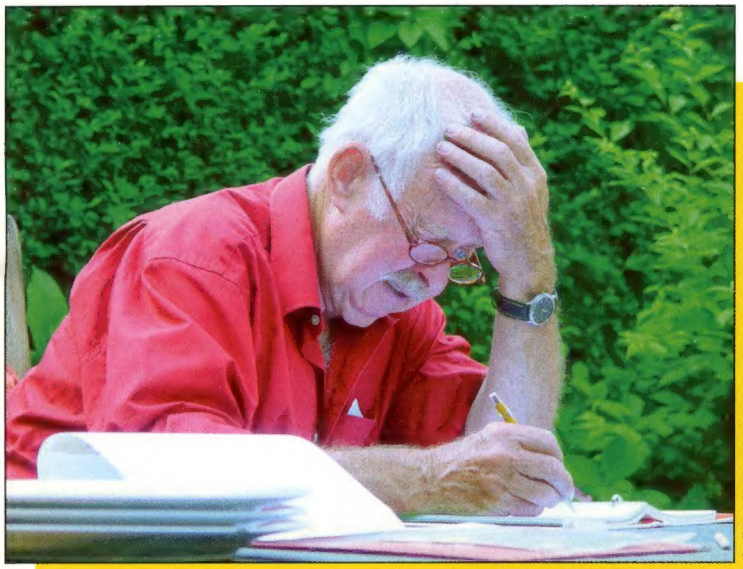

FOTO RUUD GOSSE

Appie Happie is terug!

Op 7 juli van dit jaar wordt Dik Bruynesteyn 80 jaar en natuurlijk moet dat worden gevierd. Stripstift, uitgever van *Stripschrift*, komt daarom begin juni met het album *Appie Happie terug van weggeweest*, het eerste nieuwe boek rond Appie Happie sinds 1985.

Appie Happie terug van weggeweest geeft een kijkje achter de schermen van de ontelbare personages uit de beroemde *Appie Happie*-strip. Wat is er geworden van het voetbalteam De Taaie Tijgers? Waar zit Simon S. Smakeloos nu? Wat doet Henri Buitenzorg tegenwoordig? Hoe gaat het met Kolonel B.D. Buitendienst? En met Sjakie Strijkijzer? En leeft de zinnenprikkelende Vampa nog? In een grote polonaise passeren deze personages de revue. Een feest van herkenning! Iedere figuur komt op een linkerpagina in beeld zoals hij/zij destijds jarenlang in de dagbladen verscheen, met een door de tekenaar zelf geschreven toelichting. Op de rechterpagina ziet de kijker/lezer wat er met deze figuur is gebeurd, of in welke situatie hij/zij zich nu bevindt.

Elke in dit album teruggekeerde Taaie Tijger (of Tijgerin) is in het huidige leven een 'fan vàn' of heeft juist 'een grote hekel áán' een figuur uit de hedendaagse sportwereld. Zo ziet de lezer op iedere rechterpagina ook karikaturen van lieden als **Louis van Gaal**, **Jaap Stam**, **Edwin van der Sar**, **Edgar Davids**, **Erica Terpstra**, **Jorien van den Herik**, **Guus Hiddink** en **Diego Maradona**, zoals hij nu nog regelmatig in de media opduikt.

De handelseditie van *Appie Happie terug van weggeweest* (ISBN 978-90-74539-15-9, 48 pagina, kleur, €7,50) is vanaf medio juni overal verkrijgbaar.

Tegelijkertijd verschijnt er voor de fans een luxe editie in gelimiteerde oplage, genummerd, gesigneerd en met harde kaft, voorzien van een eveneens genummerde en gesigneerde unieke prent. Die editie gaat €24,95 kosten en is alleen te bestellen via *Stripschrift Online* (*www.stripschrift.nl*) of door €27,20 (inclusief verzendkosten) over te maken op giro 9347590 t.n.v. Stripstift, Rotterdam. Vergeet daarbij niet duidelijk uw naam en adres te vermelden. Abonnees op *Stripschrift* en leden van de fansite *www.dikbruynesteyn.nl* betalen voor deze luxe editie **geen verzendkosten**.

Appie Happie terug van weggeweest zal feestelijk worden gepresenteerd tijdens de UEFA EK Onder 21 in Groningen (10 t/m 23 juni) en is daarmee hèt ideale vaderdagcadeau van 2007.

Maar daarmee is nog niet alles gezegd. Vanaf 13 juni is er namelijk ook nog in het Nederlands Stripmuseum in Groningen voor een periode van een half jaar een expo rond Dik Bruynesteyn te zien. Ook wordt er door Tom Egbers van de NOS gewerkt aan een documentair portret. Kortom: in 2007 kan niemand om Dik Bruynesteyn en *Appie Happie* heen! AvO

→ SUVAAL

IK WIL DEZE GRAAG. DAN IS MIJN COLLECTIE WEER COMPLEET.
JEREMIAH
ELSIE EN DE STRAAT
ZO, JIJ HEBT WEER WAT TE LEZEN, HE?
LEZEN?
VERREK! D'R STAAN PLAATJES EN LETTERS IN!

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL @STRIPSCHRIFT.NL

I.M. Yvan Delporte
1928-2007

Yvan Delporte, één van de meest markante en legendarische figuren van de vaderlandse stripgeschiedenis, is niet meer. Maandag 5 maart stierf hij in Brussel op 79-jarige leeftijd. Hij was naar verluidt al een tijdlang ziek en had longproblemen.

Delporte was vooral een man die achter de schermen hard timmerde aan het imago van de Belgische strip. Hij had zowel het scenarioschrijven als het uitoefenen van het hoofdredacteurschap en het stimuleren van beloftevolle tekenaars onder de knie. Menig tekenaar groeide op onder zijn beschermende vleugels. Een andere bezigheid die hij vaak, en met veel enthousiasme beoefende, was drinken. Mening feestje in de stripscene werd opgeluisterd door een dronken Delporte. Dat wil zeggen: als hij niet achter de microfoon stond van Le Boys Bande Dessinée, een steeds qua bezetting wijzigende muziekgroep van stripauteurs, waaronder Midam en Janry.

Delporte begon zijn carrière bij uitgeverij Dupuis als retoucheur van Amerikaanse dagbladstrips. Vier jaar later wist hij zich als scenarist op te werken en schreef hij een *Jan Kordaat*-verhaal voor tekenaar Eddy Paape. In de gouden periode (1956-1968) schopte hij het tot hoofdredacteur van het stripweekblad *Spirou/Robbedoes*. Hij slaagde er in het humorgehalte op te vijzelen en talloze nieuwe auteurs aan de trekken. Nieuwe rubrieken, wedstrijden en speciale themanummers kwamen vaak uit zijn koker. De man stond bekend om zijn scherpe, soms zelf bijtende vorm van humor en onafgebroken inspiratie. Hij stond ook bekend als een fervente dierenvriend. Toen een Spaanse tekenaar ooit een jonge leeuw als cadeau afleverde voor uitgeefdirecteur Charles Dupuis, nam Delporte het dier onder zijn hoede. Maandenlang groeide het dier op op de *Spirou*-redactie, tot het te wild en te oud werd en Delporte het aan een circus schonk (waar het enkele dagen later stierf).

Van 1977 tot 1982 was Delporte samen met André Franquin de man achter de *Spirou*-bijlage *Le Trombone Illustré*, waarin zowel Franse, Belgische als Nederlandse (!) auteurs hun opwachting maakten. Als scenarist werkte hij mee aan tientallen reeksen voor auteurs die later het boegbeeld van de Belgische stripgeschiedenis zouden worden. Zo schreef hij ondermeer de scenario's van/voor *Jan Kordaat* (Eddy Paape en Jijé), *Isabel* (Will), *Steven Sterk* en *De Smurfen* (Peyo), *Mulligan* (Berck), *Bollie en Billie* en *De Sliert* (Jean Roba), *German en wij* (Frédéric Janin), *Guust Flater* (Franquin), *Snoesje* (Raymond Macherot), *De Zingari* (René Follet) en ook nog voor het zwartgallige *Zwartkijken*, waarin hij samen met Franquin op een gruwelijk cynische manier zijn sombere (toekomst)visie op onze wereld openbaarde. Andere, minder bekende titels waaraan hij zijn medewerking verleende waren ondermeer: *Anna Tommy* en *Otto, Olivier en Oscar* (Peter de Smet), *Ugaki de samoerai* (Robert Gigi), *Starter* (Jidéhem), *Pietje en de lamp* (Peyo), *Pieter Pook en Molleke* (Frédéric Jannin), *Bandoneón* (Dino Attanasio), *Alfred de wees* (Claire Bretécher) en *Brammetje Bram* (Eddy Ryssack). Voor het stripblad *Pep* ging hij ook in zee met cartoonist Peter van Straaten. Samen creëerden ze *Llewelyn Flint*. Met Peyo bedacht hij *De Smurfen*, maar een zakelijk conflict met de tekenaar deed hem achteraf in een financieel sukkelstraatje terechtkomen.

Een andere tak waarin Delporte ook meteen zijn artistieke neus stak was de animatiestudio. Hij was dol op animatie en werkte lange tijd voor Belvision, de animatiestudio van Dupuis. Ondermeer de eerste films van *De Smurfen* verschenen onder zijn supervisie. Later werkte hij ook aan het *De Banjers*-project, naar een nieuwe reeks van André Franquin, die jammerlijk mislukte. Midden jaren 1990 werkte hij verder nog aan *Dommel*-grappen (Dupa) en *Johan en Pirrewiet*-verhalen (Peyo).

Dat Delporte relatief weinig naambekendheid kreeg kwam doordat hij een man was van korte grappen. Niet iedere tekenaar zet alle bedenkers van hun gags centraal, laat staan dat ze hen op omslagen laten vermelden. Franquin deed dat meestal wel. Onderaan een *Guust Flater*-grap prijkte vaak de naam Yvan Delporte.

Veel tekenaars hebben in de loop der jaren karikaturen van Delporte opgenomen in hun reeksen. Marc Sleen, bij voorbeeld, tekende Bompanero, de grootvader van het kaalhoofdig dagbladverschijnsel Nero, naar het uiterlijk van Delporte. Ook in *Guust Flater* maakte Delporte geslaagde optredens als de wat voorovergebogen man met de lange, naar boven krullende baard.

Delporte bleef actief tot op het einde. Ook ver na het overschrijden van de pensioengerechtigde leeftijd bleef hij zich buigen over stripscenario's en vertalingen. Zo vertaalde hij ondermeer *Roboboy* en *Tom Carbon* voor *Spirou*, maar ook de eerste vijf delen van Marvano's sciencefictionreeks *Dallas Bar* naar het Frans.

Geert de Weyer

Albert Uderzo heeft eindelijk zijn ridderorde

Albert Uderzo heeft op 6 maart zijn versierselen als Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw opgespeld gekregen. Hij kreeg deze onderscheiding reeds in 2006. Vanwege zijn broze gezondheid kon hij ze pas deze maand in ontvangst nemen in de ambtswoning van de Nederlandse ambassadeur in Parijs.

Asterix-tekenaar Uderzo, die zei zeer vereerd te zijn, heeft de koninklijke onderscheiding ondermeer ontvangen omdat zijn werk van groot belang is voor de Nederlandse stripwereld en de stimulering van het historisch en klassiek onderwijs in Nederland, vertelde Hugo Siblesz, de Nederlandse ambassadeur in Frankrijk. Op de vraag of het volgende *Asterix*-avontuur zich nu eindelijk op Nederlands grondgebied afspeelt antwoordde Uderzo tegen *Stripschrift*: 'Na zo'n hoge onderscheiding ben ik het eigenlijk aan mijn stand verplicht! Maar er moet wel een goed scenario liggen. En òf er een nieuwe *Asterix* komt daar moet je me niet op vastpinnen.'

Bij de uitreiking waren onder anderen de *Asterix*-vorsers René van Royen en Sunnyva van der Vegt (bekend van hun studies zoals *Asterix en de waarheid*) aanwezig. Van Royen noemde de feestelijke gebeurtenis zeer geslaagd. 'Sunnyva en ik hebben al zo'n tien jaar contact met Uderzo en zijn kantoor. Alleen hadden we hem tot de uitreiking nog nooit in levende lijve gezien. Ik vond het een uiterst vriendelijke, wat verlegen man.' De wetenschapper vertelde verder dat er al sinds mei 2006 een contract ligt met Les Éditions Albert René om *Asterix en de waarheid* in het Frans uit te geven. De uitvoering laat echter op zich wachten en zo'n bijeenkomst is dan handig om de lijntjes weer eens aan te spannen, aldus Van Royen.

Hij sprak voorafgaand aan de officiële plichtplegingen nog een kort dankwoord uit, waarin hij stelde dat *Asterix* een belangrijke bron is voor historici. 'Albert Uderzo en René Goscinny hebben het Gallische verleden ingevuld: wat aten ze, hoe leefden ze, waarin woonden ze... Zo'n totaalplaatje kom je niet vaak tegen.' Behalve Van Royen sprak ook *Asterix*-kenner Jaap Toorenaar, leraar klassieke talen in Leiden. Hij vertelde aan Uderzo hoeveel plezier zijn klassen beleefden aan de avonturen van *Asterix*. Toorenaar praat overigens met uitgeverij Arboris over de publicatie van een boek over de rol van de taal in deze klassieke strip. RS

FOTO'S RIK SANDERS

LINKS - Tijdens de nazit werd nog hartelijk gelachen om de Latijnse inscriptie *Virtus Nobilitat* (deugd adelt) op de ridderorde. Volgens de aanwezigen had die tekst in een *Asterix*-album zo uit de mond van Driepoot of Julius Caesar kunnen komen.

→ WEBFLITSEN

IN HET KORT STAAT HIERONDER EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN PERIODE. WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR WWW.STRIPSCHRIFT.NL

➲ 29 JAN Twaalf jaar na de dood van de Italiaanse stripgrootmeester Hugo Pratt komt er een nieuw album van diens klassieke papieren (anti)held Corto Maltese. De erfgenamen zouden daarvoor het licht op groen zetten. Dat meldde Le Figaro eind vorige week na een gesprek met uitgeverij Casterman en Pratts weduwe.

➲ 03 FEB De populaire educatieve oorlogsstrip *De ontdekking* van Eric Heuvel en de Anne Frank Stichting krijgt een vervolg. Niet alleen verschijnt er begin maart een nieuwe strip – *De zoektocht* – ook zijn er exposities in het Verzetsmuseum Amsterdam en de Hollandsche Schouwburg.

ERIC HEUVEL - OMSLAGSCHETS DE ZOEKTOCHT

➲ 15 FEB 'Tochtstrips.nl presenteert', zo prijkt bovenaan de A5-foldertjes met cartoons die al maandenlang regelmatig aan de redactie van *Stripschrift* worden toegestuurd. De cartoons hebben een absurdistische humor in een tekenstijl die inhangt tussen Hein de Kort en Kamagurka. Nieuwsgierig naar de maker achter dit alles – Gideon Borman – een kort vraaggesprek.

➲ 16 FEB De al jaren succesvol lopende acties van diverse Vlaamse kranten om met bijbetaling van een luttel bedrag en inlevering van een bon uit de krant op goedkope wijze een stripboek op de kop te tikken, heeft eindelijk in Nederland navolging gevonden. Het Brabantse *BN/De Stem* en de Zeeuwse *PZC* (*Provinciale Zeeuwse Courant*) zijn gestart met een actie die twaalf *Suske en Wiske*-albums omvat.

➲ 27 FEB In navolging van *Het Parool* komt de gratis krant *Spits* met de stripwedstrijd *Spits Stript*. Voornaamste verschil met *Stripstrijd* is echter dat het bij deze nieuwe wedstrijd niet alleen om strookjesgags gaat, maar ook om cartoons en digitale kunst. Sinds gisteren kunnen tekenaars in periodes van telkens vier weken hun creaties opsturen, te beginnen met cartoons, gevolgd door de strookjesgags en tenslotte de digitale kunst. Winnaars krijgen een contract van drie maanden.

➲ 28 FEB Stripheld Guust Flater viert vandaag zijn vijftigste verjaardag. Vanwege dit gouden jubileum is er een nieuw album verschenen en is er in Brussel een drie meter hoge muurschildering onthuld.

➲ 01 MRT Marc Legendre, geestelijk vader van *Biebel* en auteur van de *Screamteam*-jeugdboeken, bereidt na het vorig jaar uitgebrachte *Finisterre* twee grafische romans voor die zullen verschijnen bij uitgeverij Atlas. De eerste – *Verder* – verschijnt zelfs geheel onverwacht eind mei. Legendre had dat boek eerst voorzien voor 60 pagina's, maar beëindigde het als een mastodont van meer dan 200 pagina's, full colour.

➲ 01 MRT René Follet is een begaafd illustrator en striptekenaar. Hij heeft in zijn zestigjarige carrière al menig stripverhaal getekend en tientallen boeken voorzien van illustraties. De hoogste tijd, zo vonden de Franstaligen, om eens een themaboek over zijn leven en werk uit te brengen. Jozef Peeters maakte aldus *René Follet – Un Rêveur Sédentaire*.

➲ 06 MRT Na zo'n zeven weken in *Algemeen Dagblad* te hebben gestaan, is het al weer afgelopen met de dagelijkse strip *Flo* van Floor de Goede.

Geschiedenis voer voor educatieve strips

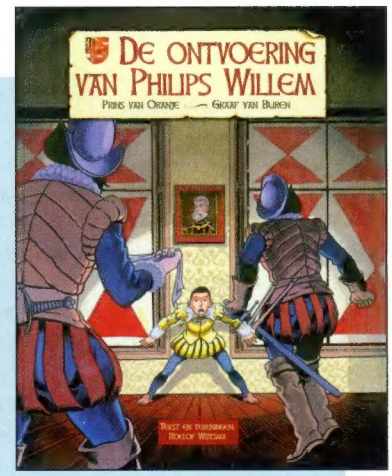

Wie weet nog dat een dertienjarige zoon van Willem van Oranje in 1568, het jaar dat de Tachtigjarige Oorlog uitbreekt, naar Spanje werd ontvoerd. Zijn peetvader, koning Philips II, wil met de gijzeling (tevergeefs) voorkomen dat Willem van Oranje de kant van de protestanten kiest. Deze zoon, Philips Willem, blijft achtentwintig jaar gevangen aan het Spaanse hof. Pas in 1595 wordt hij vrijgelaten; zijn in 1584 vermoorde vader heeft hij nooit meer teruggezien.

Deze tragische, niet alom bekende geschiedenis heeft het Museum Buren & Oranje uit Buren in stripvorm laten uitwerken. Maker is Roelof Wijtsma, tekenaar van de historische oer-strip *Arin*. Het stripverhaal – *De ontvoering van Philips Willem – Prins van Oranje – Graaf van Buren* – werd voorgepubliceerd in het christelijke tijdschrift *Gezingids*. Bij uitgeverij De Banier is er in samenwerking met het museum een albumversie uitgebracht, aangevuld met extra informatie en een getekende stamboom van Philips Willem.

De ontvoering van Philips Willem (ISBN 978-90-336-2841-2, 64 pagina's, kleur, hk, €7,95) is in eerste instantie bedoeld voor kinderen vanaf een jaar of tien en leerkrachten. Maar ook voor anderen die belangstelling hebben voor de Opstand is het een interessante uitgave. Wijtsma zet het levensverhaal tegen de achtergrond van de Tachtigjarige Oorlog op een heldere wijze uiteen. Het tekenwerk komt hier en daar wel wat stijfjes over, met name in de motoriek van de personages.

Een ander educatief project is de serie *Mountain Mike* waarvan vorig jaar het eerste album *Italië* is verschenen. Bedenker Stephan Timmers wil per album een land centraal stellen aan de hand van de belevenissen van de geschiedenisstudent Michael Angelo. In *Italië* verweeft hij een avontuur rond een bijbels geheim met pagina's vol typische Italiaanse culturele en historische weetjes. Het album is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Italiaanse verkeersbureau.

Volgens Timmers (1984), die een opleiding heeft genoten van de inmiddels failliet gegane Cartoonschool in Amsterdam, is *Mountain Mike* vooral bedoeld voor kinderen in de leeftijd van 10 tot 15 jaar. Dit jaar wil hij het tweede deel over Frankrijk uitbrengen (zie ook *www.mountainmike.info*). *Mountain Mike* (ISBN 978-90-810575-1-6, €9,50) is een sympathiek en knap initiatief dat schoolgaande jeugd zeker zal aanspreken. Wel doet het tekenwerk bij vlagen sterk gedigitaliseerd aan en overlaadt Timmers de lezer soms met informatie. Adviezen van doorgewinterde scenaristen zouden voor komende delen geen kwaad kunnen. RS

ADVERTENTIE

Over leven en liefde

Victor Zilverberg (pseudoniem van Adri van Kooten) en Age Morris brachten onlangs in eigen beheer, onder de uitgeversnaam Helemaal Hopeloos, een verzamelbundel met cartoons op de markt. Het boekje *Over leven en liefde – Cartoons uit Relatieland* (ISBN 90-77210-02-4, sk, 118 pagina's aan één kant bedrukt, €8,95) bestaat uit thematisch ingedeelde cartoons over onder andere Ruzies & Goedmaakseks, Problemen & Misverstanden en Vibrators & Liefdespoppen.

Zilverberg hanteert in de tekeningen zijn geliefde atoomstijl. Zijn strakke en dikke lijnenspel wordt stelselmatig aangevuld met korte gesproken tekstblokken van scenarist Age Morris. Zo stelt een pronte dame, liggend in bed een man in kennelijke staat van opwinding de vraag: 'Wat heb ik nou met die erectie van jou te maken!?' In een andere cartoon zien we een teleurgestelde vrouw aan de telefoon haar vriendin vragen: 'Zijn bij jou die batterijen ook zo snel leeg?'

De bundel heeft een oplage van 500 exemplaren, waarvan er 50 genummerd, gesigneerd en van een speciaal inlegvel zijn voorzien. Veel van de cartoons zijn ook op *www.levenenliefde.nl* te bekijken; je kunt daar ook zien waar je het boekje kunt kopen of bestellen. TdK

→ FLITSEN

Chris Ware-fans moeten dringend *www.newyorker.com* bezoeken op het internet. De auteur blijkt eind vorig jaar naar aanleiding van Thanksgiving Day vier verschillende omslagen te hebben gemaakt voor *The New Yorker*. Ook is online de strip *Leftovers* te lezen en valt er een interview met de tekenaar te beluisteren (even zoeken op 'Chris Ware'). *De Volkskrant* publiceerde in februari in de rubriek 'Vrijplaats' twee weken lang de serie *Famous Once* van tekenaar Esper Postma en scenarist Frits Jonker. Rode draad: de comeback van historische figuren. De Britse post bracht zes postzegels uit gewijd aan het thema 'The World of Invention'. Ontwerper is *The Guardian*-cartoonist Peter Till. Hij heeft ook een presentatieset gemaakt die op *www.royalmail.com* te zien is. Ook de Franse post zit niet stil. Die kwam met een emissie van *Robbedoes & Kwabbernoot*-zegels van het duo Morvan en Munuera. De Belgische kranten *Het Belang van Limburg* en *De Gazet van Antwerpen* weten van geen ophouden. Nog tot medio mei zijn nu de volgens auteur Hec Leemans tien beste *F.C. De Kampioenen*-albums verkrijgbaar voor een bon uit de krant en €1,50 bijbetaling. *Who's next?* De legendarische reeks *Isabel* van Will, Raymond Macherot, André Franquin en Yvan Delporte wordt in Frankrijk heruitgebracht in kloeke bundelingen. Een andere serie van de hand van Will – *Baard en Kale* – gaat eveneens in een integrale versie verschijnen. Helaas, helaas, ook alleen in het Frans. Ook het werk van Greg wordt in Frankrijk gebundeld. De eerste uitgave betreft de verhalen van *Rock Derby* die eerder in het weekblad *Kuifje* werden gepubliceerd en later in albumvorm in de collectie *Jong Europa*. Marc Verhaegen werkt aan een strip maken over de Nederlandse zeeheld Michiel de Ruyter.

DICK MATENA – KOMRIJ'S PATENTWEKKER

Van Gerrit Komrij is bij De Bezige Bij de bundel *Komrij's patentwekker* verschenen. Met twaalf vrolijke prentjes van Dick Matena. *Robbedoes en Kwabbernoot* vieren in 2008 hun tachtigste verjaardag. Dat gaat zonder de huidige tekenaars Munuera en Morvan. Dupuis wenst niet langer gebruik te maken van hun diensten voor de hoofdreeks. Wel maken ze mogelijk nog een deel in de nevenserie *Een verhaal van Robbedoes en Kwabbernoot*. Over (een) nieuwe auteur(s) is nog niets bekend. Ook in 2008 naar verwachting de eerste driedimensionale *De Smurfen*-film. Paramount Pictures heeft de rechten aangekocht. De Smurfen vieren in dat jaar hun vijftigjarig jubileum. *Kiekeboe* werd in februari 30 jaar. Dit was en is goed te merken. Behalve veel aandacht in de media is het speciale album *Kiekeboe 30 jaar* uitgebracht, zijn in de kranten *De Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg* op 15 februari alle foto's vervangen door plaatjes uit de strip, was er een expo in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal te bewonderen en wordt het verhaal *Baas boven baas* in het theater op de planken gebracht. Nog meer verjaringsfestiviteiten: *Guust* is 50. In Frankrijk worden daarom door de krant *Le Soir* de vijf eerste *Guust*-albums in facsimile uitgebracht. Ook verscheen een speciaal jubileumalbum. Brussel eert de stripheld door het aanbrengen van een muurschildering en daarnaast kon men op 28 februari, de precieze verjaardag, gratis parkeren in geheel Brussel. Eventuele opbrengsten die dag werden aan het kinderziekenhuis geschonken. Bij de verkiezing van Het Mooiste Boekomslag 2006 eindigde *Lust* van Peter van Straaten op de vijfde plaats. *Strips in stereo* van samenstellers Jean-Marc van Tol en Gerrit de Jager deed het nog beter. Dat album behaalde een tweede plaats. Saillant detail: de prijsuitreiking werd letterlijk afgeblazen; die stond namelijk gepland op stormdonderdag 18 januari. De rol van professor Lupardi in de *kapitein Rob*-film gaat naar Arjan Ederveen. Eerder werd al bekend dat Thijs Römer en Katja Schuurman de rollen van kapitein Rob en zijn vriendin Paula zouden vertolken.

ADVERTENTIE

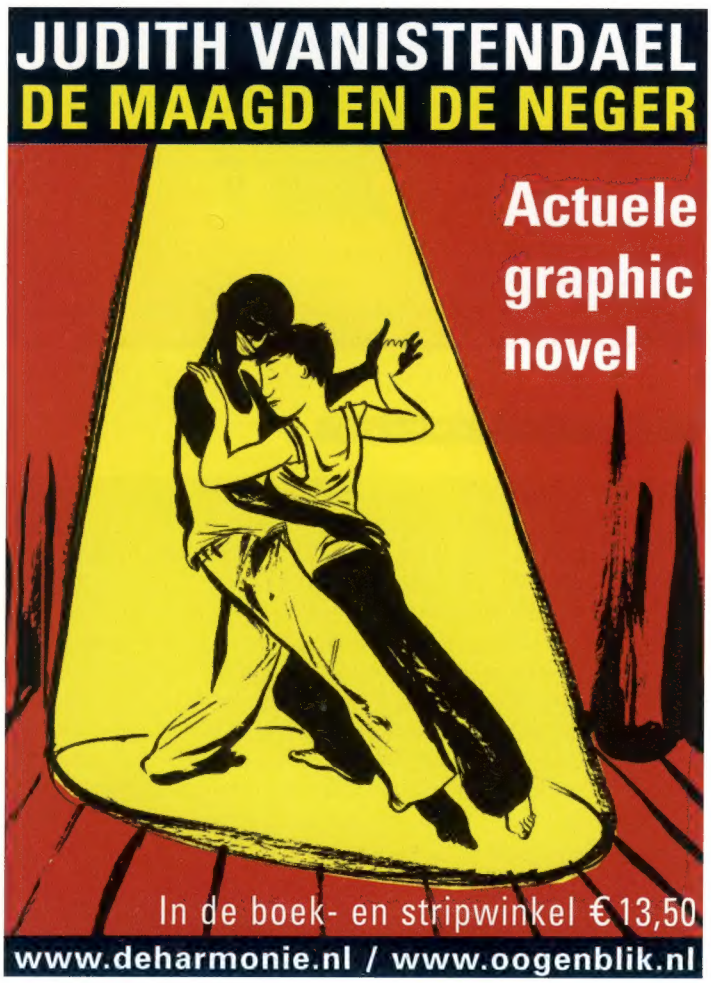
JUDITH VANISTENDAEL
DE MAAGD EN DE NEGER
Actuele graphic novel
In de boek- en stripwinkel € 13,50
www.deharmonie.nl / www.oogenblik.nl

ADVERTENTIE

Maaike Hartjes
Nieuw album met de leukste stripjes!
ZO LIEF BEN JE NOU OOK WEER NIET!
In de boek- en stripwinkel € 9,95
www.deharmonie.nl / www.oogenblik.nl

Big Fun weg bij Diamond

Eén van Amerika's leukste stripbladen begint voor zichzelf. Sinds het vierde nummer van *Big Fun* is het niet langer te bestellen via de *Previews*-bestelcatalogus van distributeur Diamond. *Big Fun* is een luxe uitgevoerd herdruktijdschrift, waarin niet eerder heruitgegeven verhalen van klassieke Amerikanse krantenstrips uit de jaren 1940 en 1950 worden herdrukt. In de eerste nummers zijn dat *Scorchy Smith* van Noel Sickles en Bert Christman, *Captain Easy* van Leslie Turner, *Lance* van Warren Tufts en diverse reclamestrips van Frank Robbins. In nummer 2 staat ook nog een goed gedocumenteerd artikel over het leven en de vroege dood van Christman, een veelbelovende tekenaar die niets liever wilde dan piloot worden. Na het uitbreken van de oorlog stopte hij met tekenen en werd lid van het legendarisch gevechtseskader The Flying Tigers en aan het eind van de oorlog werd hij neergeschoten boven Birma.

Het publiek voor dit soort uitgaven is klein. Omdat Diamond meer dan 60% van de verkoopprijs incasseert (een deel is natuurlijk bestemd voor de wederverkopers) is het veel rendabeler om direct aan de consument te leveren. Blijkbaar heeft uitgever Mark Schwartz met z'n eerste nummers en z'n website zoveel mensen bereikt, dat hij het op eigen houtje aandurft. Navraag bij de Nederlandse importeurs leert dat er onder die liefhebbers ook Nederlandse stripfans zitten. Die zullen *Big Fun* dus voortaan net als iedereen via *www.americancomicarchive.com* moeten bestellen. Betalen kan onder andere via Paypal. Op de website staat uiteraard meer informatie over het blad. Er is ook een 'artiest van de maand' waarvan een korte biografische beschrijving te lezen is en een representatieve selectie van zijn of haar werk. GA

→ GAS & LICHT

DOOR **RIK SANDERS**

Pieter Geenen

Sinds eind vorig jaar tekent Pieter Geenen voor het *Groenlinks Magazine* de strokenstrip *Een betere wereld: tips, wenken en weetjes*. De redactie van dit maandblad zocht als opvolger van de cartoonrubriek van Olivier Rijcken naar een satirische maatschappijstrip à la *Anton Dingeman* in *Trouw*. En wat is er dan logischer om de maker hiervan voor zoiets te benaderen? Geenen stelde voor om een soort 'tips en trucs voor een beter leven' te maken, een vaste vorm maar met voldoende bewegingsruimte. Hij benadrukt dat het geen propagandastrip voor Groenlinks is. 'Over de inhoud is niets afgesproken. We hebben het niet over groen gehad en niet over links.'

Toon van Driel

Toon van Driel maakte een speciale kalender van het jaar 2007 in opdracht van automatiseerder Getronics Pinkroccade. Dit bedrijf is gespecialiseerd in kantoorautomatisering en het beheren van werkplekken. Van Driel kreeg de opdracht om cartoons te maken rond het thema 'werkomgeving en professioneel'. Relaties van Getronics Pinkroccade kregen een gepersonaliseerde kalender in een mooie standaard opgestuurd, met iedere maand een cartoon die ook nog eens als ansichtkaart opgestuurd kan worden.

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN.
TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

Nieuwe strips en cartoons in kranten

AH, INSPECTEUR! IK WAS AL BANG; WE GINGEN BIJNA SLUITEN. ALLES LIGT HIER KLAAR, PER INSTRUCTIE UIT PARIJS.
OOK GOEDENAVOND. EN HOE STAAT HET MET DE OOGST?

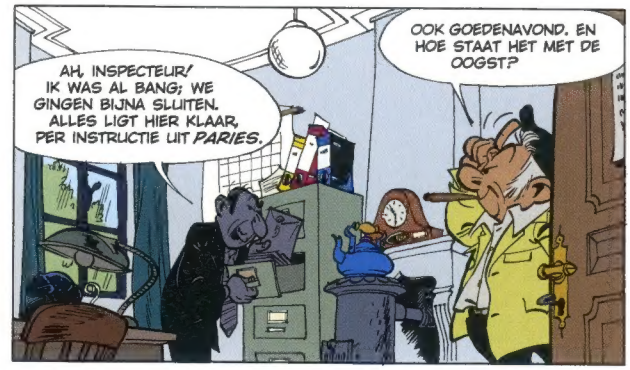
AH, INSPECTEUR! IK WAS AL BANG; WE GINGEN BIJNA SLUITEN. ALLES LIGT HIER KLAAR, PER INSTRUCTIE UIT PARIES.
OOK GOEDENAVOND, EN HOE STAAT HET MET DE OOGST?

De nieuwe gratis krant *De Pers* levert op stripgebied nog geen vuurwerk op. Wel staan er cartoons in van Dik Bruynesteyn, Maarten Pathuis en René Leisink (*Argus*). De gerestylede GPD-kranten, waaronder *De Gelderlander, Tubantia, De Stentor* en *BN/De Stem*, leveren wel stripnieuws op. De dagbladen hebben in hun tabloid-formaat ruimte gemaakt voor één pagina strips. Die bestaat nu uit: *FC Knudde* (Toon van Driel), *Elsje* (Eric Hercules en Gerben Valkema), *Single* (Hanco Kolk en Peter de Wit) en *Havank* (Danier). Ook staat er een '10 verschillen'-cartoon in van Bertus. Tot de verliezers behoort in ieder geval *De rechter* (Jesse van Muylwijck), die tot ongenoegen van onder andere lezers van *De Gelderlander* niet meer in de Wegener-kranten verschijnt.

Een opvallende publicatie is *Havank* van Daan Jippes (Danier). Deze strip stond in 2006 reeds in kleur in *Algemeen Dagblad* en vorig jaar verscheen ook de album-versie *Hoofden op hol* bij uitgeverij L. Omdat de Wegener-kranten echter een zwart/wit-strip wilden heeft Jippes de strip moeten bewerken, zowel qua taalgebruik als tekeningen. 'Ik heb diverse grijstinten op de originele zwart/wit-tekeningen moeten aanbrengen om het publicabel voor de krant te krijgen,' zei hij eerder tegen *Stripschrift Online*. Bijgaand een typerend voorbeeld, waarbij niet alleen de grijswaarden zijn aangepast, maar ook de tekst in vergelijking met de kleurenversie. RS

Sapperloot 6 en 7

Het Hergé-genootschap pakt regelmatig uit met boekjes binnen de serie *Sapperloot* vol met achtergrondinformatie over Hergé of diens creaties. In deeltje 6 uit de reeks wordt een *Kuifje*-avontuur dat in 1999 als bijlage bij de Franse krant *Le Monde* was gevoegd, gepubliceerd. Het verhaal met de titel *Objectif Monde* is vertaald als *De zaak Rastapopoulos*. Didier Savard, die de reeks *Dick Herisson* tekende binnen de *Collectie Charlie*, maakte de tekeningen. De redactie van de krant eiste dat het verhaal moest gaan over een journalist van *Le Monde* en de avonturen moesten zich afspelen in de nabijheid van de kantoren van het dagblad. Toestemming van de erfgenamen bleek er niet echt te zijn; gedogen bleek een betere formulering. De reden van het verschijnen was de 70-jarige verjaardag van *Kuifje*. Het verhaal, in ruim twee maanden bedacht en getekend, gaat over een jonge medewerker van de krant die zich zo vereenzelvigt met de stripfiguur *Kuifje* dat hij niet alleen zo gekleed en gekuifd door het leven gaat, maar zelfs met een denkbeeldige hond communiceert die hij natuurlijk *Bobbie* noemt.

Sapperloot 7 is een bundeling van alle door Ernst Pommerel in de jaren 1970/1980 geschreven verhandelingen over Hergé en zijn werk. Pommerel startte in mei 1977 de reeks die hij de titel *Het laatste bericht* meegaf, vlak na de tentoonstelling *Kuifje in Rotterdam* waarbij hij – samen met Joost Swarte en Har Brok – verantwoordelijk was voor de inhoudelijke kant van de expositie. Pommerel meldde in zijn reeks allerlei wetenswaardigheden waarmee hij, naar eigen zeggen, de redacties van gevestigde stripinformatiebladen destijds niet wilde lastigvallen. Zo maakt hij ondermeer melding van aangepaste tekeningen (de negers werden vervangen door blanken), de verschijning van Kuifjes avonturen op cassette, de ontdekking van het echte huis van professor Bergamot uit *De zeven kristallen bollen*, en verzamelt hij de vele mediaberichtgevingen na het overlijden van Hergé. In totaal schreef Pommerel 29 episodes van *Het laatste bericht*. TdK

Meer info: IJsselsteinstraat 42, 2546 XD Den Haag of *www.kuifje.nl*

Een betere wereld: tips, wenken en weetjes
REIZEN MET DE TREIN, HOE DOE JE DAT?
TIP 1: Wees er open en eerlijk over
Schat, ik laat de auto staan. Ik... ik... ik ga met de trein. Sorry.
Mijn god, Ronald! Ik zal op je wachten!
Vader! Neen!
TIP 2: Maak voldoende tijd vrij.
Ik zeg mijn baan op, baas. Ik ga voortaan met de trein reizen.
Ik begrijp het, van Dam. Succes, kerel.
TIP 3: Bereid u voor!
Poe! 30 minuten stilstaan in een weiland! Blij dat ik een sudoku-boekje bij me heb!
Leuk, mevrouw. Mag ik meedoen?
3½ uur later...
De sudoku's zijn op! Maar goed dat ik een pistool heb meegenomen.
Geweldig! Mag ik nu?
Pieter Geenen
Rik Sanders
Professional van de toekomst
Getronics PinkRoccade
Altijd blij als het weer maandag is...
Kom ik tenminste in een menselijke werkomgeving.
?

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

→ STARS & STRIPS

→ KLASSIEKERS

Echte klassiekers komen altijd wel weer een keer boven water. Dat geldt zeker voor *Hellboy*, de creatie waarmee Mike Mignola begin jaren negentig furore maakte en die het een paar jaar geleden nog schopte tot succesvolle film. Twee jaar terug verscheen *Hellboy: The Island*, maar sindsdien moeten de fans het doen met spin-offs en projecten. Eind april komt aan de stilte een eind. Dan verschijnt namelijk het eerste nummer van *Hellboy: Darkness Calls*, een zesdelige miniserie geschreven door Mignola en met tekenwerk van Duncan Fegredo (tekenaar van *Enigma*). Het verhaal, zo belooft de aankondiging, stevent af op een nieuw keerpunt voor *Hellboy*.

Dark Horse Comics zet de komende tijd toch al flink in op *Hellboy*, want ongeveer twee maanden later verschijnt *Hellboy: The Companion*, een soort bijbel die alle avonturen van het titelpersonage in chronologische volgorde zet, achtergrondinformatie biedt over alle belangrijkste personages uit de comic en rijkelijk is voorzien van illustraties door Mignola zelf. Wie na het uitgeven van die $14.95 geld overheeft, kan zich tegoed doen aan *Hellboy Animated*, een pocket op handzaam formaat, die inspringt op de twee *Hellboy Animated*-dvd's (waarvan één al is verschenen en de tweede in mei uitkomt). Uitsluitend voor echte fans, voor een coverprijs van $6.95.

Frank Frazetta staat al sinds jaar en dag bekend om zijn sfeervolle, duistere schilderwerk. Zijn creaties duiken met enige regelmaat op als cd-hoes, omdat de sinistere stijl zich blijkbaar leent voor een bepaald genre muziek. In april vertaalt Image Comics een van Frazetta's gedenkwaardige creaties naar comicvorm. *Death Dealer* wordt een zesdelige miniserie, geschreven door Joshua Ortega (eerder verantwoordelijk voor *The Necromancer*) en getekend door Nat Jones (*Spawn: The Dark Ages*). Frazetta staat achter deze comic, hij heeft zijn toestemming gegeven en is nauw betrokken bij de totstandkoming ervan. Losse nummers kosten $3.99.

→ VERVERST

Het is alweer een tijdje geleden dat DC Comics het probeerde met een nieuwe zogenoemde imprint. Deze zomer is het echter de beurt aan een nieuw experiment dat luistert naar de titel Minx. Dat staat voor grafische romans bedoeld voor een jonger publiek, een alternatief voor traditionele tienerstrips en de zondvloed aan manga.

Minx moet grafische romans opleveren die gaan over onderwerpen die tieners aanspreken, van vriendschap tot sociale problemen, van romantiek tot een vleugje mystiek. Bovendien zijn de comics voornamelijk gericht op tienermeisjes en daartoe is de hoofdrol vaak weggelegd voor vrouwelijke personages. In mei klinkt het startschot voor

DOOR **OLAV BEEMER**

Adam Kubert, tekenaar van *Action Comics*, heeft problemen met het halen van zijn deadlines. In plaats van vertraging heeft DC gekozen voor uitstel. De laatste drie delen van *Last Son* worden doorgeschoven en hun ruimte wordt nu opgevuld met een verhaallijn geschreven door Fabian Nicieza (bekend van *Thunderbolts* bij Marvel).

Painkiller Jane, de creatie van Joe Quesada en Jimmy Palmiotti (samen ook verantwoordelijk voor *Ash*), krijgt een nieuwe serie bij Dynamite Entertainment. Daarnaast begint half april op de Amerikaanse zender Scifi ook een nieuwe televisieserie over het personage, met Kristanna Loken (van de film *Terminator 3*) in de hoofdrol.

Dark Horse heeft een licentie gekregen voor een Engelstalige uitgave van *MPD-Psycho*, een mangastrip die de laatste jaren kan rekenen op grote populariteit. De serie van makers Eiji Otsuka en Sho-U Tajima is in Japan intussen al goed voor meer dan vier miljoen verkochte exemplaren. Begin juni gaat de vertaalde reeks van start.

Eind april verschijnt bij independent uitgeverij Archaia Studios *Mouse Guard: Fall 1152*. Deze hardcover bundelt de zesdelige en volledig uitverkochte miniserie van schrijver en tekenaar David Petersen voor de coverprijs van $24.95. Het verhaal over de antropomorfische muizen wordt uiteraard aangevuld met flink wat bonusmateriaal.

Minx, met *The Plain Janes*, door Cecil Castellucci (schrijfster van tienerboeken) en Jim Rugg (tekenaar van *Street Angel*). In de rest van 2007 verschijnen meer titels, waaronder *Re-Gifters* door Mike Carey (schrijver van *Lucifer*) en Sonny Liew (tekenaar van de miniserie *My Faith in Frankie*) en *Clubbing* door Andi Watson (onlangs nog de maker van *Love Fights* bij Oni) en Josh Howard (bedenker van *Dead @ 17*). Alle romans van Minx tellen 176 pagina's en worden uitgegeven in zwart/wit met grijstonen. Een goede vondst of weer een flop?

Intussen komt in het reguliere superheldenuniversum van DC de jaarlange miniserie *52* tot een eind. De serie, die wekelijks verschijnt, was voor de uitgeverij een gouden greep met steevast een plek bij de tien bestverkochte titels van de maand. Zo gek is het dus niet, dat direct na de finale een vierdelig vervolg wordt gelanceerd. De titel wordt *World War Three*, geschreven door Keith Champagne (*JSA*) en John Ostrander (*Suicide Squad*), en laat zien hoe het conflict tussen Black Adam en de rest van de wereld uitmondt in een heuse oorlog. Het gerucht gaat dat straks nòg een miniserie volgt, die terugtelt van 52 naar 1. Ja, ja. En het jaar erna tellen we tot min 52!

Concurrent Marvel Comics weet ook goed hoe aandacht moet worden ververst. Want *Runaways* krijgt met ingang van april een nieuw team makers. Brian K. Vaughan (*Y: The Last Man*) en Adrian Alphona zijn echter niet zomaar een doorsnee schrijver en tekenaar, vandaar dat een creatieve zwaargewicht is aangetrokken. Het gaat hier om Joss Whedon, bedenker van de televisieserie *Buffy* en de afgelopen twee jaar schrijver van *Astonishing X-Men*. Samen met zijn tekenaar Michael Ryan (voorheen van *New X-Men*) stuurt hij het team tieners in een andere richting. Hun eerste nummer wordt *Runaways 25*, die in de eerste week van april verschijnt.

olav.beemer@stripschrift.nl

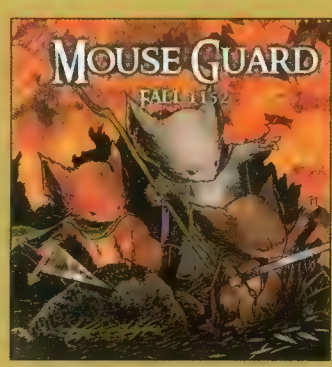

BOVEN - **Frank Frazetta's *Death Dealer*.**

VAN LINKS NAAR RECHTS -

- ***Hellboy: Darkness Calls.***
- **Nieuwe imprint bij DC: Minx.**
- ***Mouse Guard* in harde kaft.**

Georges Mazure

DOOR **RICH THOMASSEN**

Georges Laurent Mazure, ook bekend onder zijn pseudoniemen Geo en George Laurent, vertelde ooit in een kranteninterview dat hij geen moeite ermee had dat hij een 'commercieel kunstenaar' werd genoemd: 'Ik verdien mijn brood met mijn werk en daar schaam ik me niet voor'. Zijn oeuvre dat hij in veertig jaar als kunstenaar om den brode opbouwde, toont de producten van een generalist: een kunstenaar die zich niet beperkt tot één kunstrichting en zelfs in elke kunstrichting die hij beoefent, de grenzen en de verschillende genres aftast. Tel zijn talenten maar na: illustrator van vele boeken en tijdschriften, striptekenaar, journalist, schrijver van reisboeken, maar ook van jongensboeken, reclametekenaar, hoorspelauteur, etymoloog, levensgenieter, schilder, reiziger, enz. Niet gebonden aan één talent, maar ook niet gebonden aan een vaste omgeving. Zijn woonstek in Nederland, geruime tijd woonde hij zelfs op een boot,

De naam Georges Mazure zal menigeen op het verkeerde been zetten. Dat is toch die tekenaar Maz, die van *Dick Bos*? Nee, dus niet. Georges Mazure (1919–1980) was wel de jongere broer van Alfred Mazure, heeft zelfs kort meegewerkt aan diens *Dick Bos*, maar maakte nadrukkelijk naam als veelzijdig illustrator, striptekenaar, schrijver, journalist en schilder. Zijn werk staat momenteel weer in de belangstelling. In februari kwamen bij uitgeverij Boumaar maar liefst drie strips van zijn hand tegelijk uit: alle verhalen van *Dolf Staal* en *Don O. Kay* werden herdrukt; daarnaast verscheen *Laat 't maar aan Psmith over*, gebaseerd op het gelijknamige boek van P.G. Wodehouse, voor het eerst in boekvorm.

Als u voor Roger Vadim poseert dan bent u een vedette...
Wordt u door de fotograaf van 'Playboy' vereeuwigd dan bent u een pinnup....
Is het de topfotograaf van 'Quick' dan bent u een covergirl....
Is het een van de persfotografen in Cannes dan bent u een starlet..
...maar als Jakob Bollemans uit Stroedelveen achter de kamera staat, dan bent u een doodgewone ordinaire lellebel!

verruilde hij net zo gemakkelijk in voor een behuizing in Spanje, Frankrijk of weer elders. Zijn levensloop en werk vertellen het verhaal van een rusteloze kunstenaar: altijd op zoek naar een nieuwe uitdaging.

Beeldromans

Op jonge leeftijd had Mazure nog weinig interesse in strips. In een nooit gepubliceerd interview uit de jaren zeventig blikte Georges Mazure terug op de *Dick Bos*-serie van zijn broer en zijn eigen werk: 'Maar om te zeggen dat ik me veel voor *Dick Bos* interesseerde, nee eigenlijk niet. Je was zelf jong en je loopt helemaal vol met andere idealen. Ik wilde aan het toneel. Toch een heel andere kant op. En ik was aan het schrijven.' Toch publiceerde hij zijn eerste cartoons op vijftienjarige leeftijd in het *Zondagsblad* van *Haagsche Courant* en tekende in de oorlogsjaren een strip, getiteld *Tommy bijt van zich af*. Een onwaarschijnlijk verhaal van een ongelooflijk moedige jongen. De heren van de Gestapo hadden het mopje echter al gauw door en Mazure mocht zijn werkzaamheden 'naar een ander gebied verplaatsen'.

Kort na de Tweede Wereldoorlog is Mazure werkzaam als tekenaar-animator. Hij produceert een tekenfilm voor een Haagse broodfabriek. Toen de film echter klaar was en Mazure bij zijn opdrachtgever langskwam, wees deze hem terug. De film was niet naar diens tevredenheid, en betaling bleef dan ook uit. Zonder al te veel geld toog Mazure naar Joop Geesink die met zijn Geesinkstudio's naam maakte met animatiefilms. Mazure kon meteen als tekenaar-animator aan de slag met de productie van *De drie musketiers*, een reclamefilm voor Philips.

In navolging van het succes van *Dick Bos* tijdens de oorlogsjaren, startten in de tweede helft van de jaren 1940 veelal kleine uitgeverijen met hun eigen reeks beeldromans. Stripboekjes met het formaat van een pakje sigaretten die gemakkelijk in de broekzak konden worden gestopt, te koop voor een laag prijsje, en die dankzij een grote hoeveelheid geweld en spanning een enorme aantrekkingskracht hadden op de jeugd. Uitgeverijen konden toen maar weinig papier bestellen en de beste oplossing om toch boeken uit te geven, was publicatie in het onooglijke formaat van de beeldroman. De verkoopcijfers van *Dick Bos* uit de oorlogsjaren zullen waarschijnlijk aan hun beslissing hebben bijgedragen. Het gevolg was een breed scala aan beeldromans. Naast het eerder genoemde *Dick Bos*, lagen aan het einde van de jaren veertig vele beeldromans in de kiosken uit series als de *Panterserie*, *De Kat*, *Tarzan*, *Wildwest*, enzovoort. Ook uitgeverij Periodiek uit Amsterdam had brood gezien in de beeldromans en was met de uitgave gestart van de detectivestrip *Spot Morton*, getekend door Ben Abas. Deze stopte na zes deeltjes met de serie om *Lex Brand* en *Tom Wels* te tekenen.

Georges Mazure nam vervolgens de serie over. *Spot Morton* lijkt qua werkzaamheden en verhalen veel op zijn bekende voorganger *Dick Bos*. Een spannend verhaal met vele verdachten en onverklaarbare gebeurtenissen, en aan het slot de uitgebreide uitleg van de alles doorziende detective. Mazure liet zijn held Morton zelfs in het huwelijk treden: iets wat slechts voorbehouden was aan een enkele stripheld. Uiteraard deed mevrouw Morton regelmatig mee in de speurtochten van haar man.

Dit soort beeldromans ondervond in die periode veel kritiek. Met name onderwijzers en opvoeders konden de kleine stripboekjes met de gewelddadige inhoud (en in hun ogen: van verderfelijke strekking) niet waarderen. Met benamingen als *schund*lectuur en giflectuur werden de boekjes in een verdomhoekje gedrukt en ook de politiek bemoeide zich met dit verschijnsel. Een schrijven van de toenmalige minister Rutten, van O. K. en W. (Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen), gericht aan de directies van scholen, waarin de verderfelijke invloed van de beeldromans nog eens nadrukkelijk werd genoemd, was waarschijnlijk een extra stap naar het einde. Ook *Spot Morton* was geen lang leven beschoren. De achterzijde van het twintigste avontuur van *Spot Morton*, getiteld *Salto Mortale* uit 1949 kondigde nog een nieuwe, spannende titel aan: '...enige gewetenloze bandieten, die slechts één ideaal hebben. Geld! Zij hebben hun oog laten vallen op een grote goudlading die vanuit Engeland naar Perzië wordt vervoerd. Inderdaad slagen zij erin zich hiervan meester te maken. Hoe Spot hun plannen echter verijdelt en de kostbare lading 'retour' brengt ziet en leest U in

BOVEN - Stripje over dat het een verschil uitmaakt wie er achter de fotocamera staat, *De Volkskrant*, 1968.

ONDER - *Gary Gray*, een beeldverhaal gemaakt voor publicatie in Spanje.

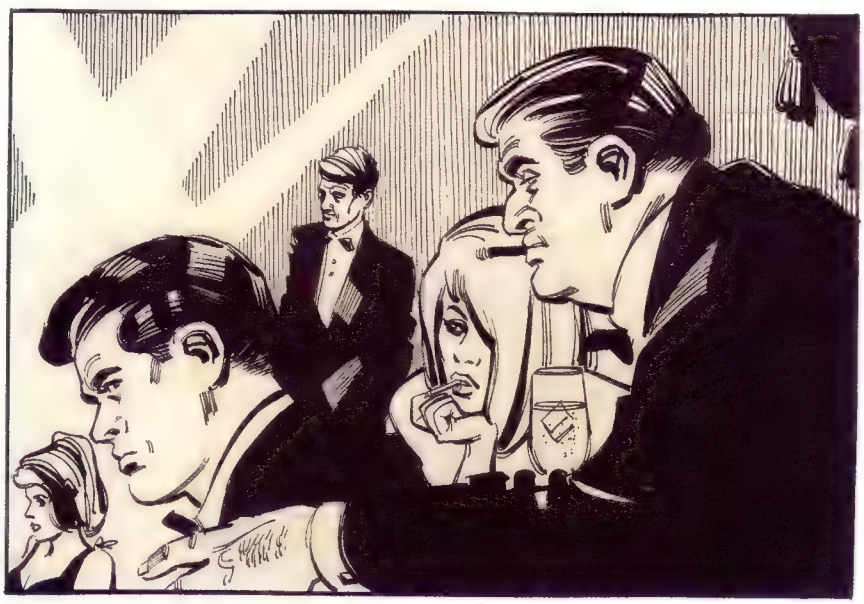

GEHEEL LINKS - Illustratie *1001-nacht* voor een tijdschrift.

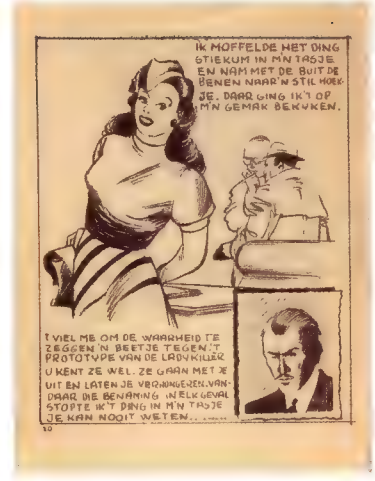
IK MOFFELDE HET DING STIEKUM IN MN TASJE EN NAM MET DE BUIT DE BENEN NAAR N STIL HOEK JE. DAAR GING IK'T OP MN GEMAK BEKYKEN.
T VIEL ME OM DE WAARHEID TE ZEGGEN N BEETJE TEGEN T PROTOTYPE VAN DE LAONKILLER U KENT ZE WEL. ZE GAAN MET JE UIT EN LATEN JE VERLINGEREN. VAN DAAR DE BENAMING HELK GEVAL STOPTE IK'T PING IN MN TASJE JE KAN NOOIT WETEN.....

BOVEN - Sinister, markant hoofd uit *Dolf Staal*.

ERNAAST, VAN LINKS NAAR RECHTS

- Omslag van het laatste *Spot Morton*-verhaal, 1949.
- Omslag en pagina uit binnenwerk van *Maja knapt het wel op*, waarin Maja Versteeg haar charmes gebruikt om een roofmoord op te lossen, 1949. Aanvankelijk werd verondersteld dat deze strip werd gemaakt door Hans Borrebach. Pas later werd hij aan Georges Mazures toegekend. In de stripheldenbuurt in Almere is een straatnaam naar Maja vernoemd.

ONDER, VAN RECHTS NAAR LINKS

- Door details weg te laten geeft Mazure de tekening meer zeggingskracht. .
- Omslag van *Don O. Kay*, uitgeverij Classics, 1972.
- Sfeervol schaduwgebruik.

onze volgende uitgave: Reuter meldt...' Het persbureau liet blijkbaar verstek gaan want dit avontuur bleef voor de lezer een mysterie. Na twintig deeltjes *Spot Morton* was de koek op. Een andere, minder bekende, beeldroman van Mazure is het onooglijke *Maja knapt het wel op*, een titel die jarenlang werd toegeschreven aan Hans Borrebach. Wie deze strip vergelijkt met de tekeningen van *Spot Morton*, ontdekt vele overeenkomsten zoals ook de site van beeldverhalen (*www.dickbos.info*) al uitgebreid heeft aangetoond. Maja Versteeg is een jonge journaliste die graag detectives leest en dankzij haar charmes een roofmoord weet op te lossen. Overigens zou het geen begin van een lange reeks worden, want na een deeltje stopte de uitgever ermee.

Dolf Staal

Van de reclamestrip *Dolf Staal* zijn in 1954 slechts zes deeltjes verschenen. Bij een bepaald bedrag aan inkopen bij kruidenier De Spar kreeg de bezoeker een dun boekje toegestoken, met de spannende verhalen van Dolf Staal, een jongen zonder vrees, maar gezegend met een slim (detective)verstand en vele judoworpen. In korte verhaaltjes lost Dolf Staal allerlei mysterieuze zaken op, vaak spelend in het buitenland. Qua tekenstijl staat deze strip mijlenver van de *Spot Morton*-verhalen. Mazure heeft dan al een aantal jaren als tekenaar gewerkt en ziet zijn stijl duidelijk geëvolueerd in die periode. Ogen de tekeningen van *Spot Morton* nog wat onwennig en nonchalant (een kenmerk overigens dat de meeste beeldromans typeerde), nu is het tekenwerk meer verzorgd, daarbij meer gebruikmakend van rasters. Op de vraag wat hem aantrok in het tekenen van strips, antwoordde Mazure in een interview: 'Het geheimzinnige. Het is namelijk zo dat niet één van mijn kennissen – naar zij zeggen – zich vervaardigt strips te lezen, maar dat zij mij er onmiddellijk op attent maken, als ik in tekening of tekst een fout gemaakt heb.'

Zelfde stramien

Mazure was nooit lang gebonden aan een vaste strip, zoals hij ook nooit lang werkte voor een bepaald tijdschrift of dagblad. Bijna rusteloos, steeds zoekend naar nieuwe wegen en omgevingen, publiceerde hij gedurende zijn carrière in diverse media. Dat geldt ook voor zijn strips. Wie zijn strips bekijkt, ziet een lange rij verschillende series, maar veelal met eenzelfde stramien. Zijn voorkeur ging duidelijk uit naar de detectivestrip. Strips als *Myra van Dijk, kriminologe* (die hij tekende voor de Toonder Studio's en die geplaatst werd in *Het Vrije Volk* tussen 1970 en 1972), *Spot Morton*, *Dolf Staal* en *Don O. Kay* zijn bijna identieke detectivestrips. Alle met een reislustige hoofdpersoon die veel avonturen in Frankrijk of

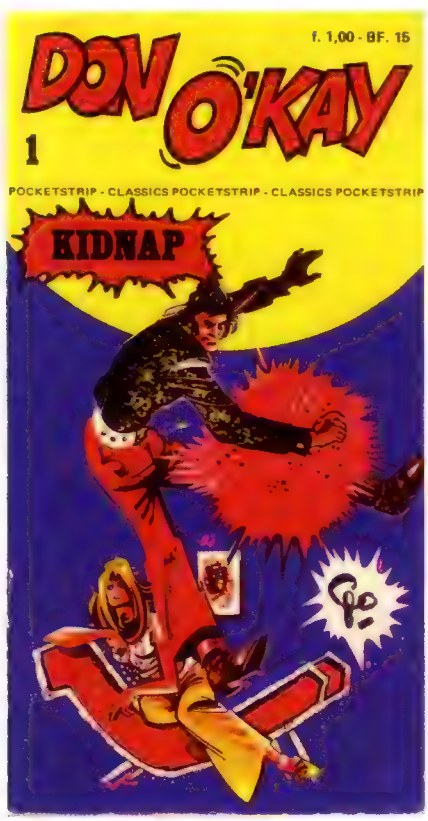

Spanje beleeft, met alle ingrediënten van een detective: een geheimzinnige misdaad, enkele *clues* die in de tekeningen worden gegeven en de scherpzinnige blik van de hoofdpersoon die de oplossing ziet. In de eerste deeltjes van *Myra van Dijk* gebruikte Mazure nog een specifieke vorm die toentertijd populair was, met name op de televisie. Nadat de speurder de misdaad had onderzocht en de verdachten had gesproken, wendde hij zich tot de kijker, met de mededeling dat, nu alle gegevens verstrekt waren, de kijker kon weten wie de dader was. Van *Myra van Dijk* verschenen in een tijdspanne van twee jaar negen verhalen en ook aan *Don O. Kay*, uitgegeven door Classics, kwam na drie avonturen al snel een einde. Opvallend aan *Myra van Dijk* is dat deze nog steeds treffend de sfeer uit de jaren 1960 en 1970 weet op te roepen. In de strip treden popbands op als *Shocking Blue* en *The Cats* en is er sprake van Rode Libanon, Love-ins en psychedelische centra: allemaal zaken die zo typerend waren voor die periode. Ook ging Mazure in deze strip wat anders om met het vrouwelijk bloot. In tegenstelling tot wat de gangbare krantenstrips lieten zien, vertoonde zich hier sporadisch een naakte dame of een Myra in sexy pose.

Een totaal andere strip was *Horre, Harm en Hella* die Mazure van 1969 tot 1971 in dienst van de Toonder Studio's tekende op basis van teksten van Andries Brandt. De verhalen van dit drietal, bestaande uit vader Horre Grins, zijn lieftallige dochter Hella en Harm Salins die blijkbaar een woestijngod is, genaamd Amoreth, zijn allen wat vreemd en *spooky*. Een spookkasteel, de overleden vrouw van Horre die komt spoken, vliegende bezemstelen of andere geheimzinnige gebeurtenissen, de wereld van dit drietal is duidelijk niet de onze. Overigens was dit een van de weinig tekststrips die Mazure in zijn carrière tekende.

Ring in Rio en *Sahara*, twee strips die hij voor het weekblad *Robbedoes* tekende, waren duidelijke avonturenverhalen. *Ring in Rio* (uit 1967) tekende Mazure op basis van een scenario van Albert Desprechins; het vertelt de avonturen van twee jonge journalisten op jacht naar een bijzondere diamant. Het verhaal is een aaneenschakeling van vechtpartijen en persoonsverwisselingen, zonder een echt plot. Ook het kleurrijke *Sahara* uit 1978 speelt zich af in verre oorden en toont wederom Mazures fascinatie voor verre streken. In dit verhaal mag Guy Martin een onverklaarbare reeks overvallen op transporten oplossen. Aan het eind wacht eerherstel voor de onschuldige verdachte en een aantrekkelijke jongedame.

Van 1972 tot 1975 was Mazure verbonden aan het meisjesblad *Tina* en tekende hiervoor, op teksten van Jan van Gelderen en Joyce, *Paula is bang* en *Mignon*. Beide zijn het standaard type strip dat *Tina* wekelijks bracht: een jongedame die op zoek is naar haar vader en daarbij allerlei romantische avonturen beleeft. Uiteindelijk was Mazure niet helemaal tevreden over de wijze waarop de strips gedrukt werden. Hij had de strips zelf ingekleurd, maar kwam na plaatsing tot de ontdekking dat de redactie eigen ideeën had over het kleurgebruik in de strips en ze opnieuw liet inkleuren. Na verloop van tijd stopte hij dan ook maar met het maken van overlays met de inkleuringen.

Laat 't maar aan Psmith over tekende Georges Mazure in 1961 voor het *Rotterdamsch Nieuwsblad*, gebaseerd op één van de vele succesvolle romans van P.G. Wodehouse. Deze Britse romancier schreef in de eerste helft van de vorige eeuw vele humoristische verhalen over de Britse adel die, volgens hem, niet uitblonk door een hoge intelligentie. Het verhaal leende zich prima voor een strip van Mazure, vol met humoristische

LINKSBOVEN - Myra van Dijk in een sexy pose. Nou ja... voor die tijd dan...
BOVEN - Illustratie voor het Belgische weekblad *Humo*, jaren 1960.
ONDER - De eerste twee stroken van de strip *Jacqueline*, begin jaren 1960 gepubliceerd in *Het Nieuwsblad van het Zuiden*.

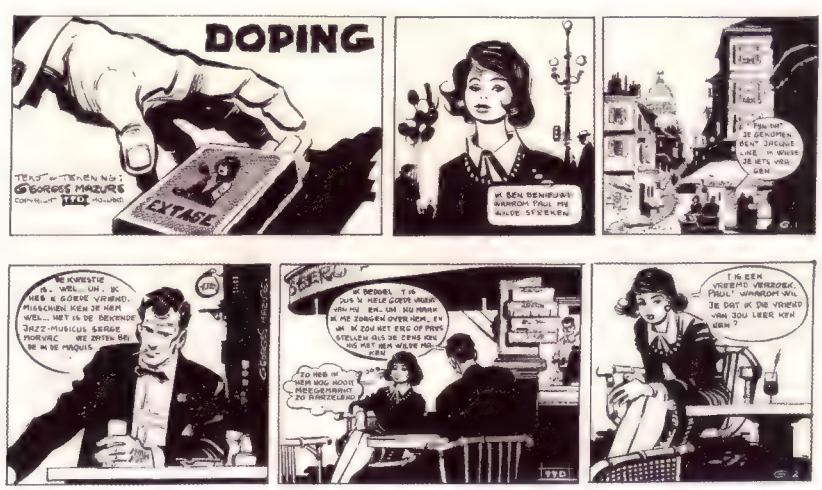

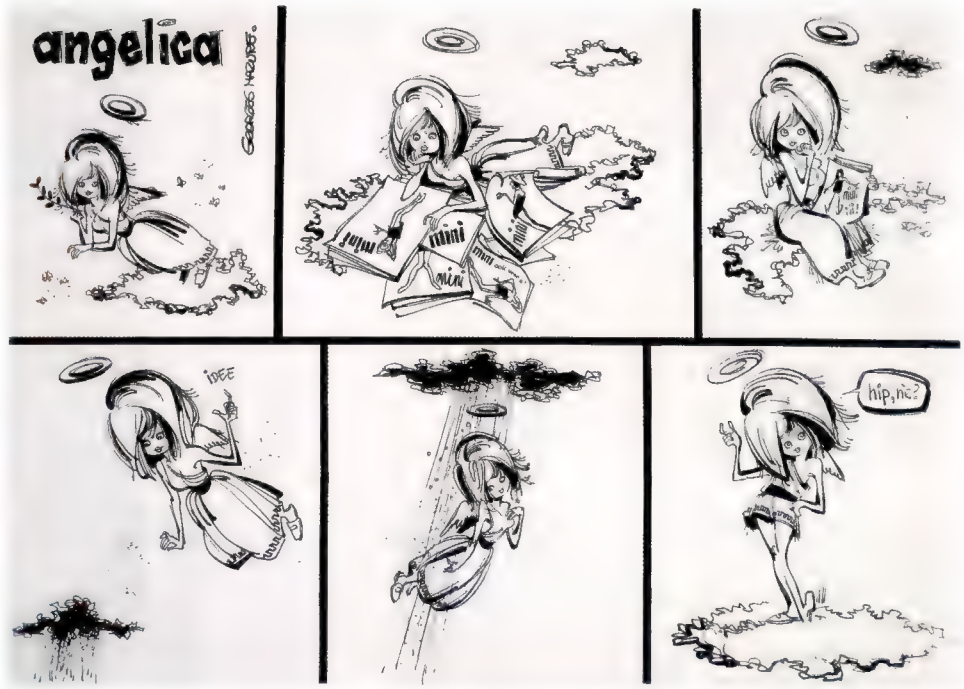

BOVEN - *Dokter Sally*, één van de drie boeken van P.G. Wodehouse die Georges Mazure illustreerde.
ERNAAST - Het engeltje Angelica gaat met de mode mee, jaar van publicatie onbekend.

ONDER, VAN LINKS NAAR RECHTS
- De puzzels met Pictogrammen van Mazure verschenen in 1960 in *Haagsche Courant* en *De Gooi- en Eemlander*.
- Politieke cartoon uit *Algemeen Handelsblad*. Mazure gebruikte krantenberichten als onderdeel van de cartoons.
- Illustratie voor de zeeverhalen van Jan Wandelaar uit Jan de Hartogs *Hollands Glorie*, meermalen herdrukt.
- Omslag van *Tussen Beirut en Jeruzalem*, een reisverslag van Georges Mazure, 1953.

verwikkelingen. Overigens was het niet de eerste keer dat Mazure het werk van Wodehouse illustreerde. Voor een aantal pockets van Wodehouse die in de jaren zestig door Spectrum werden uitgegeven, verzorgde hij de covers en zwart/wit-tekeningen.

Unicef

Wie de strips van Mazure nauwlettend naleest, ziet in vele verhalen een maatschappijkritische boodschap. Tijdens zijn naspeuringen ontdekt Don O. Kay dat de daders niet altijd uit eigen belang handelen. Als in Costa del Sol een jonge vrouw de dood van haar broer op een zelfmoord wil laten lijken zodat de verzekering een aanzienlijke verzekeringssom kan uitkeren, is het niet haar doel om er zelf rijker van te worden. Ze wil het geld doneren aan Amnesty International. Ook in een ander deeltje van *Don O.Kay* (getiteld *Kidnap*) wordt geld voor een ontvoering geëist, met de bedoeling dit af te staan aan Unicef. In *Myra van Dijk* wordt een rijke dame beroofd van haar juwelen. Ze krijgt ze retour als ze een aanzienlijke som overmaakt op de rekening van het Rode Kruis. Ook in de strip *Jacqueline* die hij vanaf 1960 tekende voor *Het Nieuwsblad van het Zuiden*, schetst Mazure zijn interesse voor dit soort instellingen. De hoofdpersoon is Jacqueline Laurent (*what's in a name?*), een Franse verpleegster die in opdracht van Unicef naar een afgelegen kliniek in Thailand vertrekt en daar vele avonturen beleeft. In een interview noemde hij het respect en eerlijke bewondering voor deze jonge verpleegsters in dienst van Unicef dat hem deed besluiten tot deze strip. In de *Pepspotters* die Mazure in 1971 en 1972 tekende voor *Pep*, zit eveneens een boodschap verborgen. Een kritische blik op het hedendaagse gebeuren als de moeder van een arm gezinnetje in een derdewereldland het verhaal van Luilekkerland wil voorlezen. De kinderen protesteren: zij willen niets meer horen over het land waar alles in overvloed is!

Diversiteit

Naast deze veelvoud van strips, was Mazure veelvuldig op andere terreinen werkzaam. Zo maakte hij gedurende zijn carrière ontelbare illustraties voor tijdschriften als *De Uitkijk*, *Cocktail*, *De Lach*, *Margriet*, *Eva*, *Humo*, *Taptoe*, *Mimosa*, *Panorama* en *De Courant Nieuws van de Dag*. Variërend van kleine realistische tekeningen tot paginagrote absurdistische prenten, en van erotisch getint materiaal tot sfeerprenten. Ook als boekillustrator werd hij veelvuldig gevraagd. Voor kinderboeken, detectiveromans van F.R. Eckmar (pseudoniem van Jan de Hartog), reisboeken, humoristische verhalen van P.G. Wodehouse, oorlogsverhalen of historische romans: zijn diversiteit is groot. Voor dezelfde De Hartog illustreerde hij diens meesterwerk *Hollands glorie*, een boek dat meer dan vijftig maal herdrukt is. En alles met vlugge hand getekend, met de nadrukkelijk herkenbare hoekige stijl en met veel aandacht voor schaduwwerk. Mazure: 'Tekenen, dat moet heel vlug gebeuren. Ik vind het wel leuk om het een beetje mooier te maken dan het eigenlijk is. Alfred had dat razend vlugge. Ik zit er net een beetje tussen.' Soms werd hij nog wel eens aangesproken als de tekenaar van *Dick Bos*: 'Nog altijd heb ik dat zelfs. Er zijn altijd mensen die op een gegeven moment, als ze je niet kennen, je naam horen. Hé, dat is waar ook. Hij

Door George Mazure
Luilekkerland
In 'n land hier heel ver vandaan daar eten de mensen zoveel... en ze worden zo dik ... dat ze pilletjes moeten nemen om weer mager te worden.
... en daar maken ze zelfs voor de hondjes en poesjes het allerfijnste voedsel, met echt vlees... en vis... en kip...
.. en daar mogen de kinderen zo verschrikkelijk veel snoepen dat ze er slechte tanden van krijgen...
...en daar hangt zoveel fruit aan de bomen, dat ze het gewoon niet op kunnen... en het laten verrotten...
Hè nee... mammie! Niet weer Luilekkerland
Nu een echt verhaaltje!

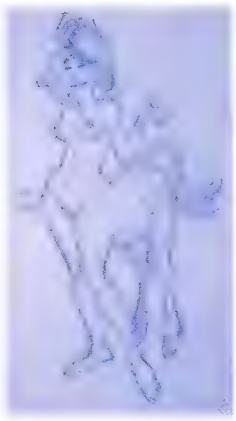

BOVEN - Schets voor een nieuwe strip.

GEHEEL LINKS - Reclamewerk voor Spanje.

LINKS - Maatschappijkritische *Pep-spotter*.

moet de man van *Dick Bos* zijn. Te meer omdat ze zeggen dat mijn stijl op die van hem lijkt.'

Autobiografisch

Door de jaren heen schreef hij vele korte verhalen voor tijdschriften als *De Prins*, *Filmwereld*, *Vizier* en *Televizier*. Van zijn vele reizen naar het buitenland deed hij verslag in diverse reisboeken. Onder andere schreef hij het, door hem eveneens geïllustreerde, *Tussen Beirut en Jeruzalem*. Met rake beschrijvingen en dito tekeningen schilderde hij het leven in Libanon, Syrië en Jordanië, inclusief de nodige zelfspot: 'Binnen enkele ogenblikken zou mijn eerste luchtreis naar het Midden-Oosten van Schiphol beginnen. Overdreven rustig dronk ik mijn koffie en glimlachte tegen mijn vrouw. Hoe deed ik mijn best er uit te zien als een ervaren wereldreiziger en hoe jammer faalde ik hierin.' Daarnaast schreef hij jongensboeken over Simmetje, een Volendamse jongen die met het schip de VD 154 de nodige avonturen beleefde. Voor de gegevens voor deze serie hoefde Mazure slechts om zich heen te kijken. Hij woonde toen in Volendam op een woonboot, met de naam VD 154. Overigens zou het minder goed aflopen met zijn boot. Deze zonk op een kwade dag, en daarmee ging ook een groot deel van Mazures persoonlijk archief verloren, met originele tekeningen en strips, schilderijen, manuscripten, boeken, enzovoorts.

Samen met zijn vrouw, de journaliste Ellen Mazure-Peeters, schreef en tekende hij vele feuilletons voor binnen- en buitenlandse bladen. Een dankbaar en altijd aanwezig onderwerp hiervoor was het gezin Mazure (inclusief een jonge dochter Muriel). In de serie *Met Muriel door Europa*, gepubliceerd begin jaren zestig in *Eva*, beschrijft het echtpaar zijn belevenissen in het buitenland, gezien door de ogen van de vijfjarige dochter. De zwerftocht door Europa waarbij het gezin diverse plaatsen aandeed in Frankrijk, Spanje en Italië duurde liefst negen jaar. Vaak stonden ze slechts enkele maanden op een zonnige camping, maar zodra de eerste grijze wolken zich vertoonden, vertrok het gezin Mazure naar een zonniger oord. De hoeveelheid bezittingen was uiteraard beperkt; slechts datgene wat in de auto paste, kon meegenomen worden. Het werk als tekenaar kon gemakkelijk doorgaan doordat de tekeningen opgestuurd werden of doordat hij voor regionale opdrachtgevers werkte. Aan zijn eerste liefde, het toneel, probeerde hij nog enig vervolg te geven door het schrijven van hoorspelen. Gedurende zes jaar schreef hij diverse hoorspelen voor de Avro, met titels als *Amor op vleugels* en *Mijn dochter Muriel*. Uiteraard vertoonde het laatste hoorspel enige autobiografische trekjes. Een ander product van zijn hand was de televisieserie *Met 24 P.K. door Europa*. Gebaseerd op zijn reiservaringen schreef het echtpaar een televisieserie over Georges en Ellen Peters en hun dochter Marion. De Avro voelde wel iets voor dit blijspel in afleveringen en contracteerde Ko van Dijk en Teddy Schaank voor de hoofdrollen. Daarna ging het vervolgens totaal mis. Al in de aanloop, nog voordat er opnames waren gemaakt, ontstond

ONDER - De eerste twee stroken van het nooit eerder gepubliceerde verhaal *Het zwarte schaap met 5 pooten*. In het archief van Mazure bevindt zich een vijftal stroken van deze strip, merendeels in schetsvorm.

GEHEEL ONDER - In *Krabbels van Krisje* geeft Krisje zijn visie op alledaagse gebeurtenissen.

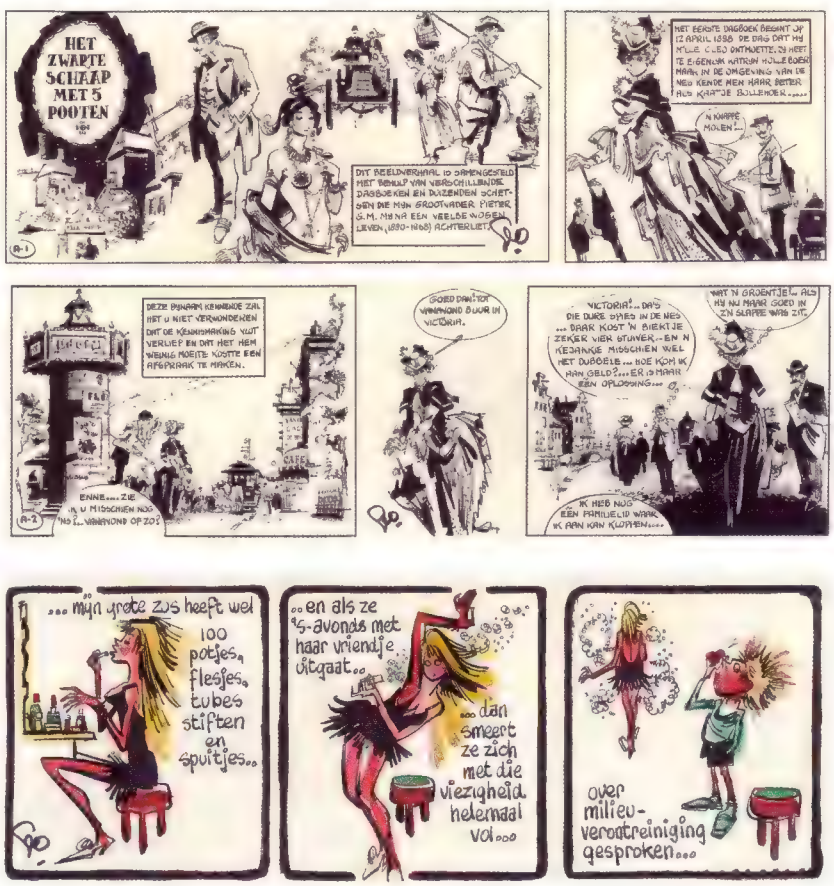
HET ZWARTE SCHAAP MET 5 POOTEN
DIT BEELDVERHAAL IS SAMENGESTELD MET BEHULP VAN VERSCHILLENDE DAGBOEKEN EN DUIZENDEN SCHETSEN DIE MIJN GROOTVADER PIETER G.M. MIJNA EEN VEELBEWOGEN LEVEN (1880-1968) ACHTERLIET.
HET EERSTE DAGBOEK BEGINT OP 12 APRIL 1898 DE DAG DAT HIJ MIJLE (LEO ONTMOETTE. ZIJ HEEFT TE EIGENLIJK NATUUR HOUDE BOEKEN MAAR IN DE OMGEVING VAN DE NEG KENDE MEN HAAR BETER AUS KAATJE BULLEBOER....
N KNAPPE MOLEN !...
DEZE BINNEN KENNENDE ZAL HET U NIET VERWONDEREN DAT DE KENNISMAKING VLUG VERLIEP EN DAT HET HEM WEINIG MOEITE KOSTTE EEN AFSPRAAK TE MAKEN.
ENNE... ZIE IK U MISSCHIEN NOG NIE E... VANAVOND OP ZO?
GOED DAN TOT VANAVOND BIJOUR IN VICTORIA.
VICTORIA!... DAT'S DIE DURE DYKES IN DE NES ... DAAR KOST 'N BIEKTJE ZEKER VIER STUIVER.-EN N KEJANKIE MISSCHIEN WEL HET DUBBELE ... HOE KOM IK AAN GELD?... ER IS MAAR EEN OPLOSSING...
WAT 'N GROENTJE!... ALS HY NU MAAR GOED IN ZIJN SLAPPE WAS ZIT!
IK HEB NOG EEN PARIJELU WAAR IK AAN KAN KLOPPEN...
... mijn grote zus heeft wel 100 potjes, flesjes, tubes stiften en spuitjes...
.. en als ze 's-avonds met haar vriendje uitgaat...
... dan smeert ze zich met die vieziqheid helemaal vol...
over milieu-verontreiniging gesproken...

LINKS, VAN LINKS NAAR RECHTS

- Pagina uit een autobiografisch feuilleton voor *Televizier*.
- Portret van André van Duin, waarschijnlijk tot nu toe ongepubliceerd.
- *Dick Bos*, geschetst door Alfred, geïnkt door Georges.
- Illustratie uit de strip *Paula is bang* die in 1974/75 in het weekblad *Tina* verscheen.
- Het Abcdaria *'n Portie fritten* over tweetalig België schreef en tekende Mazure in 1958. Voor deze serie over onder andere Spanje, Frankrijk en Zwitserland, verzorgde Mazure de illustraties.

er een flinke discussie met producent Karel Prior, die breed uitgemeten werd in de dagbladen. De serie bevatte te veel actie en de opnames zouden volgens de Mazures in het buitenland moeten plaatsvinden terwijl men opnames in de studio prefereerde, om zodoende de kosten beperkt te houden. Ook toen eindelijk gestart was met de opnames (weliswaar in de studio's), bleef de irritatie tussen beide partijen bestaan. De teksten werden volledig herschreven en ook werd bij de eerste aflevering de bijdrage van Georges niet genoemd. Ook de serie die de Mazures op basis van het verhaal schreven en tekenden voor *Televizier*, mocht op weinig steun van de Avro rekenen. Van de zes geplande televisieafleveringen zijn er uiteindelijk maar vier gedraaid en ondanks de positieve recensies in krant en tijdschrift, werd de serie gestopt.

Ook op andere gebieden liet Mazure van zich spreken. In de rubriek *Gepeperde post* in de *Gazet van Antwerpen*, schreef Mazure fictieve brieven aan bekende personen, vaak op een ironische en humoristische toon. Daarnaast was hij onder andere voor *Algemeen Handelsblad* actief bezig als tekenaar van politieke cartoons en een rubriek *Zwart/wit* waarin hij vele opvallende zaken uit de wereld in beeld bracht. Altijd voorzien van een kleine sfeervolle tekening. Zijn voorliefde ging uit naar de taal en de betekenis ervan. *De Pictogram* was hiervan een voorbeeld. Kleine tekeningen die een bepaald woord moesten uitbeelden. Alleen door de beelden in de tekening te ontleden, gecombineerd met een aardige woordenschat, kon de lezer op het spoor helpen. De laatste jaren voor zijn dood had hij nog een etymologische rubriek in onder andere *De Gelderlander* en *De Stem* waarin hij dieper inging op de betekenissen en achtergronden van namen en woorden.

ONDER - Opzetje voor een strip voor de Engelse markt.

RECHTSONDER - Reclamebord voor een Italiaanse horeca-gelegenheid, jaren 1960.

Dick Bos

Enkele malen zou het tot een samenwerking tussen Georges en zijn oudere broer Alfred komen. 'Voor de oorlog schreef ik korte verhaaltjes. En dat ging altijd heel gezellig en heel leuk. Ook voor mopjes en cartoons verzonnen we dikwijls samen ideetjes. En of hij tekende het, of ik tekende. Dat lag er een beetje aan. Ik was toen nog heel jong. En als het een heel moeilijk ding was, deed hij het. En was het een beetje gemakkelijk prentje, dan deed ik het. Maar we hebben altijd op een leuke manier samengewerkt, waar het mogelijk was.' Voor *Weekrevue De Prins* schreef Georges een aantal korte verhalen, veelal onder het pseudoniem George Laurent. Alfred zorgde voor de illustraties. Een ander product uit die samenwerking uit de oorlogsjaren was de humoristische roman *13 Ongelukken* van de hand van Georges over een liefdespaar dat alleen toestemming krijgt van de ouders om te trouwen als de jongeman een goede betrekking kan aanvaarden. Wat volgt is een reeks van baantjes die de verliefde hoofdpersoon niet al te best afgaan. Uiteindelijk krijgt het verhaal toch een happy end en kan het liefdespaar elkaar omhelzen. Het boek zou pas in de jaren vijftig door de Zuid-Hollandse Uitgeversmaatschappij worden uitgegeven, eveneens onder het pseudoniem George Laurent en met illustratiewerk van Alfred.

Toen Alfred Mazure tijdens de oorlogsjaren een aantal *Dick Bos*-films draaide, vroeg hij vrienden en familieleden om een rol in die films te spelen. Ook Georges deed mee in de *Dick Bos*-film *Moord in het modehuis*: 'Ik kan het me nauwelijks herinneren, te meer omdat het werk niet via een draaiboek werd gedaan. Maar gewoon eruit gehaald, hier en daar een scène

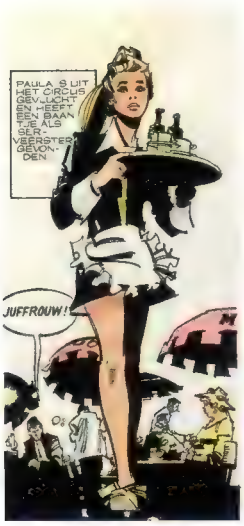

dus. Dan zat je in een auto en moest je iemand achtervolgen en dan werd je een trap afgegooid. Dat is me ook een keer gebeurd, dat voel ik nog bijna.'
Direct na de oorlog zouden beiden nog een keer samenwerken aan *Dick Bos*. Doordat Alfred problemen had met zijn tekenhand, en alleen nog maar in staat was om schetsen te maken voor *Dick Bos* ging uitgeverij Ten Hagen naarstig op zoek naar een tekenaar die de schetsen kon inkten. Na enkele teleurstellende pogingen van verschillende tekenaars, zou Georges het 27e verhaal van *Dick Bos*, getiteld *Soho*, inkten. Helaas bleef het bij deze ene poging daar Ten Hagen op dat moment besloten had met de strip te stoppen. Even leek het alsof het in de jaren zestig tot een hernieuwde samenwerking zou komen. Alfred probeerde op dat moment *Dick Bos* op meer manieren nieuw leven in te blazen en zodoende was er plotseling sprake van een mogelijke *Dick Bos*-hoorspelserie. Ton van Duinhoven zou de hoofdrol vervullen. Georges schreef toen regelmatig hoorspelen voor de Avro-radio en had dus de meeste ervaring op dit gebied. Uiteindelijk werd het project afgeblazen omdat de proefopnames niet naar ieders tevredenheid waren.
Vereenzaamd aan het eind van zijn leven, hij was op dat moment gescheiden en had minder contact met zijn dochter, kreeg Mazure voor de buitenwereld meer en meer het beeld van de kluizenaar. De kunstenaar met grote, volle baard, gekleed in een corduroy colbert die door de omgeving vaak als een zonderling werd gezien. In februari 1980 overleed hij aan een hartaanval, slechts 60 jaar oud.

rich.thomassen@stripschrift.nl

Met dank aan Muriel Mazure en Ton Meijering.

De citaten van Georges Mazure die in dit artikel zijn gebruikt, zijn afkomstig uit een interview eind jaren 1970 voor een documentaire over Alfred Mazure. Het interview werd nooit gepubliceerd en de documentaire nooit vertoond.

[BITS & PIECES → CHAPEAU]

Woensdag 28 februari 2007 is een slechte dag geworden voor de Belgische Rijkswacht in Brussel. En ook voor de parkeerwachters in die stad. Naar verluidt is in de late middag een opstand onder de gedisciplineerden nog niet in de kiem gesmoord. Maar in de late avond hebben zich wel twee parkeermeteropnemers opgeknoopt. De frustratie over het oprecht hen aangedaan door hun politieke baas werd te tevreden.
Al in de loop van de dag werd duidelijk dat er iets broeide. Vlak na zeven uur 's ochtends hadden zich al de eerste schermutselingen voorgedaan tussen slechtbetalende parkeerders en boetenschrijvende dienaren. Trots verweren de Brusselaar naar een plastic aangeplakt briefje van één van hun benoemde burgers dat elke parkeermeter vernielde. Zelfs waagde men het op drukke avonden gewoonweg dubbel of driedubbel te parkeren. Aflankelijk van het eigen waardigheidsniveau toon men een lange neus, toonde een middelvinger of liet zelfs de broek zakken terwijl men de Belgische billen toonde aan de gendarmen. Dit alles met grote lol maar zeer eensgezind.
De verbijsterd reddeloze dienaren-met-bon kregen, als men nog wilde luisteren, te horen dat reeds gisteravond de burgemeester van Brussel zelf het grote nieuws in de journaals had aangekondigd. Ter ere van de vijftigste verjaardag van de door iedereen gevierde Brusselse en nationale held.
Gaston Flater.
Ter ere van Gaston Lagaffe's 50e jaardag stond een tiental burgerlijk uitziende burgemeesters met groot genoegen te vertellen. Over de grootheid van deze stripheld. Over zijn schepper, André Franquin. Over alles wat maar over deze strip en zijn maker bekend is. De man was echt vreugd met dit jubileum. Dit was niet zomaar een burger van Brussel die iets betekende. Dit was de wereldberoemde stripheld Gaston. En iedereen waar ook ter wereld moest het weten. Niet voor niets had de krant De Morgen de gehele editie aan Gaston gewijd. Koningen gaan dood, stripheldenlaven voor eeuwig.
De vele objecten die Gaston ooit heeft uitgevonden staan ter veil op de tentoonstelling. Van Katze Ding tot Flatersloon. En daar dwars doorheen liep die burgemeester als een kind in een snoepwinkel. Giechelend van de pret. Alsof hij zojuist de Tuerpese grondwet had goedgekeurd. Als een dolle spuide hij over dit welhaast historische moment. Hij ging helemaal op in deze gebeurtenis. Maar het echte vermaakje zou hij later nog aanbrengen.
Schemerig stond in de boek Gaston zelf. Geel/zwart, pal naast de gehate parkeermeter. Onweggereden, kromgebogen, door zijn vogel onder de neus van Vondelaar gevuld. Juist in time. Het symbool van de strijd tegen dwangbuigers van overheidswege. De peilpaal van elke Brusselaar. Het gehate witte schijfje of rode wijzertje. Het muntenvretende grijze gevaarte dat afstelde naar zijn ondergang als vreugdige burger. En als je hun verloren had, kwam je niet gehinderd door enige vorlance een stevige preut onder je ruitenwissers. Door een wezen in een uniform met een pet op zijn kop. Niks terroristen bestrijden. Nee, burgertje pesten. Tantalen jagen, elke dag weer. En steevast afgedaan in een verloren wedstrijd voor de automobilist. Alleen bij Gaston vond een behoefte bestrijders wekelijks troost. Want hij was af en toe winnaar in de strijd tegen de boetenteerder. Een plaatsvervangend genieten als in je striptijdschrift juist die week Vondelaar door Gaston was afgemaakt. Een keer weekend moment van vijftig jaar dat elke ban deed vergeten.
Vijftig jaar ongekapte frustratie kreeg op 28 februari opeens een ongekende uitlaatklep. Met gevoel voor drama verkondigde de burgemeester de dag ervoor, staand naast de tentoonstellingsparkeermeter, dat het morgen de hele dag gratis parkeren zou zijn in Brussel. In één klap verloor het verbaliserende korps de vijftig jaar door hen gevoerde strijd. Niet een gewone nederlaag nee een definitieve. Want men verloor van Gaston. En nieuwand anders. Het hele parkeerbeleid was ontmanteld door een stripheld.
Elke parkeermeter beplakt met sticker bevattende de zin namelijk de volgende tekst: Vandaag heeft Gaston Flater de oorlog tegen de parkeermeters gewonnen!
De humor ligt in België echt op straat. Wie zoiets verzint en uitvoert in een wereldstad is voor mij een stripkampioen van olympisch formaat.
Geef die burgemeester een stripprijs! Chapeau!!

ben.bits@stripschrift.nl

Gerben Valkema (1980) begon als 18-jarige leerling bij Studio Jan Kruis. Hij hielp Daan Jippes met *Hoi Pipeloi*, korte geïllustreerde verhalen van Catootje en haar vriendje Jeroen uit de strip *Jan en Jans en de kinderen* op de achterkant van *Bobo*. Daarna stapte hij over naar de *Libelle*-strip zelf, waar hij al snel één van de belangrijkste tekenaars werd. Tegenwoordig werkt hij twee dagen per week op Studio Jan Kruis en deelt Studio Lijnlust met Jippes waar hij aan z'n eigen projecten werkt. Zoals de strip *Tommie* voor het kindertijdschrift *Roetsj* en sinds kort de nieuwe krantenstrip *Elsje*.

Eric Hercules (1964), de schrijver van *Elsje*, is geboren in Zwolle en woont alweer een aantal jaar op Texel (waar zijn vrouw marinebiologe is). Hij studeerde theaterwetenschappen in Utrecht en werkt sindsdien als zelfstandig scenarioschrijver. Op televisiegebied schreef hij onder andere voor *Sesamstraat*, de comedy *Linda Linda* en *Het zandkasteel*. Verder schreef hij kinderverhalen voor *Bobo* en is hij ondertussen uitgegroeid tot hoofdschrijver voor *Jan, Jans en de kinderen*.

Elsje en de grote wereld

DOOR GER APELDOORN

Begin 2007 werd stripminnend Nederland blij verrast met een aantal nieuwe krantenstrips in *Algemeen Dagblad*. Maar dat is niet de enige krantenstripverrassing dit jaar. Begin februari zag ook *Elsje* het daglicht, een gloednieuwe krantenstrip over de grote gedachten van een klein meisje. Tekenaar en schrijver zijn Gerben Valkema en Eric Hercules, die elkaar hebben leren kennen 'via' *Jan, Jans en de kinderen*. Ongehinderd door de voor sommigen onhoudbare werkdruk van het produceren van een dagelijkse strook, gaan ze op zoek naar 'dat ene ongrijpbare, wat je niet uitrekenen kan'. We praten erover met Gerben Valkema.

Hoe ben je bij Studio Jan Kruis terecht gekomen?
Gerben Valkema: Ik heb eerst een jaar kunstacademie gedaan in Groningen, maar die vonden na een jaar dat ik wel weer kon gaan. Toen ben ik overgestapt naar Kampen en kwam ik Jan Kruis tegen. Die zei: 'Jij moet helemaal geen kunst maken. Jij moet strips gaan tekenen'. Toevallig was hij net een studio aan het opzetten die *Jan, Jans en de kinderen* van hem kon overnemen, en ik kon daar terecht; eerst als leerling. Ik werkte toen nog bij stripwinkel Modern Papier in Groningen waar ik hoorde dat Daan Jippes de studio ging leiden. Ik wist echter nauwelijks wie dat was. Hij had een album getekend, en dat had ik wel eens doorgebladerd. Later besefte ik pas wat voor gouden kans me aangeboden werd. Betaald leerling bij een strip als *Jan, Jans en de kinderen*, met Jippes als art director! Ik heb daar veel geleerd.

En daar heb je ook Eric Hercules leren kennen...
Ja, hij schreef al scenario's voor *Jan, Jans en de kinderen*. En hij schreef ook de verhalen voor *Hoi Pipeloi*. Toen Jippes wegging, mocht ik dat overnemen. Nou ja, dat werd natuurlijk een stuk minder virtuoos, maar het was wel ontzettend leuk om te maken. Ik had meteen al goed contact met Eric. Als ik vragen over een verhaaltje had, belde ik hem op en dan grapten we samen net zo lang aan de telefoon totdat ik voldoende leuke visuele ideeën had om verder te kunnen. Dat leverde zo nu en dan wel eens scheve blikken op, want dat ging gepaard met de nodige geluiden en lachsalvo's.

Hoe is *Elsje* ontstaan?
Dat is wel een leuk verhaal... Eric z'n schoonouders hebben een klein kasteeltje in België, waar ik was uitgenodigd met een paar vrienden van Eric om een weekend door te brengen en te *socializen*. Eric vroeg me toen of ik nog ideeën voor strips had waar we samen aan zouden kunnen werken. Ik had een schetsboek bij me en daar stonden de eerste tekeningen van Elsje in. Ik zelf zag haar aanvankelijk gewoon als een lief meisje, je kent het wel. Maar Eric zag er ook iets anders in. En dat heeft hij uitgebouwd en dat is uiteindelijk die unieke toon van de strip geworden.

Beschrijf die toon eens...
Elsje is een heel naïef meisje, dat ook erg nieuwsgierig is. Daardoor kun je haar heel goed gebruiken om commentaar op de wereld te geven. Want ze ziet en hoort alles wel, maar ze heeft nèt niet in de gaten hoe het werkelijk zit. Van veel van de dingen waar ze over praat, weet ze niet eens hoe erg het is. Anders zou ze er niet zo gemakkelijk mee omgaan. Zoals kindsoldaten in Afrika. We hebben een grap waarin ze zegt: 'Als die kinderen in Afrika geweren en AK47's en granaatwerpers gebruiken... waarom mag ik dan nog niet eens brommer rijden?' Dat kan zij alleen maar zeggen omdat ze niet weet hoe erg het eigenlijk is.

Jullie mogen bij *Elsje* dus veel verder gaan dan met *Jan, Jans en de kinderen*?
Nou, dat valt wel mee. Bij *Jan, Jans en de kinderen* mag je in

ONDER - Ter introductie van de strip kregen de kranten deze aankondigingsstroken.

Hoe voelt het om in een krant te staan?
Wat is je favoriete kleur?
Wat gaat er nu door je heen?
FLITS!
En... mag die microfoon wat lager?
ELSJE
Vanaf 6 februari op deze plek: ELSJE

Elsje, je krijgt een platencontract!
En je eigen programma!
Jij hebt de X-FACTOR!
Goewie... mag ik bedanken? Ik krijg het namelijk nogal druk met een stripje...
Vanaf 6 februari op deze plek: ELSJE

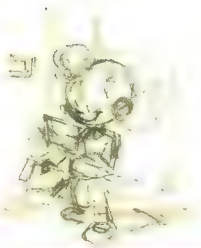

LINKS - De eerste schetsboekpagina's van Elsje en een recente schets.
ONDER - Ter promotie lieten de makers een 'weggeefboekje' drukken. Over veertig jaar een *collectors item*!

principe ook alles, als je het maar niet expliciet laat zien en ze het er alleen maar over hebben. Ik heb net bij voorbeeld een strip gemaakt over een condoom, ook op tekst van Eric. Jan vindt een condoom in de tas van Karlijn en gaat dan helemaal door het lint. Dat kan in die strip dus ook. Maar het verschil is, dat *Elsje* geen strip voor kinderen is. Wij hebben meer volwassen lezers dan lezers in de leeftijd van Elsje. Dus maken we de strip ook voor volwassenen.

Was het moeilijk om de strip te verkopen?
We hebben een jaar of twee geleden een hele stapel strips gemaakt die ik heb gebundeld in een klein boekje dat we aan allerlei mensen hebben rondgestuurd. Er was meteen al interesse van HDC Media, de krantengroep waarin ook het *Noordhollands Dagblad* zit. Maar het was te duur voor ze, dus daar bleef het bij. Maar een paar maanden geleden, inmiddels anderhalf jaar verder, werden we gebeld door uitgeverij Wegener, of de strip nog steeds beschikbaar was. We hebben uiteindelijk een *deal* kunnen maken met beide groepen, samen een krant of 13, allemaal regionaal. In de Wegener-kranten staat de strip in kleur en in de HDC-bladen in zwart/wit.

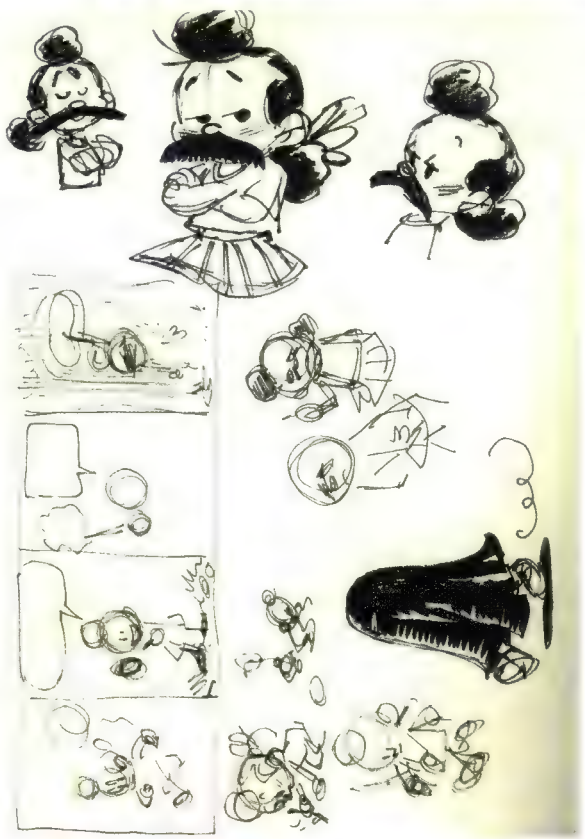

LINKS EN BOVEN - Soms begint een grap gewoon met een schetsje. Het laatste plaatje van deze grap zou na opmerkingen van Hanco Kolk later hertekend worden.

Moesten jullie nog veel aan de strip veranderen?
Eén ding dat we veranderd hebben, is dat we haar van haar eiland hebben afgehaald. In de oorspronkelijke versie woonde ze namelijk op een eiland. Omdat Eric zelf op Texel woont, leek het me aanvankelijk een leuk idee om de strip *Elsje* zich op een waddeneiland te laten afspelen. Maar toen we dat boekje dat we ooit gemaakt hebben nog eens doorkeken, bleek dat er maar een paar grappen over het eiland gingen. Eigenlijk heeft Elsje ons zelf van dat eiland afgejaagd. Want haar karakter was zo sterk, dat ze niet op een eiland hóefde te wonen. Ze woont nu op het platteland en dat is ook veel logischer. Al die kranten waar ze in staat verschijnen ook in de regio. Maar dat is nog niet eens het belangrijkste. Ik kom zelf uit Groningen en Eric uit Zwolle. We wisten dat het geen grachtengordelstrip moest worden over een meisje dat in de

Wat je maar wil, Elsje. Minister van ETHISCHE ZAKEN?
Ik ben zelfs bereid het premierschap af te staan.
Dit land wordt zoveel beter met jou?
Goewie. Ik sta toch liever in een kranteństrip...
Vanaf 6 februari op deze plek: ELSJE

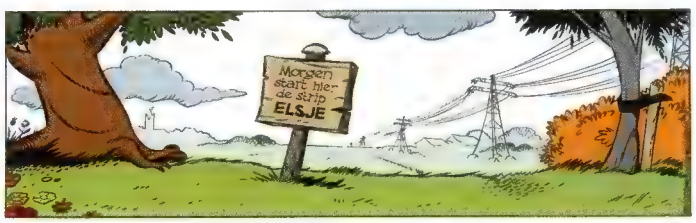

Dit eiland heeft een boel voordelen. Geen school, geen files, geen misdaad... Geen schoolfeesten geen drugs, geen vleselijke verleidingen...
IK WIL EEN MOTORBOOT!

Weet je hoe je het beste een strip aan de krant verkoopt?
Ja hoor, Makkie!
Chanteer de hoofdredacteur met z'n cokemisbruik, maitresses en voorkeur voor bestialiteit!
Maar wat als het nu een brave borst is?
Dan zoeken we wel een andere krant.

BOVEN - **Twee grappen uit het 'weggeef-boekje'. De onderste was speciaal bedoeld voor redacteuren die het boekje kregen.**

RECHTS - **Elsje heeft haar eigen kijk op het leven.**

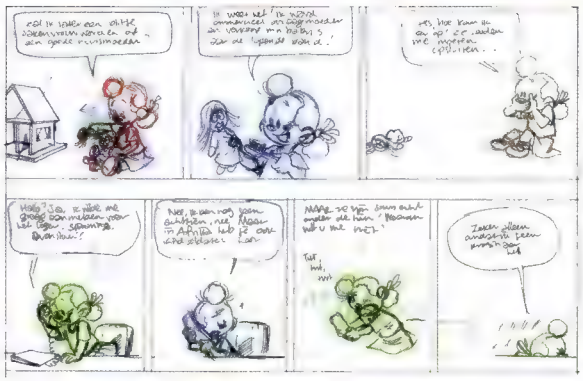

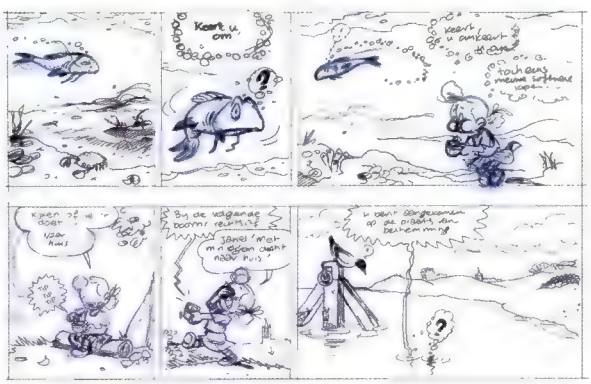

ONDER - **Vlak voor Elsje begon verkocht Gerben Valkema een strip over het jongetje *Tommie* aan Taptoe-concurrent *Roetsj* van uitgeverij Zwijssen. Die zagen blijkbaar een gat in de markt. Hoewel er een overeenkomst is in tekenstijl, is *Elsje* eigenlijk niet voor kinderen bedoeld.**

grote stad woont. Ze woont niet in een heel klein dorp of zo; er is wel van alles voorhanden. Maar ze woont gewoon waar het grootste deel van Nederland woont. Ik vind het wel een leuk idee dat ze eigenlijk in het huis woont, waar mijn ouders nog in wonen. Dat ik dat kerkje aan de horizon ook ècht kan zien als ik daar ben. Dat zal niemand iets zeggen, maar mij wel.

De tips van Kolk

Zeg je nu je een krantenstrip hebt al je andere werk af?

Ik werk nog steeds twee dagen in de week aan *Jan, Jan en de kinderen*, dus ik heb zo'n drie dagen beschikbaar voor *Elsje*. Ik ben nog wel even gaan praten met Hanco Kolk, om te vragen hoe die dat precies doet. Die heeft ook allerlei projecten naast elkaar en dat lukt hem vrij aardig. Moet je dan volgens een bepaald schema werken of juist niet? Er gaat in stripmaken veel tijd zitten, maar ik wil mijn sociale leven er niet voor inruilen. Als *Elsje* over vijftien jaar nog loopt en ik heb twee kinderen, dan wil ik daar ook tijd voor hebben. Mijn vriendin heeft er geen problemen mee dat ik zo nu en dan eens door moet halen, maar dat mag niet structureel worden.

En had Hanco Kolk nog goeie tips?

Nou, we hebben het vooral over het tekenen van het plot gehad. Er was bij voorbeeld één stripje waarin Elsje een snor opplakt en zichzelf in een spiegel aanziet voor een moslimterrorist. En in het laatste plaatje – zoals ik dat geschetst had – keek ze de lezer recht aan, zo van: 'Wat ben ik leuk, hè? Vind je mij ook zo leuk?' Daarvan zei Hanco dat het niet zo vet aangezet hoefde. Dat ik het meer bij Elsje zelf moest houden. Dat plaatje heb ik toen zodanig hertekend dat ze tegen de spiegel praat... dus eigenlijk tegen zichzelf. Dat was wel een *eye-opener*. Dit betekende wel dat ik meteen een heleboel andere stroken ook wilde hertekenen. Toch was ik erg blij met zo'n tip, je blijft op die manier veel dichter bij het karakter. We hadden oorspronkelijk ook een paar bijfiguren, maar die hebben we er voorlopig uitgegooid. Hanco zei ook: 'Laat de mensen eerst maar aan Elsje wennen en aan haar eigen manier van denken'. Als er later nog iemand bij moet, dan gaan we zo'n personage heel zorgvuldig introduceren.

Wat is je werkwijze?

Ik heb nu – eind november 2006 – nog wat extra tijd, omdat de strip pas vanaf 6 februari wordt gepubliceerd. Dat betekent dat ik nog niet zes stroken per week hoef te tekenen, dus ik kan af en toe iets meer de tijd nemen. Ik maak veel voorschetsen. Gewoon om bepaalde dingen uit te proberen. Hoe teken je een nachtscène in de slaapkamer? Maak je de múúr zwart of juist de lùcht die je door het raam ziet? Kleine dingetjes. Als ik dat uitgevogeld heb, schets ik de strip in blauw en stuur ik dat aan Eric. Ik vind dat heel belangrijk, dat we nog iets over elkaars werk kunnen zeggen. Ik geef ook mijn mening over zijn grappen, dus ik zie niet in waarom hij niet mijn tekeningen zou mogen bekritiseren. Het is interessant om te zien hoe dat soms verschilt van elkaar, en hoe meer je met elkaar afstemt, hoe beter de context wordt. Niet per se het tekenwerk. Dat kun je heel technisch bekijken. Klopt die auto wel? Of dat perspectief? Maar juist die context, die hele wereld die er achter ligt. We proberen het zo lang mogelijk te rekken tot we allebei voelen dat we het hebben. Dàt is wat uiteindelijk bepaalt of we een strip goed genoeg vinden of niet.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

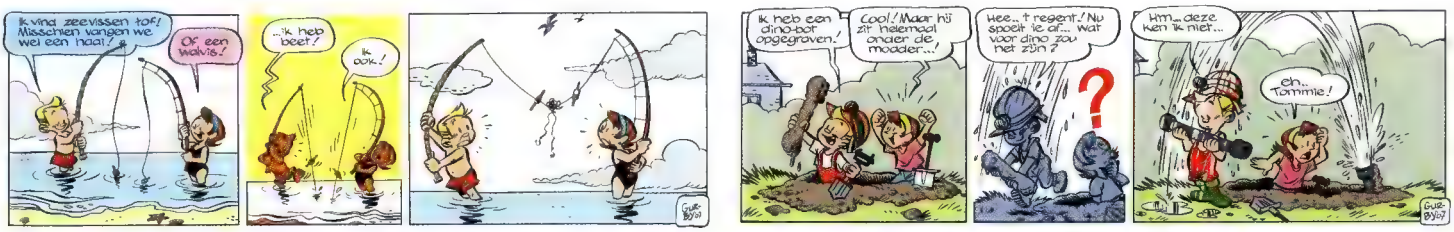
Ik vind zeevissen top! Misschien vangen we wel een haai!
Of een walvis!
...ik heb beet!
Ik ook!
Ik heb een dino-bot opgegraven.
Cool! Maar hij zit helemaal onder de modder...
Hee... t regent! Nu spoelt ie er... wat voor dino zou het zijn?
Hm... deze ken ik niet...
eh... Tommie!

ADVERTENTIE

Het belangrijkste stripalbum van 2007!

ANNE FRANK STICHTING
in samenwerking met De Hollandsche Schouwburg
DE ZOEKTOCHT
Eric Heuvel Ruud van der Rol | Lies Schippers

De Zoektocht – Strip over jodenvervolging

Een stripalbum van Uitgeverij L, ontwikkeld door de Anne Frank Stichting, in samenwerking met de Hollandsche Schouwburg.
Aan de hand van belevenissen van een fictieve familie tijdens de Duitse bezetting worden de belangrijkste feiten over de Holocaust verteld.
De strip laat zien wat de Holocaust voor mensen in verschillende rollen en posities (slachtoffers, daders, helpers en omstanders) betekende en met welke dilemma's en keuzes zij te maken hadden.

De Zoektocht
Eric Heuvel, Ruud van der Rol, Lies Schippers
Gebonden, € 9,95
ISBN 978 90 245 2226 2

Bommel laat van zich horen

DOOR PATRICK BREMMERS

Wie had kunnen denken toen Marten Toonder twintig jaar geleden een punt zette achter zijn dagelijkse krantenstrip dat Heer Bommel en Tom Poes twee decennia later nieuw leven zouden krijgen in de vorm van een groots opgezette dagelijkse hoorspelserie? 440 afleveringen van *Bommel* (14 minuten per aflevering) zijn sinds 5 februari van dit jaar twee keer per werkdag te beluisteren via de Concertzender (14.00-14.15 uur) en Radio 1 (00.45-01.00 uur). Verder zijn alle uitgezonden afleveringen via de website *www.hoorspelbommel.nl* ook te beluisteren of als *podcast* te verkrijgen. *Stripschrift* mocht in de voorbije maanden haar oor te luisteren leggen bij de totstandkoming van *Bommel* en sprak met de voornaamste medewerkers: regisseur Peter te Nuyl en acteurs Mark Rietman en Jacob Derwig. We belden ook nog even met Carla Back die jarenlang nauw bij Toonder betrokken was en die de onderhandelingen met de makers voor haar rekening nam.

Halfsleet', 'schrimpel' en 'krijg de teter'... Het zijn nou niet bepaald de meest vriendelijke bewoordingen die ons tegemoet komen als we het kiezelpad betreden van de Byton Studio's in Loosdrecht. Nogmaals op de kaart kijkend of we toch niet per ongeluk de afslag naar de Zwarte Drens of het Knekelhof hebben genomen (waar al generaties razers wonen), komt tot onze opluchting al spoedig een geluidstechnicus in zicht die ons meeneemt naar een kleine halletje in het midden van het gebouw. Of we nog even kunnen wachten tot lunchtijd, zodat men nog wat scènes kan voltooien van – oplettende Toonderlezertjes hadden het reeds geraden – *De grauwe razer*, het 22e verhaal uit de 75 avonturen tellende hoorspelserie die sinds mei vorig jaar in productie is.

En terwijl Heer Ollie en Tom Poes even verderop achter de glazen wand van de studio de neerdrukkende omgeving betreden waar het tierende monster zijn eenzame dagen slijt, laten wij ons aangenaam verrassen door het hoge, eigenlijk vrij hoge piepende stemgeluid van Heer Bommel (Mark Rietman) en een jongensachtige Tom Poes (Jacob Derwig) in wiens stem de spanning en de zucht naar het avontuur nauw aan de oppervlakte komen.
Rietman en Derwig, die hun sporen reeds uitgebreid verdienden in de vaderlandse film-, toneel- en televisiewereld, zijn al sinds half tien vanochtend in de weer met het voltooien van een groot aantal scènes uit verschillende verhalen; *De grauwe razer*, *Het kukel*, *De niks* en *Het boze oog* passeren de revue, op het laatst alleen nog met 'Tom Poes' omdat 'Heer Ollie' verplichtingen elders heeft. Op zulke momenten leent regisseur Peter te Nuyl, op overigens voortreffelijke wijze, zijn stem aan de illustere heer van Bommelstein. Net zoals hij dat doet bij al die andere afwezige Rommeldammers die nog niet op de band staan of nog niet in de studio zijn geweest. 'Ik geef je Doddeltje', zegt hij dan, of 'ik geef je Joost' terwijl hij zijn best doet de afwezigheid van respectievelijk Jacqueline Blom en Krijn ter Braak zo goed mogelijk te verhullen.

Juiste toon

Het is een tijdrovend proces, nauwkeurig en soms knap lastig: zeker op momenten dat een acteur in zijn eentje in de studio zit en moet reageren op een ingeblikte stem op de band. 'Het is toch iedere keer weer zien of je de juiste natuurlijke toon aanslaat', vertelt Derwig. 'Als je samen in de studio bent, kan je er gemakkelijker een ècht gesprek van maken.'
'Tja, het liefst zou je natuurlijk met alle acteurs tegelijkertijd

in de studio zitten,' zegt Te Nuyl even later, 'maar dat kan je vergeten. We hebben alleen maar héél goede acteurs en die zijn nogal druk bezet. Jacob staat momenteel bij voorbeeld in drie voorstellingen tegelijkertijd en tussendoor neemt hij ook nog een film op. Vandaag hebben we het geluk dat we 'Bommel' en 'Tom Poes' een groot gedeelte van de dag sámen hebben. Die luxe komt niet zo vaak voor en dus speel ik meestal alle tegenrollen zelf.'

Tijdens een eenvoudige, doch voedzame lunch (om er maar meteen een afgezaagd Toonder-cliché tegenaan te gooien), horen we van hoofdregisseur Te Nuyl hoe *Bommel* precies tot stand is gekomen.

'Het was eigenlijk puur een kwestie van 'een geluk bij een ongeluk', dat overlijden van Marten Toonder vorig jaar zomer', vertelt hij. 'Kort daarna lagen die boeken van uitgeverij De Bezige Bij weer overal in de schappen. Tegelijkertijd bereikte mij het verzoek van de NPS, met wie we al een paar jaar de hoorspelserie *Het Bureau* deden, of ik niet eens na kon denken over een vervolg. En terwijl ik daarover nadacht en door mijn toenmalige woonplaats Zutphen wandelde, stuitte ik in de etalages op het ene na het andere Toonderboek. Met andere woorden, ik kòn bijna niet meer om Bommel en Poes heen.' *(lacht)*

Was hij al bekend met het werk van Toonder? 'Nauwelijks,' is het antwoord, 'ik wist iets van de grote invloed die Toonder heeft gehad op de Nederlandse taal en hoe woorden als minkukel en denkraam zijn doorgedrongen tot de officiële woordenboeken. Maar daar bleef het dan ook bij.'

'Ik ben – ik zeg het maar eerlijk tegen een journalist van *Stripschrift* – niet echt een stripliefhebber. *(lacht)* Ik ben vooral een taalmens, niet iemand van beelden. Volledig onbevooroordeeld ben ik vervolgens de verhalen gaan lezen en ik werd eigenlijk onmiddellijk gegrepen door de talloze mogelijkheden die de karakters scheppen.'

Andere wereld

'Ook Toonders ideeën over de 'andere wereld' spreken me aan', gaat Te Nuyl verder, doelend op *the other world*, die Toonder ook uiteindelijk naar Ierland deed verhuizen. 'Het idee dat er niet alleen een wereld is die wij zien en horen maar dat er ook nog een àndere wereld is, vol wezens en creaturen die wij niet met het blote oog kunnen waarnemen. Het mooie is dat hij Bommel in zijn naïviteit daar voortdurend contact mee laat leggen. Niemand gelooft in het bestaan ervan, behalve heer Ollie. Omdat die bijna te kinderlijk is om er níet in te geloven. Daarmee slaat Toonder op ongekende wijze een brug tussen onze en die 'andere' wereld... Pràchtig.'

Overleg tussen producente Marijke van der Molen, de NPS en Carla Back die als intermediair diende namens Stichting Het Toonder Auteursrecht leidde er uiteindelijk toe dat vorig voorjaar begonnen kon worden met de €1.500.000 kostende productie.

'Een enorme klus,' zegt Te Nuyl, 'de serie bestaat uit 440 dagelijkse uitzendingen van een minuut of veertien, vijf dagen per week. Ieder verhaal duurt ongeveer vijf, zes afleveringen. Zonder *cliffhangers*, want die hebben de oorspronkelijke verhalen, die we nauwkeurig als leidraad hanteren, ook niet.'

Naast de veertig verhalen die Toonder zelf ooit uitkoos als zijn meest favoriete, koos Te Nuyl nog 35 andere verhalen. Niet de allervroegste, zegt hij, want daar was Toonder – zoals bekend – niet zo blij mee. 'We beginnen ergens bij verhaal 62 en werken chronologisch door naar verhaal 177.'

In alle vrijheid? 'Dat zou ik wel willen zeggen', aldus Te Nuyl. 'Heel terecht waakt de Stichting Het Toonder Auteursrecht ervoor dat er niet raar wordt omgesprongen met het erfgoed. We proberen dat vertrouwen ook niet te beschadigen. We houden ze regelmatig op de hoogte van wat we doen. De stichting heeft vooraf mijn concept gekregen, gelezen en goedgekeurd. De basis van dat plan is dat we niets aan die

LINKS - **Peter te Nuyl, de bewerker en eindregisseur van *Bommel*.**

De hoorspelverhalen

32. Heer Bommel stuit de vooruitgang
56. Tom Poes en de klokker
66. Tom Poes en de kniphoed
68. Heer Bommel en de muzenis
69. Heer Bommel en de Atlantiër
70. Tom Poes en de giegelgak
72. Heer Bommel en het mengeldier
75. Heer Bommel en de Zwarte Zwadderneel
78. Heer Bommel gaat het overdoen
80. Tom Poes en de kwanten
82. Tom Poes en de Kiekvogel
85. Heer Bommel en de windhandel
88. Tom Poes en de herenopstand
90. Tom Poes en de Bommellegende
91. Heer Bommel en de toornviolen
92. Tom Poes en het Lemland
93. Tom Poes en de plamoen
96. Tom Poes en het boze oog
97. Tom Poes en de niks
99. Tom Poes en het huilen van Urgje
100. Tom Poes en de tijwisselaar
101. Heer Bommel en de grauwe razer
102. Tom Poes en het kukel
103. Heer Bommel en de wilde wagen
104. Heer Bommel en de bovenbazen
106. Heer Bommel en de liefdadiger
107. Tom Poes en het monster Trotteldrom
108. Heer Bommel en de killers
110. Heer Bommel en de Labberdaan
111. Tom Poes en de pasmunt
112. Heer Bommel en de wisselschat
113. Tom Poes en de grote Barribal
114. Heer Bommel en Het Nieuwe Denken
116. Heer Bommel en de trullenhoedster
117. Tom Poes en het Booroog
119. Heer Bommel en de sloven
122. Tom Poes en de hupbloemerij
124. Tom Poes en de Viridiaandinges
127. Tom Poes en de astromanen
128. Heer Bommel en het platmaken
130. Tom Poes en d mob-beweging
131. Heer Bommel en de blijdschapper
132. Tom Poes en de slijtmijt
134. Heer Bommel en de waarde-ring
136. Heer Bommel en het kongruwer
137. Tom Poes en de ombrenger
138. Heer Bommel en de kwinkslagen
139. Heer Bommel en de loodhervormer
140. Heer Bommel en het verdwijnpunt
141. Heer Bommel en het losgetrilde inzicht
143. Heer Bommel en de transmieter
145. Heer Bommel en de pronen
147. Tom Poes en de Hopsa's
149. Tom Poes en de kaligaar
151. Heer Bommel en de wind der verandering
152. Heer Bommel en de weetmuts
154. Tom Poes en het vergeetboekje
155. Heer Bommel en de zonnige kijk
157. Heer Bommel en de Grote Onthaler
159. Heer Bommel en de denktank
160. Heer Bommel en de uitvalsels
161. Heer Bommel en de geweldige wiswassen
162. Heer Bommel en de toekomer
163. Heer Bommel en de andere wereld
164. Heer Bommel en de Unistand
165. Heer Bommel en de wadem
166. Heer Bommel en de minionen
167. Heer Bommel en het spijtlijden
169. Heer Bommel en de aamnaak
170. Heer Bommel en het ontsollen
171. Heer Bommel en de antiloog
173. Heer Ollie en een Bommelding
174. Heer Bommel en de zelfkant
175. Heer Bommel en de vergelder
176. Tom Poes en het Bommel-verschiet

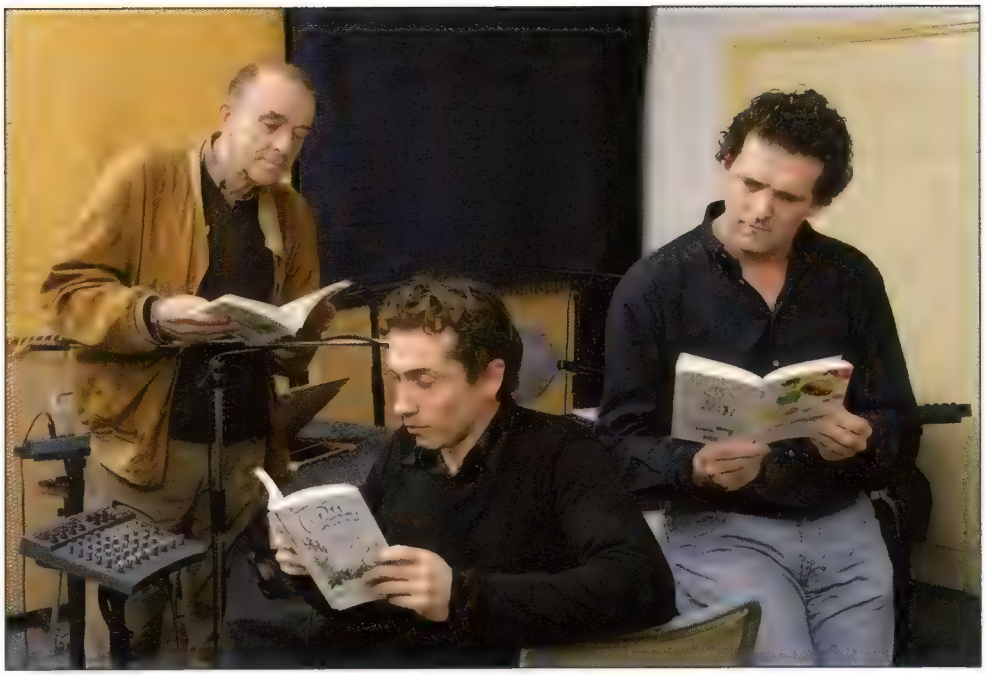

BOVEN - Krijn ter Braak (Joost), Jacob Derwig (Tom Poes) en Mark Rietman (Heer Bommel) aan het werk in de Byton-opnamestudio.

verhalen zullen veranderen. Dus géén verhalen door elkaar weven of teksten bijschrijven. We gebruiken de dialogen precies zoals Toonder die ooit heeft geschreven. Heel af en toe voegen we een woordje toe, om een situatie te verduidelijken of een beeld te verklaren, maar dat is uitzonderlijk. We gaan zoveel mogelijk uit van de oorspronkelijke vertellende tekst, ofschoon we hier en daar natuurlijk wel teksten weglaten of vervangen door geluid.'

Verteller

'Een groot gedeelte van de vertellende tekst is sowieso het beschrijven van handelingen', legt hij uit. 'Handelingen, die je in geluid kunt verduidelijken. Of gemoedstoestanden die je in de regie door de acteurs zelf kunt laten verklanken. Daar waar dat niet kan, waar een situatie of een handeling moet worden uitgelegd, schromen we niet om gewoon een verteller te laten optreden. Maar ook dan blijft het letterlijk Toonders tekst.'

Voorgelezen, en dat is toch wel opmerkelijk, door een vrouwelijke vertelstem. 'De Toonderwereld is natuurlijk bij uitstek een mannenwereld', verklaart Te Nuyl. 'Er is weliswaar een grote rol weggelegd voor buurvrouw Doddeltje, zo nu en dan komt de vrouw van de burgemeester of de weduwe Spaargaren voorbij, maar dan heb je het wat vrouwelijke personages betreft ook wel gehad. Juist om díe reden leek het me een goed plan om de vertellende tekst door een vrouw te laten doen. Ieder verhaal wordt bovendien door een àndere actrice verteld: Sigrid Koetse, bij voorbeeld, maar ook Roos Ouwehand en Hanneke Groenteman. Zodat je de verhalen als je ze achter elkaar hoort, gemakkelijk van elkaar kunt onderscheiden.'

Criteria

Niet elk verhaal blijkt overigens geschikt voor radio. Te Nuyl: '*Het slaagsysteem* wilde zogezegd niet slagen, haha. In dat verhaal wordt zoveel verteld en uitgelegd dat we meer moesten voorlezen dan acteren. Dan moet je dus ook gewoon durven besluiten dat verhaal links te laten liggen.'

Hij vervolgt: 'Het belangrijkste criterium is dat er geluid in het verhaal moet zitten. Dat leer je op een gegeven ogenblik vanzelf herkennen. Het zit allemaal in de tekst en de tekeningen, die ik soms met een loep bestudeer. Uiteraard moet er ook voldoende dialoog in zitten. De dingen die gebeuren, de handelingen die verricht worden, mogen niet al te ingewik-

Mark-Bommel-Rietman

Rietman, ik ga je opschrijven. Wat is je naam?

Mark Rietman: Hahaha. Ik neem de stem van heer Ollie B. Bommel voor mijn rekening. Hoe dat zo is gekomen? Ik deed ook al mee aan *Het Bureau* dat Peter te Nuyl voordien heeft gemaakt. Enigszins tot mijn verbazing werd ik gevraagd auditie te komen doen op het kantoor van Bureau Stemna Casting. Daar zat Peter en die heeft mij toen een stukje tekst laten lezen met de stem van Bommel. Ik had wel zoiets van 'waarom willen ze juist mij hebben?' Net als de meeste mensen, denk ik, had ik toch een beetje meer oude, gezette acteur in gedachten. Iemand met een barokke stem à la Jules Croiset, of zo. Dus heb ik bij de audities ook geprobeerd Bommel een beetje volume te geven. Maar toen zei Peter dat Marten Toonder Bommel eigenlijk helemaal nooit met een zware stem had bedoeld. Dat hebben andere mensen ervan gemaakt, niet hijzelf.

Jacob-Tom Poes-Derwig

Jongeheer Poes, hoe bent u bij *Bommel* terechtgekomen?

Jacob Derwig: Gewoon door auditie te doen, hoor. Ik zat bij *Het Bureau* waarin ik een vrij grote rol speelde naast Krijn ter Braak, die overigens de stem van Joost voor zijn rekening neemt. Ik ken de *Tom Poes*-strips een beetje vaag van vroeger, maar ik kan me niet herinneren dat ik ze echt enthousiast gelezen heb. Maar de figuur Tom Poes is natuurlijk voor iedereen bekend als vast icoontje naast Heer Bommel.

Wat ben je inmiddels over Tom Poes te weten gekomen?

Het nodige. Dat hij bij voorbeeld helemaal in zijn eentje in het bos woont en een hele bijzondere en warme vriendschap heeft met Heer Bommel, voor wie hij altijd in de bres springt. Zo nu en dan ergert hij zich weliswaar groen en geel aan het feit dat Bommel zich ondanks zijn waarschuwingen telkens weer in het ongeluk stort, maar dat weerhoudt hem er niet van om uiteindelijk toch weer op het goede moment binnen te komen voor het verzinnen van een list. Hun vriendschap gaat nu eenmaal boven alles. Vergelijk ze maar met Sherlock Holmes en Dr. Watson. Ofschoon Watson in dit geval vele malen slimmer is dan Holmes. *(lacht)*

Nog niet gedacht: 'Wat een irritant ventje is het toch'?

Nee, hoor. Ofschoon ik me kan voorstellen dat sommige mensen hem een betweter en het slimste jongetje van de klas vinden. Maar daar ga ik mezelf natuurlijk niet aan storen, want dan ik beter inpakken. Trouwens, Bommel heeft ook zijn irritante kanten en die nemen we ook allemaal voor lief. Tom Poes is gewoon recht door zee, hij neemt zelden een blad voor de mond en is gewoon heel slim. Je kan dat irritant vinden, het is wel zo praktisch.

Wat heb je precies met zijn stem gedaan?

Eigenlijk niet zo verschrikkelijk veel. Ik ben niet zo'n stemmenmaker; ik kan niet goed typetjes nadoen of mensen persifleren. Dus ik moet het vooral hebben van mijn eigen karakteristiek. En dat is kennelijk precies wat Peter wilde voor Tom Poes. Bijzondere poezengeluiden komen er eigenlijk niet aan te pas.

Behalve dan dat ééuwige gehum. Gaat je dat nog niet vervelen?

Was jij al bekend met de *Bommel*-strip?
Eerlijk gezegd nauwelijks. Ik wist natuurlijk wel dat ie jarenlang in *NRC Handelsblad* had gestaan, maar een kenner kan je mij niet noemen. Ik heb me vervolgens als een razende ingelezen om me de figuur zoveel mogelijk eigen te maken. Peter heeft me daar her en der ook wel mee geholpen. Hij liet me die bekende tekening zien die Toonder ooit heeft gemaakt met al Bommels gemoedstoestanden, twaalf in totaal. Daar zijn ook wat aantekeningen over en daar probeer ik me dan maar zoveel mogelijk aan te houden. Maar uiteindelijk doe je het toch vooral op je instinct. Onder begeleiding van Peter natuurlijk en de andere regisseurs.

Hoe zou je Heer Bommel omschrijven voor mensen die niet zo bekend zijn met de strip?
Wat ik zijn mooie kant vind is zijn naïviteit. Dat is natuurlijk tegelijkertijd ook de motor waardoor hij altijd weer in allerlei avonturen verzeild geraakt. Bommel is zo gretig, zó benieuwd naar het leven en alle wonderen die kunnen gebeuren in het rijke Toonder-universum, dat hij voortdurend allerlei nieuwe dingen meemaakt. Omdat Bommel zo gretig toehapt komen Tom Poes en hij altijd maar weer in de shit terecht. Gelukkig weet Tom Poes hen er aan het eind weer uit te redden met een list. Ofschoon Bommel dat natuurlijk nooit zal toegeven. Hij weet weliswaar dat Tom Poes de dingen meestal tot een goed einde brengt, maar in zijn slotredes gaat hij toch nog maar wat graag prat op zijn eigen heldendaden. Heel aandoenlijk natuurlijk, en ook een beetje dom. Maar Bommel is zeker geen kwaaie gast, hij bedoelt het altijd goed.

Heb je al gemerkt dat je bepaalde Toonderiaanse uitdrukkingen in het dagelijkse leven vaker bent gaan gebruiken?
Volgens mij niet, hoor. Misschien onbewust. Ik moet trouwens zeggen dat het voor ons als acteurs een feest is om met die taal aan de slag te gaan. Het Toonder-vocabulaire is zó rijk, zó vòl van barok... heerlijk. Soms zitten er ook wel een paar lelijke tongenbrekers tussen. Maar dat is dan ook weer ons beroep om het toch zo goed mogelijk uit de verf te laten komen. Lastig is wel dat Bommel zich zo vaak herhaalt. Zes keer zegt ie hetzelfde, telkens in een andere vorm. Om dat interessant te houden, valt niet altijd mee.

Tijdens de opnamen zag ik dat jullie zó in de rollen opgaan dat je helemaal gaat meebewegen.
Dat gaat vanzelf. Om het geheel goed uit je strot te kunnen krijgen, kan je niet alleen maar 'droog' de stem doen. Dus moet je je een beetje inleven in de situatie. Als Bommel onder water ligt en hij krabbelt naar boven, tja, dan moet je toch mee. Voor de onderwaterscènes - die nogal eens voorkomen, want Toonder had er, denk ik, de grootste lol in Bommel regelmatig kopje onder te laten gaan - neem ik een flinke slok water, die naarmate de woorden volgen, langzaam weer uit mijn mond sijpelt. Daardoor wordt het vaak wel een natte bedoening. Maar hele emmers water komen er gelukkig niet aan te pas. *(lacht)*

keld zijn. Soms staan er in de tekeningen ook dingen die je niet in de tekst terugvindt, maar die wel aanwijzingen zijn voor geluid. Over het algemeen geldt dat er voldoende leuk en uitdagend geluid voorkomt. Niet in de laatste plaats omdat Bommel zich voortdurend bezeert. Er valt veel om, het barst van de explosies en er worden nogal wat klappen uitgedeeld. Om nog maar niet te spreken van het aantal keren dat Bommel in het water valt.' *(lacht)*
Af en toe voegen de makers geluiden toe, die niet per se in de strip hoeven voor te komen. 'In het huis van Markies de Canteclaer hoor je bij voorbeeld af en toe een koekoeksklok slaan. Alleen zegt het vogeltje niet 'koekkoek' maar 'kukeleku', lacht Te Nuyl. 'Dat zijn dan dingen waarvan we onszelf graag wijsmaken dat Toonder ze misschien wel leuk had gevonden.'

Hoorspel-pool
Voor de stemmen wordt gebruik gemaakt van een groot aantal acteurs en actrices die ook al betrokken waren bij de totstandkoming van *Het Bureau*, de hoorspelserie naar het boek van J.J. Voskuil die tot mei vorig jaar dagelijks meer dan 150.000 luisteraars aan de radio gekluisterd hield.

De makers spreken van een zogenaamde hoorspel-*pool*: zo'n twintig acteurs en actrices, die zorgen voor de vaste stemmen van bij voorbeeld kruidenier Grootgrut (Joop Wittermans), Wammes Waggel (Dick van den Toorn) en Markies de Canteclaer (Joop Keesmaat). Twintig anderen zorgen voor de wisselende gastpersonages, terwijl grote namen als Jörgen Raymann en Kenneth Herdigein zijn aangetrokken voor een eenmalig bijzonder gastoptreden. 'In *Het boze oog* worden de uitgestoten zwarte schapen bij voorbeeld alleen maar vertolkt door Surinaamse gastacteurs,' lacht Te Nuyl, 'en de quizmaster uit *De liefdadiger* wordt vertolkt door Marc Klein Essink.'
Opvallend aan de stem van Bommel is dat die vrij hoog van toon is, terwijl veel mensen hem toch zullen zien, niet in de laatste plaats dankzij de film *Als je begrijpt wat ik bedoel* (1983), als een grote logge beer met het diepe en zware stemgeluid van wijlen Fred Benavente. Te Nuyl: 'Ik weet niet zo goed waar het vooroordeel vandaan komt dat iemand die dik is ook een diepe basstem zou hebben. Heb je de stem van de voormalige Israëlische premier Sharon weleens gehoord? Als er iemand een Bommelfiguur heeft, is hij het wel, maar zijn stem is hoog en bijna piepend. Dus dat idee van die zware

ONDER - Marten Toonder, in zijn huis in Greystones, Ierland.

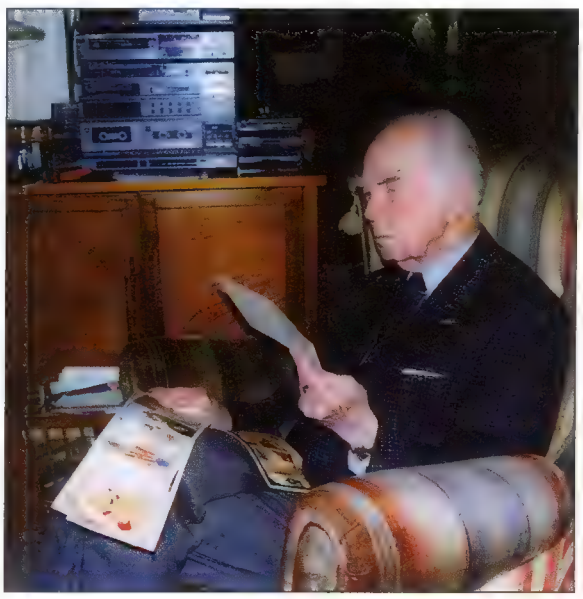

FOTO ROB VAN DER NOL

Hmmm... (voegt de daad bij het woord. PB) Je kan daar heel wat kanten mee op, hoor. Ik geloof dat er wel zo'n veertig verschillende 'hums' zijn, met drie basisvarianten: hm, hum en hummum. Begrijp je?

Hm. Nog niet gedacht: 'Hé, die Bommel heeft véél meer tekst!'?
Soms krijg je inderdaad het idee dat Toonder niet altijd helemaal het juiste evenwicht vond. Het komt weleens voor dat Tom Poes pas na tien bladzijden weer tevoorschijn komt en slechts twee zinnetjes tekst krijgt. Dan denk ik weleens: 'Ach, daar had Toonder Tom Poes misschien net zo goed weg kunnen laten. Maar storen doe ik me er niet aan, hoor.

Nog iets bijzonders opgemerkt tijdens het werken met Toonders oeuvre?
Nou, weet je wat vooral leuk is? Toonders vooruitziende blik. Nog niet zo lang geleden maakten we *De bovenbazen*. Dat gaat over de wet van het geld en de economie en hoe er altijd weer bazen boven andere bazen zijn, die al het geld in handen hebben. Wat dat betreft is er in veertig jaar tijd nauwelijks iets veranderd. In *De liefdadiger* laat hij een presentator van een tv-stichting opdraven die twee families in één huis laat wonen, onder het oog van de camera. Dat is natuurlijk John de Mol en het *Big Brother*-huis... En dat in 1964! Je zou bijna gaan denken dat De Mol zich door Toonder heeft laten inspireren. *(lacht)*

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS
- Maarten Wansink (Kapitein Wal Rus)
- Joop Keesmaat (Markies de Canteclaer)
- Geert Lageveen (Professor Prlwytzkofski)
- Porgy Franssen (Kwetal, de breinbaas)

stem heb ik op een bepaald moment maar laten varen. Laat ik zeggen dat ik niet zozeer op zoek ben gegaan naar een *beer*, als wel naar een *heer*. En die hebben we, tot mijn grote vreugde, gevonden in de persoon van Mark Rietman.'

Heeft de *Bommel*-film nog als inspiratie gediend?

'Ik zal maar heel eerlijk zijn...,' zucht Te Nuyl, 'ik zag die film en ik heb hem halverwege uitgezet. Ik ga liever niet teveel in op de details maar ik vind hem erg kinderachtig. Het mooie van de *Bommel*-strip is dat die zeker niet alleen voor kinderen is. Zowel qua tekst als de tekeningen. Er wordt weleens gezegd 'voor iedereen van 8 tot 80' en bij Toonder gaat die vlieger zeker op.

Humor en ironie

Het mooie aan de *Bommel*-verhalen is dat tekst en tekeningen elkaar niet zelden tegenspreken. Wat je in de tekst leest, hoeft niet per se overeen te komen met wat je in de tekening ziet. Daarin zit 'm de humor en de ironie van Toonder. Bij een tekenfilm is dat moeilijk te bewerkstelligen omdat het een heel erg één-op-één-medium is. Het leuke aan radio is dat dat medium je wèl in staat stelt geluiden toe te voegen die het tegendeel vormen van wat je op de tekening ziet. Waardoor je, zij het op een andere manier, dezelfde dynamiek krijgt.'

Bezorgd tenslotte om wat al die Toonderfans, *Bommel*-verzamelaars en de leden van de Tom Poes Parochie van *Bommel* zullen zeggen? Te Nuyl begint te lachen. 'Ach, we zullen zien. Je kunt het toch niet iedereen naar de zin maken. Lezers creëren toch hun eigen geluid, ze vormen tijdens het lezen hun eigen stemmen, dus je zal altijd mensen hebben die het minder leuk vinden. Toch denk ik dat je als je van de tekeningen houdt, nu een hele bijzondere manier hebt om die verhalen opnieuw te lezen: gewoon door je te concentreren op al die prachtige tekeningen terwijl wij voor de tekst zorgen. Een bijzondere combinatie, denk ik.'

patrick.bremmers@stripschrift.nl

Meer info: www.hoorspelbommel.nl

Carla Back

Wat was uw reactie toen u hoorde dat men een hoorspel wilde gaan maken rondom Heer Bommel?

Carla Back: Leuk! Het is de eerste keer dat zo'n initiatief tot stand is gekomen en ook de erven Toonder, vertegenwoordigd door de Stichting Het Toonder Auteursrecht, vonden het een prima plan. Vooral omdat het weer eens wat anders was.

Maar een strip op de radio... Kàn dat wel?

Het is een niet direct voor de hand liggend idee, maar het is natuurlijk wel zo dat de teksten van de heer Toonder nèt zo belangrijk waren als zijn tekeningen. Met andere woorden: je kan de verhalen ook volgen zònder de tekeningen. Tot datzelfde inzicht kwam De Bezige Bij al zoveel jaren geleden door de illustraties een geringere plaats te geven. En het werkt. Neem nu een verhaal als *De bovenbazen*, dat is ook geestig zònder de plaatjes.

Behalve de 40 verhalen die Marten Toonder ooit zelf uitkoos voor de hardcover-reeks van De Bezige Bij, hebben de hoorspelmakers nog eens 35 andere verhalen gekozen.

Klopt. Niet alle verhalen lenen zich voor het maken van een hoorspel. Als je een hoorspel maakt ga je toch anders te werk dan wanneer je een stripverhaal creëert. Die ritmes liggen anders. Sommige verhalen zijn korter, andere weer langer. Ofschoon de verhalen min of meer integraal worden overgenomen, moet er hier en daar toch wat geredigeerd worden. Maar dat zijn heus geen vreselijke ingrepen. Hier en daar wordt er een woordje toegevoegd of weggelaten. Dat gebeurde ook al toen de krantenstrips voor het eerst in boekvorm verschenen. Je kan immers geen boek vol *cliffhangers* maken, een techniek waar je in de krant wel gebruik van maakt.

In hoeverre bent u of zijn de erven Toonder betrokken bij de inhoud en de vorm van *Bommel*?

Een groot gedeelte van de verhalen wordt aan ons voorgelegd en daar is dan contact over. Uiteindelijk moet de Stichting Het Toonder Auteursrecht toestemming geven voor bepaalde veranderingen. We hebben dus een groot aantal scripts, proeven en dergelijke gezien en gehoord.

Waar moesten de radiomakers op letten?

Vooral dat de karakters overeind bleven.

De radio-Bommel heeft anders een vrij hoge stem.

Klopt. Het is een lastige zaak. Wij, die dagelijks in de buurt van de heer Toonder leefden, hoorden eigenlijk altijd zíjn stem als je de verhalen las. En hij had natuurlijk nogal een specifieke stem. Maar zelf zei hij altijd dat Bommel in zijn hoofd een vrij hoge stem had, die zelfs een beetje piepte. Want toen Fred Benavente de stem insprak voor de *Bommel*-film, vond meneer Toonder die eigenlijk een beetje te laag. Maar ik realiseer me ook dat veel mensen hun eigen interpretatie aan Bommels stem hebben gegeven en dat het geluid niet altijd overeen zal komen met dat van het hoorspel. Maar ja, je kunt niet alle partijen tevreden stellen.

Wat zou Marten Toonder er zelf allemaal van hebben gevonden, denkt u?

Ik denk dat hij het wel leuk had gevonden. Ja, want hij vond het altijd wel weer aardig als er weer eens iets met zijn werk gebeurde. Dus dat zou wel goed zitten, denk ik zo.

DE AFTITELING

DE ACTEURS

Bommel – Mark Rietman
Tom Poes – Jacob Derwig
Joost – Krijn ter Braak
Markies de Canteclaer – Joop Keesmaat
Burgemeester Dickerdack – Walter Crommelin
Juffrouw Doddel – Jacqueline Blom
Bulle Bas – Nico de Vries
Bul Super – Hans Hoes
Hiep Hieper – Roeland Fernhout
Professor Prlwytzkofski – Geert Lageveen
Professor Sickbock – Ad van Kempen
Terpen Tijn – Hans Dagelet
Garmt Grootgrut – Joop Wittermans
Kwetal – Porgy Franssen
Pee Pastinakel – Gene Bervoets
Argus – Gijs de Lange
Wammes Waggel – Dick van den Toorn
Wal Rus – Maarten Wansink
Ambtenaar Dorknoper – Tom Sijtsma
Hocus P. Pas – Cas Enklaar

DE VERTELLERS (O.A.)

Nettie Blanken
Jet van Boxtel
Kitty Courbois
Hanneke Groenteman
Ingrid Heinsius
Yvonne van den Hurk
Helen Kamperveen
Sigrid Koetse
Kim van Kooten
Marianne Lange
Roos Ouwehand
Sylvia Poorta
Wimie Wilhelm

ENSEMBLE (O.A.)

Barry Atsma
Lucas Dijkema
Thijs Feenstra
Cees Geel
Tycho Gernandt
Bert Geurkink
Fred Goessens
Kenneth Herdigein
Alexander van Heteren
Sylvia Hoeks
Han Kerckhoofs
Frank Lammers
Bert Luppes
Rob van de Meeberg
Harry van Rijthoven

SPECIALE GASTEN (O.A.)

Chantal Janzen
Brigitte Kaandorp
Marc Klein Essink
Jörgen Raymann

ACHTER DE SCHERMEN

Bewerking en eindregie – Peter te Nuyl
Co-regisseurs – Catherine van Campen, Jeroen Stout en Stef Visjager
Opname en montage – Byton Studio's (Frans de Rond en Micha de Kanter)
Producent – Marijke van der Molen
Muziek – Gert-Jan Blom en JB Meyers
Extra geluiden en muziek – Christiaan de Roo
Webontwerp en -bouw – Roel Jorna
Webredactie – NPS Nieuwe Media

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel.
Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 17 delen verschenen. Prijs per deel € 57.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 50.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 7 delen verschenen. Prijs per deel € 50.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

SNOEK

STRIPS, COMICS AND MORE

Snoek strips is al
25 jaar de speciaalzaak
in Europese strips,
amerikaanse comics,
action figures beelden,
posters en zeefdrukken.
Leuk om te verzamelen of
kado te geven!

1e van Swindenstraat 547
1093 LC Amsterdam
(bij station Muidenpoort/ Dappermarkt)

Tel: 020-6684764
Fax: 020-6650469
snoek@snoekstrips.nl

Bezoek onze website:
www.snoekstrips.nl

José Muñoz overleeft de stad in zwart en wit

DOOR DIK RONDELTAP

Een goeie neus voor kwaliteit hebben ze bij Beeld Beeld. Deze vzw (vereniging zonder winstoogmerk) heeft een expositie ingericht rond één van de belangrijkste vertegenwoordigers van het Zuid-Amerikaanse beeldverhaal: José Muñoz. De Argentijnse tekenaar sleepte begin dit jaar één van de meest prestigieuze stripprijzen in de wacht: de Grote Prijs van Angoulême.

GEHEEL BOVEN - José Antonio Muñoz: 'Het leven is een mooie chaos'.

BOVEN - Illustratie van José Muñoz die is gebruikt voor het tentoonstellingsaffiche.

RECHTS - Na zijn vijftigste kreeg Muñoz weer oog voor de natuur uit zijn geboorteland: de pampa's.

Na exposities over de Amerikaanse stripvernieuwers Chris Ware en Daniel Clowes, de Italiaanse kleurenkunstenaar Lorenzo Matotti, de frivole Franse illustratoren Charles Dupuy en Philippe Berberian, de Engelse duivelskunstenaar Dave McKean en het architectuurstripduo François Schuiten/Benoit Peeters tekent Beeld Beeld opnieuw voor kwaliteit. *Muñoz: Luces y Sombra* (licht en schaduw) is de eerste grote overzichtstentoonstelling in het Nederlandstalig gebied over de Argentijnse striptekenaar en illustrator José Munoz. Op de tentoonstelling, die duurt tot 15 april, zijn meer dan 200 originele werken van Muñoz te zien: strippagina's, maar ook illustraties en ander grafisch werk.

Muñoz werd in 1942 geboren in Argentinië aan de rand van Buenos Aires. Daar studeerde hij aan de kunstacademie (Escuela Panamericana de Arte) waar hij onder andere lessen volgde van Alberto Breccia (*Mort Cinder*). Zijn werk werd voor het eerst gepubliceerd als jonge assistent van de internationaal vermaarde Argentijnse striptekenaar Francisco Solano Lopez (*El Eternauta*). Later werd hij tevens assistent van de toen in Argentinië verblijvende tekenaar Hugo Pratt (*Corto Maltese*). Maar al snel vestigde hij zich als zelfstandig tekenaar en leverde hij werk aan Argentijnse bladen zoals *Hora Cero*, *Frontera Extra* en *Misterix*.

Krassen en plamuren

Om zich creatief verder te ontwikkelen vertrekt Muñoz in 1972 naar Europa. Hij verblijft eerst in Londen, later in Spanje (Barcelona) en Italië (Milaan). Een eventuele terugtocht naar Argentinië wordt dan afgesloten door de politieke ontwikkelingen aldaar. Op het ogenblik woont Muñoz afwisselend in Parijs en in Milaan. In 1974 leert hij een andere Argentijnse emigrant kennen: Carlos Sampayo (1943), de scenarioschrijver die zijn land had moeten verlaten wegens het militaire regime. De ontmoeting luidt het begin in van een jarenlange intense samenwerking.

In Nederland zijn Muñoz en Sampayo het bekendst door de stripverhalen die zich afspelen in de probleemwijken als rafelranden van de grote stad. Geïnspireerd door gezamenlijke interesses zoals de *film noir*, detective-verhalen en verhalen over moeizame intermenselijke relaties maken zij sfeervolle, over het algemeen sombere, maar altijd boeiende, verhalen over mensen die het in het leven niet zo erg hebben getroffen. De stripalbumseries *Alack Sinner* en *Verhalen uit Joe's bar* slaan aan bij een select publiek dat de kwaliteit direct herkent.

Alack Sinner doet denken aan de detective Sam Spade uit de

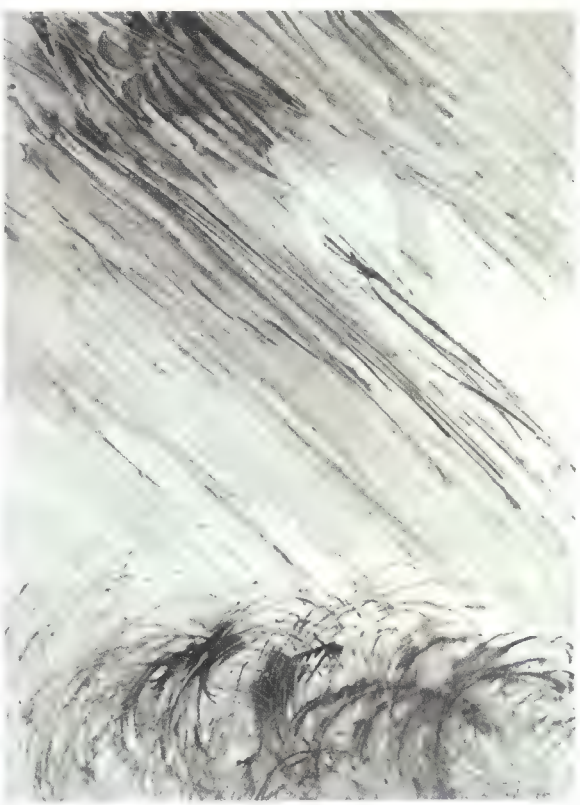

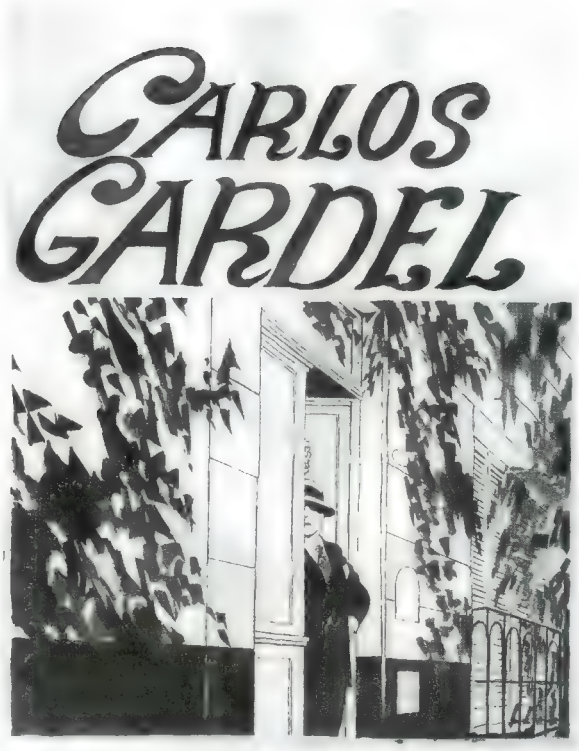

GEHEEL LINKS - *Joe's Bar* schetst het leven aan de onderkant van de samenleving.

LINKS - Tekening uit het nog te verschijnen album over de legendarische tangozanger Carlos Gardel, geboren in 1887 of 1890, omgekomen in 1935 bij een vliegtuigongeluk.

BOVEN - De voorplaat van het album *Billie Holiday*.

boeken van Raymond Chandler. In wezen een romanticus, met het hart op de juiste plaats, maar door teleurstellende levenservaringen cynisch geworden. Muñoz heeft in interviews de schrijver Chandler meerdere malen genoemd als inspiratiebron, net als de stad New York, waar hij overigens nog nooit was geweest toen de eerste verhalen van *Alack Sinner* werden gepubliceerd. Het verschil is dat Sinner geen toegewijd speurder is. De ex-politieagent houdt zich in leven met scheidingen, overspelzaakjes en kruimeldiefstallen en is daarnaast meer een waarnemer dan actief handelend persoon. De echte betrokkenheid van Sinner ligt bij zijn lotgenoten. Hij werkt zelfs – in het verhaal *Dark City* - enige tijd als taxichauffeur, waarbij hij een jongeman redt van een pak slaag en zo zijdelings betrokken raakt bij een havenstaking waarvan de onvermijdelijke slechte afloop al snel duidelijk wordt.

Ook *Verhalen uit Joe's bar*, waarin Sinner af en toe opduikt maar een veel minder prominente rol speelt, schetst het leven aan de onderkant van een samenleving in een grote stad via de – vaak tragische – belevenissen van de bezoekers van de kroeg. Daarbij gaat de sfeertekening en de dramatische ontwikkeling van het verhaal uit boven het element van spanning.

De stijl van de tekeningen draagt daartoe bij. Grove vlakken in zwart en wit, zonder grijstinten met daarin het menselijke ras – vaak op zijn wanstaltigst weergegeven – in ongewone perspectieven. Tegelijkertijd roept het ontluisterend beeld dat Muñoz krast en plamuurt van de verzameling eenzamen, wanhopigen, patsers, *losers*, kanslozen en andere scharrelaars een gevoel van mededogen op. Dat maakt het lezen en bekijken van de verhalen tot een aangrijpende ervaring. Opvallend daarbij is dat Muñoz zich soms als een cameraman op een bepaalde scène concentreert, waarbij de dialoog die begon op de voorgaande tekeningen zich in tekstballonnen voortzet, maar dan buiten beeld.

Contrasten

Muziek, vooral jazz, speelt een grote rol in de verhalen van Muñoz (en Sampayo). Die is bijna hoorbaar in het album *Billie Holiday*, waarin het levensverhaal van de onfortuinlijke zangeres en haar bijzondere verhouding met de saxofonist Lester Young heel even samenloopt met dat van Alack Sinner. Die heeft op jeugdige leeftijd een korte, maar zijn verdere leven bepalende, ontmoeting met de legendarische en onovertroffen blues-zangeres. Daarnaast treedt in het verhaal een uitgebluste journalist op die research doet voor een artikel dertig jaar na haar dood. Deze elementen vormen samen een ingenieus verhaal dat de clichés 'drugs' en 'foute mannen' – bij verhalen over Billie Holiday altijd van stal gehaald – knap weet te vermijden. Binnenkort verschijnt de Nederlandse vertaling van *Billie Holiday* bij uitgeverij Bries.

Op het ogenblik legt Muñoz de laatste hand aan een verhaal over de legendarische tangozanger Carlos Cardel (1890-1935). De Grote Prijs van Angoulême en alle drukte daaromheen heeft voor enige vertraging gezorgd, zodat het boek wat later zal verschijnen.

Sinds zijn vijftigste heeft Muñoz, die volgens eigen zeggen zijn blik altijd naar de stad had gekeerd, zich omgedraaid en ontdekte hij de Argentijnse pampa, de natuur. Zo verschenen naast zijn harde, troosteloze zwart/wit-strips steeds meer grafisch werk, gouaches en pasteltekeningen die hiermee sterk in contrast staan en zich kenmerken door een ware explosie van kleuren. Maar naast een toenemende belangstelling voor de ongetemde natuur en de weidse verten van zijn geboorteland, verblijdt Muñoz de fans ook nog steeds met werk waarin muziek – van de jazzkroegen in New-York tot de tango-bars van Buenos Aires – de inspiratie vormt.

dik.rondeltap@stripschrift.nl

Meer info: www.beeldbeeld.be

ONDER - Alack Sinner, meerdere keren noemde Muñoz New York een inspiratiebron hiervoor.

Pampa

Als catalogus bij het werk heeft Beeld Beeld gekozen voor het boek *Pampa y Buenos Aires*, dat in 2006 is uitgegeven bij Futuropolis. Ter gelegenheid van de tentoonstelling zit bij het boek een gratis dvd, waarop, naast een recent interview, de meester Muñoz aan het werk te zien is.

Steven Dupré gefascineerd door de beeldbuis

DOOR GEERT DE WEYER

In Frankrijk stemmen wekelijks tussen vier en vijf miljoen kijkers af op de humoristische middeleeuwse tv-serie *Kaamelott*. De Vlaamse stripauteur Steven Dupré werd gevraagd er een kwalitatieve stripreeks van te maken en ziet na jaren ploeteren de deur naar een internationale doorbraak wijd open staan. Een gesprek met de 39-jarige auteur.

Dupré is al enige tijd bezig met een tekenfilmproject onder de naam *Midgard*. Dit zijn twee van de hoofdfiguren uit de reeks.

Vriend en vijand zijn het er over eens: Steven Dupré is één van de weinige Vlaamse tekenaars die het talent heeft internationaal door te breken. Hoewel de intelligente volwassenenreeks Coma *(uitgeverij Glénat) het maar drie delen uithield, liet hij zich met* De gulzigheid *- een deel uit de ambitieuze cyclus* Pandora Box *(Dupuis) – meteen ook in Frankrijk gelden. Zijn leven als stripauteur was vooral knokken; inboeten aan kwaliteit was nooit een optie. Met* Kaamelott 1: De heerscharen van de dood *(oplage: 170.000 exemplaren) en de bijhorende overweldigende promotiecampagne, lijkt nu ook eindelijk een groot buitenlands publiek met hem kennis te maken. Dupré is de eerste om aan te kaarten dat hij geluk heeft gehad. Toen de Franse regisseur/acteur/schrijver Alexandre Astier instemde een stripreeks van zijn tv-serie te laten maken, stonden verschillende uitgeverijen in de rij om de buit binnen te halen. Van Casterman alleen al leverden minstens acht auteurs proefpagina's in.*

Hoe kwam jij in beeld?

Steven Dupré: Arnaud de la Croix van Casterman vroeg mij naar zijn kantoor te komen. Hij wilde mij twee voorstellen doen. Een ervan was iets zéér commercieels en had een middeleeuws onderwerp, het andere was meer eigentijds en speelde zich af in kringen rond de Amerikaanse president. Ik vroeg mij meteen af: 'Wat zal ik hiervoor moeten tekenen?' De Oval Office en de bijhorende maatpakken die door de gangen van het Witte Huis struinen, zeiden mij niet zo veel. Die had ik al heel vaak getekend in mijn deel uit de *Pandora Box*-reeks en daarmee wel gezien. En waaraan moet ik denken bij 'iets middeleeuws'? Paarden, natuur, ruwe architectuur?

Casterman wilde dat ik een paar proefplaten tekende, maar eerlijk gezegd had ik daar geen zin in. Ik had net een hele stapel getekend voor andere mogelijke projecten na het stopzetten van *Coma* bij Glénat, en ik was het hartgrondig beu. Uiteindelijk gaf ik toe en heb ik mijn eerste plaat getekend, gebaseerd op foto's van de personages die ik op de website van de tv-reeks kon vinden en met een stukje tv-script als scenario dat ik zelf opknipte, want regieaanwijzingen waren er niet.

Al snel kwam de vraag om een tweede proefplaat te tekenen – waarvoor ik nota bene werd betaald! Net als voor de eerste plots en het schetsen van enkele personages. Deze keer had ik meer documentatie tot mijn beschikking: een dvd met daarop enkele korte afleveringen. Van daaruit kon ik eindelijk een beetje zicht krijgen op waar ik mee bezig was. Ondanks mijn beperkte kennis van het Frans had ik snel door dat ze ongemeen grappig waren. En humor had ik de laatste jaren een beetje gemist in mijn werk.

Even later werden wij, de beide uitgevers en ik, naar Parijs gesommeerd waar we op audiëntie mochten bij de bedenker van dat alles: Alexandre Astier in de studio's waar *Kaamelott* wordt opgenomen.

Wat is dat voor een man?

Een zeer bevlogen man, die Astier. Hij is een klassiek geschoolde muzikant, afkomstig uit een familie van acteurs. En hij doet zowat alles zelf: scenario's schrijven, de muziek componeren, de hoofdrol spelen, de boel regisseren en monteren en nu zou hij ook nog eens stripscenario's gaan schrijven. In eerste instantie had hij die boot telkens afgehouden, omdat anderen de scenario's zouden schrijven. Astier wilde echter zelf het scenario voor zijn rekening nemen èn beslissen wie de tekenaar zou worden.

Na onze ontmoeting in Parijs bleek hij nog niet overtuigd te zijn van het feit dat ik de geschikte man voor de job was. In de trein naar Parijs had ik De la Croix proefplaten getoond van een ander project (over Edgar Allen Poe. Red.) waar ik toen mee bezig was, op scenario van Dieter Rogiers. Tijdens het gesprek toonde De la Croix plots die plaat aan Astier, die in de verste verte niks met de middeleeuwen te maken had, maar waarop Astier wèl precies het soort koppen zag staan waar hij naar op zoek was.

Pas later vernam ik dat ook andere uitgeverijen en tekenaars op het project aasden. Dat *Kaamelott* zo populair was in Frankrijk drong pas langzaam tot mij door.

De scenarist had het zich makkelijker kunnen maken: een tekenaar binnenhalen die vloeiend Frans spreekt, bij voorbeeld. Leverde dat geen problemen op?

Astier is er niet de man naar om de makkelijkste weg te kiezen. Het uiteindelijke resultaat is het enige dat telt. En ik kan me verstaanbaar maken in het Frans, hoor. De schroom om het te spreken is weg. Ik besef heel goed dat ik allerminst foutloos Frans spreek of schrijf, maar het belangrijkste blijft

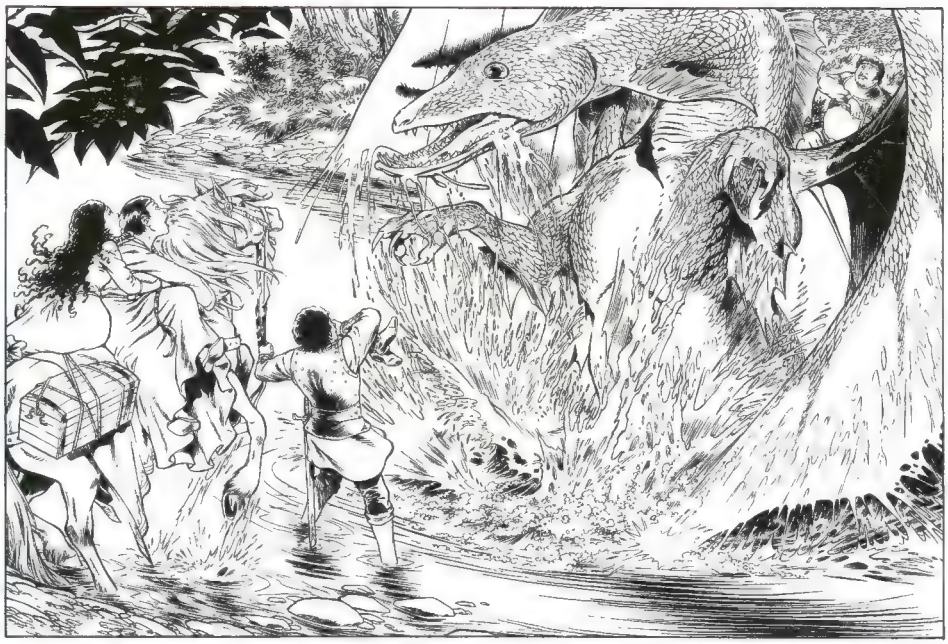

dat de Fransen begrijpen wat ik bedoel, en andersom. Ik had voor *De gulzigheid* al met een Franstalige scenarist gewerkt. Met dit verschil dat deze Alcante dan wel zijn scenario in het Frans schreef, maar verder zo vriendelijk was mij in het Nederlands te woord te staan. Dat was dus eigenlijk een ideale aanloop naar de samenwerking met Astier. Hij stelde overigens voor om in het Engels te communiceren. Maar door Engels te praten zal mijn Frans niet snel verbeteren en dus bleef het bij Frans.

Astier is geen onbekende in Frankrijk. Hij is acteur, schrijver en regisseur. Waarom wilde hij per se een stripversie?
Hij is zelfs nog meer dan dat. Zonder hem is het ondenkbaar om *Kaamelott* te maken. Hij wilde niet per se een stripversie. Hij wilde het alleen onder zijn voorwaarden. Zijn manier van aanpakken borgt een juiste kwaliteit en uiteindelijk is dat ook wat ik wil.
Het idee van een strip liet hem echter niet los omdat hij zich realiseerde dat in dat medium meer dingen kunnen dan op tv. Al is het maar om budgettaire redenen. Als hij in zijn scenario schrijft dat een leger van tweeduizend zombies de achtervolging van Arthur en zijn ridders inzet, kost de realisatie daarvan in stripvorm geen euro meer dan welke andere scène ook. Dat is bij tv wel andere koek. Dat zoiets mij als tekenaar heel wat meer moeite kost dan het tekenen van enkele close-ups vergeet hij voor het gemak. Maar dat neem ik hem allerminst kwalijk.

Toen bekend werd dat je *Kaamelott* zou gaan verstrippen dacht ik: 'Weer een Vlaamse toptekenaar die een waspoederstrip gaat maken'. Maar toch: het niveau ligt hoger en je moet er geen drie per jaar tekenen, toch?
Als ik er drie per jaar moest maken en daarmee onder mijn niveau zou presteren, had ik niet meegedaan. Dat Astier een strip van kwaliteit wil brengen, die meer is dan een afgeleid product, was de reden om dit wèl te doen. Hij had er zich makkelijk van af kunnen maken door de reeds bestaande afleveringen van de televisiereeks te laten bewerken. Omdat hij zijn publiek niet beschouwt als een stel melkkoeien, heeft hij een compleet nieuw verhaal geschreven.

Iets anders: heeft dat vorig jaar getekende *De gulzigheid*, dat na het gestopte *Coma* verscheen, je geholpen?
Bedoel je of het geholpen heeft bij mijn aanstelling als tekenaar van *Kaamelott*? Dat denk ik niet. Astier is allerminst een stripkenner. Ik denk dat ik nog vers in het geheugen van de uitgever zat toen hij op zoek was naar een volgens hem geschikte tekenaar voor *Kaamelott*. Astier kende mij vooral van mijn realistische tekenwerk, want dat is het enige dat in het Frans gepubliceerd werd. Misschien realiseerde hij zich dat ik meerdere stijlen aankan. Wie weet? Vermoedelijk was ik gewoon op de juiste plek op de juiste tijd. Dat was dan ook voor het eerst...

Voor Casterman is *Kaamelott 1* een toptitel met een oplage

LINKSBOVEN - **Afgekeurd omslagontwerp voor *Kaamelott 1: De heerscharen van de dood.***

BOVEN - **Deel uit één van de proefplaten die Steven Dupré voor Astier en Casterman tekende.**

LINKSONDER - **Omslag van de luxe uitgave van *Kaamelott 1*. Deze uitgave in een oplage van 300 exemplaren bevat een extra katern met schetsen, storyboards en proeftekeningen. Daarnaast is een interview met de makers opgenomen.**

ONDER - **Figuurschetsen voor *De gulzigheid*.**

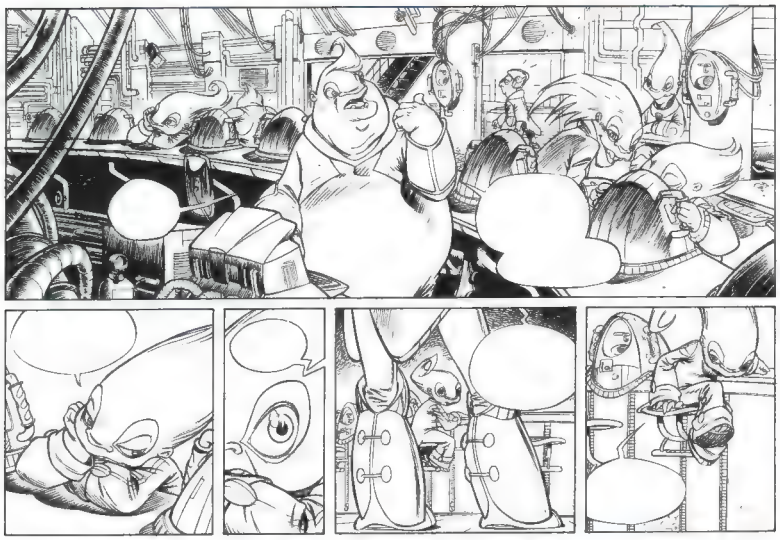

GEHEEL BOVEN - Figuurstudies van koning Arthur uit de reeks *Kaamelott*.
BOVEN - Van Midgard, het filmproject, wil Dupré ook een strip maken. Dit is een nog niet eerder gepubliceerde plaat uit die strip.
ERNAAST - Figuurschetsen voor de strip over Edgar Allen Poe. 'Het zou moeten gaan over Poe als jongvolwassene', aldus Dupré. Rogiers is naar verluidt nog altijd bezig met de strip. Of hij al een vervangende tekenaar heeft gevonden is ook Dupré onbekend.
RECHTSBOVEN - Omslagontwerp voor *Wolf 11: Einheri*. De twintigdelige reeks wordt door Bee Dee uitgegeven.
RECHTS - Schets voor *De gulzigheid*. Een vertwijfelde moeder bij een door de ziekte van Creutzfeld-Jacobs verzwakte jongen.

van 170.000 exemplaren in het Frans en Nederlands. De verwachtingen zijn hooggespannen. Ook voor jou, wellicht. Zie je het als dè kans op de echte internationale doorbraak?
In het Frans verschenen er aanvankelijk 140.000. Een tweede druk is al aangekondigd en er is ook een luxe versie die goed loopt. De Nederlandse oplage is daar een uiterst kleine fractie van, maar hier ontbreekt dan ook de bekendheid van de tv-reeks. Wat die mogelijke doorbraak betreft: commercieel gezien zal het wel loslopen, maar ik besef tegelijkertijd dat het maken van een strip als deze balanceren op een slap koord is. Ik kan er een nieuw en breed publiek mee bereiken, maar tegelijkertijd bij de rechtgeaarde stripliefhebber al mijn krediet verspelen. 'Hij heeft zijn ziel verkocht aan de commercie', weet je wel? Terwijl dat naar mijn gevoel niet zo is. Ik heb het getekend met minstens evenveel passie als ik in mijn andere projecten heb gestopt. Als extra bonus heb ik me bovendien uitstekend geamuseerd. Ik hoop dat dat aan mijn tekenwerk valt af te lezen.

Ben je, in vergelijking met je andere reeksen, niet geshockeerd over de media-aandacht en vooral promotie-aandacht voor je strip?
Zo snel ben ik niet te shockeren. En die media-aandacht spitst zich in Frankrijk uiteraard vooral toe op Astier en de link met de tv-reeks. Daar ondervind ik dus betrekkelijk weinig hinder van. Los hiervan is de promotiecampagne, die de uitgeverij en de pro-

RECHTS - Alexandre Astier, de bedenker van het universum van *Kaamelott*.

GEHEEL RECHTS - *Still* uit *Kaamelott*.

Alexandre Astier en Kaamelott

Tot nog toe zijn er drie seizoenen van Kaamelott *op dvd verschenen. Een seizoen beslaat 100 afleveringen van ongeveer drieëneenhalve minuut. 'Op dvd zijn de langere verhaallijnen die in al die korte stukjes verweven zitten beter te volgen,' zegt Dupré, 'dit geeft wel meerwaarde.' In Frankrijk is ondertussen het vierde seizoen uitgezonden en wordt het vijfde seizoen ingeblikt. Astier speelt tussendoor nog wat rolletjes in Franse films, onder meer ook in de op stapel staande film* Asterix en de Olympische Spelen, *waarin hij moet acteren naast Jean-Claude van Damme en Benoit Poelvoorde. Poelvoorde en de regisseur van de nieuwe* Asterix*-film, Alain Chabat, spelen op hun beurt gastrolletjes in* Kaamelott. *Astier heeft naar verluidt zeven tv-seizoenen gepland en wil de saga over Kaamelott afsluiten met een bioscooptrilogie. 'Oftewel,' aldus Dupré, 'zijn hoogstpersoonlijke versie van* The Lord of the Rings.*' Dupré: 'Een bezig baasje dus. Ik ben al lang tevreden dat ik alleen de strip maar hoef te tekenen...'*

ductiemaatschappij voeren, iets waar ik enkel van kon dromen. Dagelijks een klein clipje op tv, zodat meteen tussen de 4 en 5 miljoen kijkers aan het bestaan van de strip herinnerd worden, dat is toch onbetaalbaar? En er waren nog zeer interessante reclameacties rond de strip. Iets met GSM-abonnees en zo...

Komt de serie überhaupt bij ons op de televisie?
Geen idee. Ik ben inmiddels een fan. Maar hoe zegt men dat ook alweer: 'wiens brood men eet...' Serieus, ik vind het een zeer leuke serie en het zou mooi zijn als ze op één van de Nederlandstalige zenders te zien zou zijn.

geert.de.weyer@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Dany combineert reizen met striptekenen

DOOR **GEERT DE WEYER**

Drie bekende, maar erg verschillende tekenaars die elk drie aparte verhalen verbeelden rond de mythe Dracula, zijn Ierse schepper en de wrede inspirator van Wachije. Het idee van deze ambitieuze trilogie kwam van Yves Huppen – de zoon van Hermann – en auteur Dany, die met het kortgeleden verschenen *Transsylvanië* het project afrondde. Een gesprek (met een vrouwengek).

BOVEN - De hoofdrolspelers uit Transsylvanië, geboetseerd naar Dany en z'n vrouw Marcia.

BOVEN - Zelfportret van Dany.
ONDER - Dany's strips zijn allang niet meer alleen voor kinderen.

Begin 2006 verscheen het eerste deel van de *Dracula*-trilogie. Succesauteur Hermann stemde er in toe het historische scenario van zijn zoon Yves Huppen te verstrippen dat handelt rond Vlad de Spietser, oftewel Vlad Dracula, de bloeddorstige heerser van Wachije (1431-1476) die de inspiratie vormde voor de Ierse schrijver Bram Stoker, oftewel de 'roodharige reus'. Wat volgde was een album dat het ontstaan van Dracula *himself* belichtte, maar ook inging op de bronnen waaruit Stoker geput heeft. Dat weinig bekende verhaal werd op een gravure-achtige manier aan het papier toevertrouwd door de relatief onbekende Franse/Cambodjaanse tekenaar Séra. Amper een maand na dat werk sluit Dany het project af met *Transsylvanië*, wellicht het meest commerciële album van de drie, waarin een stripauteur wegens een gebrek aan inspiratie rond een vampiersverhaal, naar Roemenië reist om er in contact te komen met de duistere heer Lucian. Die auteur heet niet toevallig Dan, diens vrouw vertoont niet toevallig heel wat gelijkenissen met Dany's jongere echtgenote ('Hoeveel jaar we verschillen? Euhm, laten we zeggen: heel wat.') De reis die beiden ondernemen en start in Boekarest is meteen ook de reis die Yves Huppen en Dany samen ondernamen ter voorbereiding van dit afsluitende *Dracula*-deel. Heel wat toeristische trekpleisters worden er in geïllustreerd. Sterker: Huppen schreef voor de Franse uitgeverij Le Cri een fictieve reisgids rond Roemeense bezienswaardigheden.

..LORSQU'ON VOUS DIT QUE LA BANDE DESSINÉE EST SANS DANGER POUR LA JEUNESSE...
...C'EST UN MENSONGE, AGENT MULCHOVNY!...
IL PARAÎT QUE NOUS SOMMES EN RETARD...
...ELLE EST EXTRÊMEMENT PERNICIEUSE, AU CONTRAIRE...
DANY'98.

Dany (Dany Henrotin, 1943) is geen onbekende in de stripwereld. Integendeel. Nadat hij midden jaren zestig door Greg – toentertijd hoofdredacteur van *Kuifje* – bij het weekblad werd ingelijfd, verwierf hij al snel faam dankzij de dromerige fantasy-reeks *Roze Bottel* op scenario van Greg. Later verschenen titels als *Avontuur zonder helden*, *Twintig jaar later*, *Equator*, *Harlekijn* en een enkele *Bernard Prince*. De kassa liet zich luid horen toen hij begin jaren negentig de erotische-reeks *Rooie oortjes* lanceerde, een reeks met gagplaten op het niveau van kalendermoppen, maar met zwier getekend. Dany kon er zijn hobby in uitleven: het tekenen van wulpse, met ronde borsten en zwoele lippen toebedeelde deernen. In *Transsylvanië* verschijnen ze – hoe kon het anders – ook, maar het accent ligt ditmaal niet op hun boezem, dan wel op hun scherpe hoektanden.

Volgens Yves Huppen bent u op het idee gekomen van de *Dracula*-trilogie.

Dany: Zo ongeveer. In 2000 was ik in Boekarest, door Yves Huppen uitgenodigd op zijn huwelijk met een Roemeense. Ik was erg enthousiast over dat land en de Dracula-mythe die het voortbracht. Ik wilde Dracula integreren in een strip, legde mijn plan uit aan Yves en die kwam twee maanden later met een op maat geschreven scenario op de proppen. Yves is een man die erg geïnteresseerd is in personages en mythes. Dat voelde ik meteen. Hij merkte snel dat Vlad de Spietser en later ook Stoker nooit eerder in een strip was voorgekomen, en raakte geboeid. Dat was voor hem de aanleiding er een trilogie van te maken. Dat hij verder koos voor zijn vader en Séra als tekenaars, is zijn – overigens erg goede – keuze. Plots werd het ambitieus, zeker als je kijkt

hoe biografisch Yves was, en hoe smaakvol Séra en Hermann diens scenario's verstripten.

U bent voor het derde *Dracula*-deel naar Transsylvanië getrokken. Hoe beviel dat?
Het was heel interessant. We zijn er tien dagen gebleven en hebben, met een eerste versie van het scenario in de hand, de bekende en aangehaalde plekken bezocht. Dan zie je echt wat je moet tekenen. Het stelt je in staat erg gedetailleerd te werk te gaan en foto's te maken van gebouwen die je nodig hebt of nog nodig denkt te hebben. Zonder scenario maak je honderden foto's waarvan je er misschien niet eentje nodig zal hebben.
Ik heb het overigens steeds moeilijker om locaties te tekenen waar ik nooit geweest ben. Gelukkig reis ik erg graag, dus ik was blij om naar Roemenië te kunnen gaan. Reizen combineren met striptekenen: heerlijk. *(smalende glimlach)*

Uw strips combineren met uw vrouw: heerlijk.
(grijnst) Ja, het was bijzonder leuk mijn vrouw te laten poseren voor deze strip. Ik heb mezelf toch maar niet getekend, want ik ben te oud, dat zou niet iedereen begrijpen. Of misschien is het wel een jongere Dany. In ieder geval, het hoofdpersonage draagt mijn naam en is ook striptekenaar.

Hoe oud is uw vrouw eigenlijk?
Oh, euhm, laten we zeggen: veel jonger. Maar ik heb veel energie, ik denk dat zij mij ook voor jonger houdt. *(brede grijns)*

***Rooie oortjes* was voor u een financieel succes, er is zelfs een populair erotisch stripmagazine naar genoemd en er verschijnen nog steeds door andere auteurs getekende delen van. Had u ooit verwacht dat het zo'n succes zou worden, en waarom bent u het niet blijven tekenen?**
Het succes van *Rooie oortjes* was voor mij totaal onverwacht. De Nederlandse uitgever heeft nog geprobeerd me over te halen elk jaar zo'n strip af te leveren. Nu, het klopt inderdaad, dat als ik elke jaar een *Rooie oortjes* zou uitbrengen, ik heel wat rijker was. Maar ik wil me niet laten leiden door marketingstrategieën. Weet je, ik heb vreselijk veel angst om mezelf te herhalen. Ik bewonder mensen die hun leven lang aan één personage of reeks kunnen werken, maar dat is niets voor mij. Daarom zie je me de ene keer aan een dromerige strip als *Roze Bottel* werken en een andere keer aan een thriller, een heroïsch verhaal of een realistisch verhaal. Mijn volgende verhaal wordt overigens echt fantasy: een *spin-off* van **Lanfeust van Troy**, geschreven door Arleston.

Heeft u geen patent op *Rooie oortjes*?
Nee, dat is in handen van de uitgever. Hij heeft die titel gecreëerd en een tijdschrift met die naam gelanceerd. Hij heeft me ooit voorgesteld om die collectie te beheren en andere tekenaars aan te zoeken, maar dat heb ik geweigerd. Ik vond het niet kunnen: geld verdienen door het werk van anderen. Nu, jammer genoeg is de oplage erg gezakt, wellicht omdat er ondertussen zoveel lelijke albums van *Rooie oortjes* zijn verschenen. Jammer.

***Roze Bottel* kwam vorig jaar na een zeer lange afwezigheid terug in deel 12 - *Het raadsel van het Moejejoh-moeras*. Dat project werd echter al tien jaar geleden aangekondigd.**
(lachend) Ik heb het niet gemerkt. Ik doe veel te veel tegelijk, weet je. Ik hou vreselijk veel van tekenen, maar ik wil ondertussen ook van het leven genieten. Op reis gaan, bij voorbeeld. Vandaar dat het zo lang geduurd heeft eer ik nog eens een nieuwe *Roze Bottel* kon tekenen. Ik heb ook het scenario zelf geschreven. Gregs werkwijze was om tien pagina's te leveren en me verder niets te vertellen over de rest. Hij stierf na een eerste lichting van tien *Roze Bottel*-pagina's. Ik heb voor dat laatste verhaal de twee eerste pagina's aangevuld en ook de rest van het verhaal geschreven en getekend. Het is in die zin een Greg-hommage geworden.
Daar komt nog bij dat ik alles zelf doe: de inkleuring, de schetsen, de personages en decors. Dat kost tijd. Ik zou inderdaad sneller albums kunnen voltooien met behulp van assistenten, maar daar bedank ik voor.

Laatste vraag: wat is de reeks of album waar u het meest plezier aan beleefde?
Ik voel me toch het meest verbonden met *Roze Bottel*. Het is een stijl die ik het liefst hanteer. Het is een spontane stijl waar je alle kanten mee op kunt. *Transsylvanië* is realistischer. Ik moest meer opzoekwerk doen, de decors zijn belangrijk.

Naar verluidt hebben zich opnieuw heel wat scenaristen aangeboden een verhaal te schrijven. Tome, bij voorbeeld...
(grijnzend) Ja, die is geweldig enthousiast. maar Arleston heeft zich ook aangediend. Ach, ik heb het gevoel dat ik nog tweehonderd jaar leef, ergens in die tijd zal het me wel lukken een vervolg te brouwen aan *Roze Bottel*... Vraag me alleen niet wanneer.

geert.de.weyer@stripschrift.nl

GEHEEL BOVEN - **Eén van de reisschetsen waarop het album is gebaseerd.**
BOVEN - **Dracula door Dany.**
LINKS - **De wereld van Lanfeust en Dany lijken voor elkaar geschapen.**

EEN TERECHTE HYPE

Judith Vanistendael heeft over publiciteit niets te klagen. Haar *De maagd en de neger* is zowel in de Vlaamse als de Nederlandse media uitgebreid aan bod gekomen, en dat is voor een officieel debuutalbum opmerkelijk. Of dit komt omdat haar strip is gebaseerd op het verhaal *Bericht uit de burcht* van haar vader, de ook in Nederland bekende Belgische schrijver Geert van Istendael (met een ander geschreven achternaam als *nom de plume*), of omdat het onderwerp - dochter komt thuis met Afrikaanse vluchteling als vriend - de nieuwsgierigheid wekt, is niet glashelder. Beide factoren zullen elkaar wel hebben versterkt.
Het bijzondere is dat Van Istendael in zijn verhaal beschrijft hoe hij reageert wanneer zijn dochter Judith thuiskomt met Abou, een asielzoeker uit Togo. Hij, de ruimdenkende progressieveling, blijkt er meer moeite mee te hebben dan verwacht. Judith stond echter niet bepaald te juichen toen haar vader deze ervaringen op papier zette. Maar een aantal jaren later en een opleiding aan de stripacademie Sint-Lukas in Brussel verder gebruikt zij het boek van haar vader weer als basis voor haar eerste grote strip: *De maagd en de neger*. Daarin voert zij zichzelf op als Sofie die met de Togolese jongeman thuiskomt. Haar vader weet uiteindelijk zijn reserves voor een deel te laten varen, ook omdat hij zich steeds meer ergert aan de weinig empathische houding van de, in dit geval, Belgische overheid tegenover vluchtelingen.
Vanistendael hanteert voor *De maagd en de neger* een sobere, doch zwierige zwart/wit-tekenstijl. Menig ambachtelijk ingestelde striptekenaar zal wel weer gaan piepen dat het grafisch weinig voorstelt, maar dat doet er hier niet toe. Het tekenwerk staat namelijk geheel in dienst van het te vertellen verhaal, en dat zit goed in elkaar. Zonder een overdaad aan tekst zet Vanistendael vanaf het begin een pakkende vertelling neer. Liefdevol, schrijnend, maar ook humoristisch. Op dit eerste deel volgt nog een tweede deel, verteld vanuit het standpunt van Sophie, en misschien een derde.
Vergeleken met de talloze pretentieuze, semi-religieuze strip-epossen die de Franstalige stripwereld met de regelmaat van de klok over ons uitstort, en de lolligheid van veel Nederlandse tekenaars, is de strip van Vanistendael een verademing. Eindelijk weer eens een strip met inhoud, over een hedendaags onderwerp dat ons allemaal aangaat: de opvang van en omgang met vluchtelingen. RS

De maagd en de neger 1: Papa en Sofie - 1994-1998

Vanistendael & Van Istendael
Oog & Blik/ Harmonie 2007
ISBN 978-90-5492-190-5
Prijs €12,50
64 pagina's
zwart/wit (sk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

ADVERTENTIE

SUPERSTRIP SPECIAALZAAK

EPPO.NL

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven • tel. 040 - 244 18 82 • fax 040 – 243 58 73 • www.eppo.nl

JA ROBIN, OMDAT JE NIET KAN ZIEN HOE ANDEREN JOUZELF ZIEN, ZAL IK JE DAT VERTELLEN:
HET HELE GEVOLG VAN DE JONGE KONING VAN FRANKRIJK BESCHOUWT JOU NU ALS EEN VERRADER!

Onderhoudende ridderactie met magisch sausje

Als je het vlammende omslag bekijkt verwacht je in dit stripalbum geen verhaal over Robin Hood. Of je moet natuurlijk zijn minder bekende benaming Robin van Luxley kennen.
De openingsscène sluit wel aan bij wat je van deze vrijbuiter mag verwachten. **Francisco Ruizgé** zorgt met fraaie tekeningen voor een klassieke introductie. Robin verschuilt zich achter een dik bladerdak en wacht op het voorbij komen van prins Jan, de broer van koning Richard Leeuwenhart. Dan doemt er al snel een dissonant in het traditionele verhaal op. Een leger van meer dan 125.000 Maya's en Azteken uit Midden- en Zuid-Amerika trekt Engeland en de rest van Europa binnen om gebruik te maken van de zwakte van de Europeanen op het moment dat een belangrijk deel van de legermacht op kruistocht is.
Hoewel het verhaal op scenario van **Valérie Mangin** soepel wegleest lijkt het erop dat de makers geen genrekeuze hebben kunnen maken. Avontuur, mysterie, historiek, magie en (ridder)actie wisselen elkaar regelmatig af. De onderhoudende tekeningen van Ruizgé laten de weegschaal echter naar het positieve doorslaan. Met deze uitgave vertoont uitgeverij Bee Dee, die we toch voornamelijk kennen van uitgaven in de categorie 'zwart/wit en ouder werk' voor het eerst in album – zich op een ander veld. Mede door de goed verzorgde uitgave een veelbelovend uitstapje. TdK

Luxley 1:
Het boze oog

Ruizgé & Mangin
Bee Dee 2006
ISBN 90-77331-44-4
Prijs €9,95
56 pagina's
kleur (sk)

Over zombies en een ronde tafel

Kaamelott bestaat uit een mix van de saga van koning Arthur en zijn ridders van de Ronde Tafel èn zombies. De reeks, gebaseerd op een mateloos populaire Franse televisieserie, wordt luchtig en met de nodige humor in beeld gebracht zodat er van enige suspense nauwelijks sprake is. Niets lijkt in deze serie leuker dan met veel *schwung* een hoofd tientallen meters verderop te meppen met een middeleeuwse honkbalknuppel (goedendag) of een arm af te hakken terwijl de zombie in kwestie vrolijk doorhuppelt.

In de verhaallijn van **Alexandre Astier** gaan de ridders onder leiding van Arthur op zoek naar de oorsprong van het bestaan van de levende doden. De tekeningen van **Steven Dupré** zijn in orde (al blijft de reeks *Coma* zijn beste werk). Van het album is ook een luxe, gelimiteerde en gesigneerde uitgave met extra materiaal en interviews verschenen. TdK

Kaamelott 1:
De heerscharen van de dood

Dupré & Astier
Casterman 2006
ISBN 90-303-3455-X
Prijs €5,95
48 pagina's
kleur (sk)

ADVERTENTIE

OOG & BLIK PRESENTEERT

MARCEL RUIJTERS TROGLODYTES # 3

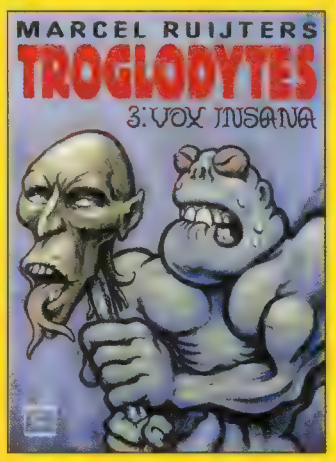

Eindelijk! het afsluitende deel van deze unieke – en letterlijke! – underground-reeks. €9,95

MOEBIUS & JODOROWSKY HET GEKROONDE HART

Een bundeling van het meest persoonlijke werk van topscenarist Jodorowsky. Een hilarische mix van mystiek en seks! €39,95

GUIDO VAN DRIEL DE ONDERGANG VAN AMSTERDAM

Een droomachtig boek over een stijgende zeespiegel en andere zaken. Van Driels beste boek tot nu toe! €19,95

www.oogenblik.nl

Teveel kopers om teleur te stellen

De stamgasten: Freeze!

Van Driel
Land 2006
ISBN 90-5033-052-5
Prijs €7,50
96 pagina's
kleur (sk)

Toen **Toon van Driel** na veertig albums stopte met *De stamgasten*, was dat even begrijpelijk als jammer, maar ergens ook wel geruststellend. Er is immers een grens aan meligheid. De *Algemeen Dagblad*-lezer die maar één strookje per dag ziet, merkt het niet, maar iedereen die wel eens een heel album van *De stamgasten* heeft gelezen, kent die ervaring van groeiende meligheid, die roesverwekkende opeenstapeling van grappen die af en toe écht spitsvondig zijn, maar toch vooral leuk door hun flauwheid en veelheid. Hoeveel van die grappen kan iemand tekenen? Hoelang houdt iemand dat vol? Kan iemand die al vijfentwintig jaar een strip als deze tekent wel zonder?
Met *Freeze!* geeft Van Driel in feite antwoord op deze vragen. Hij was dan wel gestopt met

SCHAT, IK HEB HOOFDPIJN..
?
OH, HOOR IK U DENKEN, BONOBO'S WAPPEN OOK WEL EENS NIET.
TOET!
DAT MOEST JE BIJ DE BONOBO'S NIET ZEGGEN!
JE HEBT WAT?
NEE, MAAR ZO GAUW DE LUNCHPAUZE OM IS

De stamgasten, maar moest constateren dat *De stamgasten* nog niet gestopt waren met hèm. Tussen zijn dagelijkse tekenwerkzaamheden door, verscheen er toch af en toe een 'Stamgastje' - zoals hij het zelf noemt - op papier. Van Driel mikte die tekeningen in een map met het etiket 'Werk waar niemand op zit te wachten'. Stiekem wist Toon van Driel natuurlijk beter. Van die veertig eerdere albums van *De stamgasten* zijn er meer dan anderhalf miljoen verkocht. Dat zijn verschrikkelijk veel kopers; teveel kopers om teleur te stellen. Dit nieuwe album zal dat ook zeker niet doen. Het is extra dik en volledig in kleur. Ongeveer alle bekende karakters uit de eerdere boeken keren er in terug.
Voor de echte liefhebbers is dit album eerdaags als luxe hardcover verkrijgbaar in een speciale geschenkverpakking, waarin zich bovendien een originele, gesigneerde tekening naar keuze bevindt. Je kunt je voor deze editie op *www.toonvandriel.nl* intekenen. En als je toch Van Driels website bezoekt, kijk dan ook even naar de twee pinguïnanimaties. SR

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Swamp Thing 1

Oudshoorn
Oog & Blik/Atlas 2007
ISBN
978-90-8813-002-1
Prijs €9,95
48 pagina's
kleur (sk)

Oudshoorn amuseert bij vlagen

Floris Oudshoorn heeft een eenvoudige tekenstijl die je even achterover doet leunen. Hij beperkt zich tot het tekenen van de hoofdfiguur, enkele bijfiguren en hier en daar een summiere achtergrond. Zijn deelname aan Stripstrijd in dagblad *Het Parool*, waarbij hij nipt verloor van Michiel van de Pol, leverde hem landelijke bekendheid op en indirect een eerste albumproductie, de humorstrip *Swamp Thing*. De grappen zijn van wisselend niveau. Zo zijn de visgrappen, type 'visser vangt bordje met 'verboden te vissen' – te bekend en daardoor belegen. Toch weet Oudshoorn bij vlagen te amuseren, vooral bij de grappen die toch verrassen ook al zie je ze aankomen. Categorie Herman Finkers, zeg maar. Die weet als geen ander een voor de hand liggend thema door een vreemde insteek leuk te maken. De stroken van *Swamp Thing* zijn deels eerder gepubliceerd in *Het Parool* en in het jeugdblad *Hello You!*; andere zijn speciaal voor dit album gemaakt. Peter de Wit stelt in zijn voorwoord dat *Swamp Thing* de doorbraak van Oudshoorn naar het grote publiek is. Om zijn naam blijvend te vestigen is wel meer spitsvondigheid nodig.

TdK

ADVERTENTIE

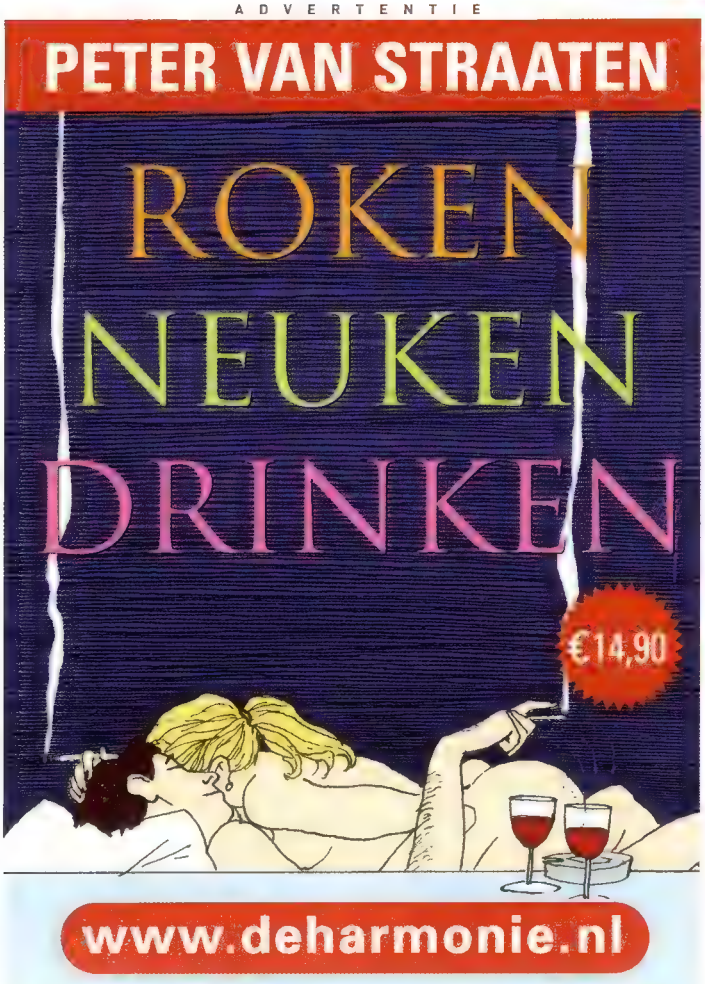

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE
BINNENKORT BIJ XTRA

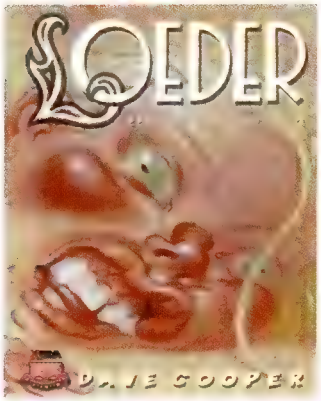

LOEDER Heftige en ontroerende liefdesgeschiedenis van Dave Cooper over de wanhopige passie van een eenzame kunstenaar voor zijn naaktmodel. Maar Tina is als vuurwerk dat in zijn hand ontploft... Oorspr. titel: *Ripple*. € 14,90 (144 pag.)

HIROSHIMA 3 Deel 3 van de autobiografische klassieker van Keiji Nakazawa over het verwoestende effect van de atoombom op zijn geboortestad Hiroshima. Na de eerste shock krabbelt Gen overeind om op zoek te gaan naar eten en drinken voor zijn zieke moeder, pasgeboren zusje en aangenomen 'broertje'. € 16,90 (264 pag.)

THE KING Een raadselachtige Elvis-imitator verovert op stormachtige wijze Las Vegas. Hij is zo imponerend dat de fans geloven dat hij werkelijk The King is. Een voormalige schandaaljournalist maakt er zijn missie van om te achterhalen wie deze Elvis écht is. € 17,90 (264 pag.)

WWW.UITGEVERIJXTRA.NL

Languissante dames die voor alles in zijn

De belangrijkste strip van **Alex Varenne** (1939) is de serie *Ardeur*, waarvoor zijn broer Daniel het scenario schreef. Dit verhaal speelt zich af na een rampzalige wereldoorlog, en de lezer volgt in deze chaotische toestand de navigator eerste klasse Ardeur van Rusland naar het westen op zijn vlucht voor het Noordelijk front.
Bij de strips die Varenne daarna fabriceerde, waaronder *Erma Jaguar* en *Erotic Opera*, speelde het verhaal steeds meer een ondergeschikte rol ten faveure van erotische ontwikkelingen. Die trend zet zich voort in *Juliette, Yumi en andere ondeugende verhalen*. Deze Nederlandse uitgave is een bundeling van de Franse albums *Yumi: La Molecule du Desir* uit 2001 en *Le Goût des Femmes* uit 2002.
Varenne moet een hartstochtelijk liefhebber van het vrouwelijk geslacht zijn en heeft bij het uiten van zijn fascinaties een geheel eigen stijl gevonden: in zijn sierlijk getekende zwart/wit-strips een ook in zijn fraaie, gekleurde erotische tekeningen en schilderijen. Daarbij is ook goed te zien dat zijn studiereis naar Japan in 1997 een grote indruk heeft gemaakt.
In *Juliette, Yumi en andere ondeugende verhalen* speelt Varenne met erotische fantasieën. Een gemaskerd bal, bondage, striptease en een zeer gewillige Yumi die vol overgave een erotiserende lokstof op mannen uitprobeert, waarbij zij uiteindelijk zelfs haar ijskonijnerige cheffin in vuur en vlam weet te zetten. Zijn het vrouwenfantasieën of mannelijke wensdromen over hoe vrijgevochten vrouwen zich zouden kunnen gedragen? Postmodern feminisme of ouderwetse mannenverbeelding: de liefhebber van elegante, expliciete erotiek komt aan zijn trekken. DR

Juliette, Yumi en andere ondeugende verhalen

Varenne
Divina 2006
ISBN 90-8801-004-8
Prijs € 15,95
176 pagina's
zwart/wit (sk)

Een avontuurlijke, beginnend fotograaf

Blemia Borowicz, een ambitieuze Hongaar die naam wil maken als fotograaf-verslaggever onder de naam Boro, heeft in 1932 in het bekende Parijse restaurant Closerie des Lilas een ontmoeting met vader Ettore en zoon Jean Bugatti. Hij krijgt het van ze gedaan dat ze hem een van hun beroemdste auto's uitlenen.
Boro rijdt met chauffeur Scipio in een Bugatti type 41, oftewel de Royale, naar München om zijn nicht en jeugdliefde Maryika Vremler op te zoeken. Maryika is een opkomende filmster en is door een Duitse regisseur waar zij veel respect voor heeft naar Duitsland gehaald om een rol te spelen in de film 'Sjanghai Lily'.
Zij schrikt erg van de politieke situatie in het land waar het nationaal socialisme steeds meer aanhangers krijgt.
Boro en Mariyka beleven twee hectische dagen die gevuld worden met verwikkelingen in het hotel, fotosessies, flirtpartijen en straatrellen. De straatarme Boro krijgt van Mariyka een Leica. Als hij het fototoestel uitprobeert fotografeert hij, tegen diens zin, een man die een hele grote rol in Duitsland zal gaan spelen.
Het eerste deel van *De avonturen van Boro* bevat interessante aanzetten voor de ontwikkeling van het

[EN VERDER]

De azuren boeddha 2 (Cosey, Dupuis). Deel twee van Coseys tweeluik over Tibet: een wel zeer geromantiseerd *feel good*- sfeerverhaal over Chinese slechteriken en Tibetaanse goedzakken. AD

Dark 1: De grafkelder (Max/Mercier/Seiter, Casterman). Eerste deel van realistisch getekende griezelstrip over de zoektocht naar een verdwenen magische schrijn uit de tijd van de tempeliers en de kruistochten. Met occulte wetenschappen en kabbalistiek. DR

Gilles de Geus 4: De revue (Kolk/De Wit, Silvester). Herdruk in zwart/wit en op oblongformaat van één van de meest hilarische avonturen van Gilles. In deze uitvoering komen de tekeningen nog beter tot hun recht. Ook de 'normale' editie is weer volop verkrijgbaar. TdK

Malone 1: Misstap (Rovero/Rio, Casterman). Pierpaolo Rovero (tekeningen) en Michel Rio (tekst) zijn twee nieuwe lichten aan het stripfirmament. In hun serie *Malone* moet de gelijknamige commissaris achter een filosofisch ingestelde huurmoordenaar met een geheim aan. Nou, dan weet je het wel... grote flauwekul RS

Muchacho 2 (Lepage, Dupuis). Meeslepend verhaal in een schilderachtig opgetekende jungle. TdK

Okko 2: De cyclus van het water 2 (Hub, Silvester). Japans horrorverhaal. Iets over 'the top', maar het tekenwerk kent fraaie staaltjes

Halve driehoeksverhouding in klassiek liefdesverhaal

Cyrano de Bergerac, het klassieke liefdesverhaal van **Edmond Rostand**, werd eind 19e eeuw geschreven als toneelstuk om daarna zeer succesvol te zijn als roman. Het vertelt het verhaal van Cyrano, voorzien van een imposante neus waarvoor hij zich bovenmatig schaamt. Hij helpt zijn vriend Christian de liefde van Roxane voor zich te winnen door haar brieven en gedichten te sturen namens Christian, die weliswaar knap en voorkomend is maar tevens ernstig verlegen en onzeker. Het maken van de schriftelijke liefdesverklaringen kosten Cyrano geen enkele moeite omdat hij op dit vlak begaafd is, maar zèlf ook heimelijk verliefd is op Roxane. Deze halve driehoeksverhouding is hèt gegeven waar dit verhaal om draait. **Ken Broeders** (*Voorbij de steen*, *Tyndall*) heeft een schilderachtige tekenstijl die wonderwel past bij de tragiek en dramatiek van dit verhaal. Toch is Broeders er niet helemaal in geslaagd om het succes van de roman om te zetten naar een pakkende stripversie. Het verhaal kabbelt voort en draait vooral om de verborgen en verwisselde identiteit van Cyrano en Christian heen. Het feit dat beide heren naar het slagveld trekken om te vechten tegen de Spanjaarden is zo'n beetje de enige enerverende gebeurtenis die plaatsgrijpt. Er heeft ook een echte Cyrano bestaan; hij leefde van 1619 tot 1655 en was militair en dichter/schrijver. Zijn leven blijkt overigens maar weinig overeenkomsten te kennen met de geromantiseerde versie. Geen heimelijke liefdes en geen giga-gok maar wel vermeende homoseksualiteit en enige faam als één van Frankrijks eerste sciencefiction-schrijvers. TdK

Collectie Classix 4: Cyrano

Broeders & Rostand
Standaard 2007
ISBN 978-90-02-21931-3
Prijs €4,99
48 pagina's
kleur (sk)

verhaal in verdere delen. Ik hoop persoonlijk dat ook de held daarbij een ontwikkeling doormaakt, want tot nu toe vind ik het een tamelijk onuitstaanbare, met zichzelf ingenomen opschepper.
Het verhaal van **Dan Franck** en **Jean Vautrin** is goed getekend door **Marc Veber**, in een realistische stijl en de platen zijn met mooie stemmige tinten ingekleurd. De magie van de Bugatti Royale komt wat minder uit de verf. Dat wonder van techniek en esthetisch genot is tot nu toe op de gevoelige plaat beter vastgelegd. DR

De avonturen van Boro - Verslaggever-fotograaf 1: De dame uit Berlijn

Veber & Franck & Vautrin
Casterman 2007
ISBN 978-90-303-8512-4
Prijs €5,50
48 pagina's
kleur (sk)

van grimmig kleurgebruik. TdK

Peculia 2: En de Wild Woud-vampieren (Sala, Xtra). Originele en ironische variatie op het vampierthema in fraaie zwart/wit-tekeningen, die soms doen denken aan houtgravures, met vleugje gothic. DR

De tweede kus 2: Martha (Conz, Oogachtend). Drama en emotie vechten om voorrang in dit tweede deel van de trilogie. Ringo ziet de wereld meerdere malen achter zich in stukken vallen als hij terugdenkt aan zijn jeugd. TdK

War and Dreams 1: Tussen de twee kapen (Charles/Charles, Casterman). Een Duitser, een Amerikaan en een Engelsman gaan, met hun oorlogsherinneringen, terug naar de Opaalkust in het noorden van Frankrijk. Intrigerend verhaal. DR

Zo lief ben je nu ook weer niet! (Hartjes, Oog & Blik/Harmonie). Autobiografische strips (eerder gepubliceerd in *Viva* en *Nrc.next*) in de traditie van Jan Kruis' *Jan, Jans en de kinderen*. Simpel doch effectief getekend in direct herkenbaar handschrift.
Boekje wijkt erg af van de voorgaande delen *Hartjes 1* en *2*, 'omdat Maaike graag een ander boekje wilde maken', volgens de uitgever. DR

ADVERTENTIE

'Lost' in de wereld van
ARQ
Het mysterie verdiept zich...
Andreas' Arq 10 (Tehos) ligt begin april in de winkel
Prijs € 17,50
Preview op www.sherpa.nu

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

■ ***t/m 3 april*** *Expo 'Kunst+Strips=De 9e Kunst – Conz', een overzicht van origineel werk uit 'De tweede kus' en 'Toen ik nog baas van de wereld was', Stripwinkel De Stripkever, Shopping Bruulcenter, Bruul 79, Mechelen, België, info: (+32) (0)15-217605*

■ ***t/m 8 april*** *Expo 'Striptease', erotiek als kunstvorm in strips, Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*

■ ***t/m 9 april*** *Expo 'Was getekend! Teo Gootjes', een overzichtstentoonstelling van de politiek cartoonist, Historisch Centrum Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 8, Bergen op Zoom, info: (+31) (0)164-277050 of www.markiezenhof.nl*

■ ***t/m 15 april*** *Expo 'De wereld van Franquin', Autoworld, Jubelpark 11, Brussel, België, info: (+32) (0)2-7364165 of www.lemondedefranquin.com/nl*

■ ***t/m 15 april*** *Expo 'Luces y Sombra', een retrospectieve rond José Muñoz, Tweebronnen, Diestsestraat 49, Leuven, België, info: (+32) (0)497-649452 of www.beeldbeeld.be*

■ ***t/m 29 april*** *Expo 'De Openbaringen van Mudhoen', een stripreligie voor goedgelovigen en simpele zielen, Fries Museum, Turfmarkt 11, Leeuwarden, info: (+31) (0)58-2555510 of www.friesmuseum.nl*

■ ***t/m 31 mei*** *Expo '10 Jaar Gr'nn', een overzichtstentoonstelling van werk uit het jubilerende tijdschrift, Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*

■ ***t/m 24 juni*** *Expo 'Retrospectieve Greg', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*

■ ***t/m 28 oktober*** *Expo 'Asterix en de Romeinen', Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28, Leiden, info: (+31) (0)71-5163164 of www.rmo.nl*

■ ***25 maart*** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo, België, info: (+32) (0)16-236597*

■ ***14 april t/m 12 mei*** *Expo 'Marcel Ruijters en Pieter de Poortere', Señor Hernandez, Houtstraat 59-61, Nijmegen, info: (+31) (0)24-3608181 of www.senorhernandez.com*

■ ***22 april*** *Strips met een hart, met onder anderen Merho, Jeff Broeckx, Dirk Stallaert, Romano Molenaar en Martin Lodewijk, Zaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: (+32) (0)3-3254560 of www.stripsmeteenhart.org*

■ ***22 april*** *Dag van de jeugdhelden, met onder andere aandacht voor Biggles, Arendsoog, Hans G. Kresse en Kuifje, Sportcentrum 'Het Blauwe Meer', Helmkamp 17, Dinxperlo, info: www.jeugdhelden.nl*

■ ***28 en 29 april*** *Stripbeurs Arnhem, Cultureel Centrum 'De Coehoorn', Coehoornstraat 17, Arnhem, info: www.stripbeursarnhem.nl*

■ ***6 mei*** *Strips op de Markt, Markt, Gouda, info: (+31) (0) 6-14334647 of www.stripsopdemarkt.nl*

■ ***12 mei*** *10e Oost-Nederlandse Stripboekenbeurs, IJsselhallen, Rieteweg 4, Zwolle, info: www.oostnederlandsestripboekenbeurs.nl*

■ ***27 mei*** *12e Mercatorstripbeurs, met onder anderen Martin Lodewijk, Claus Scholz, Jeff Broeckx en Steven Dupré, Gemeenteschool Kruibeke, Bazelstraat, Kruibeke, België, info: (+32) (0)486-744899 of www.mercatorstripbeurs.be*

■ ***3 juni*** *Stripfestijn 2007, Scheffersplein en omgeving, Dordrecht, info: (+31) (0)78-6142012 of www.stripfestijn.com*

■ ***26 juni t/m 21 oktober*** *Expo 'Europeanen kijken naar Europeanen – Portret van de Europeanen door hun strips', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*

■ ***18 augustus*** *9e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Gasthuisstraat/ Nieuwe Markt, Kampen, info: (+31) (0)38-3320997 of www.steck.nl*

■ ***16 september*** *Mechelse Stripbeurs 2007 met onder anderen Steven de Rie, Sporthal van het Scheppersinstituut, Melaan 16, Mechelen, België, info: (+32) (0)495-120372 of (+32) (0)473-730168*

■ ***22 en 23 september*** *2e Looikes Stripfestival, Cultuurcentrum Het Loo, Vismarkt, Tessenderlo, België, info: (+32) (0)11-215215 of www.tessenderlo.be*

■ ***29 en 30 september*** *De Stripdagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0)255-518012 of www.stripdagen.nl*

■ ***15 en 16 december*** *Strip Turnhout 2007, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*

Expo Greg in Brussel

Na de expositie *De wereld volgens Merho* richt het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal zijn tentoonstellingspijlen op Greg, grootgrutter in stripverhalen schrijven maar ook tekenen. Op meer dan driehonderd albums prijkt zijn naam als scenarist. In deze expositie wordt de gehele carrière van de man die geboren werd als Michel Louis Albert Regnier in beeld gebracht. Zijn loopbaan start als hij als 23-jarige bij *Heroic*-albums terecht komt om daarna als assistent van André Franquin de fijne kneepjes van het vak te leren en bij te dragen aan een paar fraaie *Robbedoes*-avonturen met gemenerik Zwendel in een belangrijke hoofdrol. Ook is hij nog enige tijd hoofdredacteur van het weekblad *Kuifje* geweest. Beter kennen we hem als scenarioschrijver. Zo schreef hij ondermeer voor Eddy Paape de sciencefictionreeks *Luc Oriënt*. Hij maakte daarvoor gebruik van een ander pseudoniem: zijn doopnamen Louis Albert. Datzelfde deed hij ook bij de serie *Corentin* die hij voor Paul Cuvelier schreef. Hermann was eveneens een collega met wie hij veel samenwerkte. Greg schreef de scenario's van de twee succesvolle reeksen *Comanche* en *Bernard Prince*. Ook met een andere grootmeester, William Vance, werkte Greg nauw samen. Uit deze coöperatie vloeide *Bruno Brazil* voort. Voor Michel Blanc-Dumont, die wij vooral kennen van *Jonathan Cartland* en enkele delen van *De jonge jaren van Blueberry*, schreef hij twee delen van *Colby*. En zo kunnen we wel aan het opsommen blijven. Wie we zeker niet onvermeld willen laten is Tibet voor wie hij verhalen van *Chick Bill* schreef en Edouard Aidans (*De panters*), maar ook André Chéret, Dino Attanasio en Dany werkten met Greg samen. Voor één reeks was hij helemaal zelf verantwoordelijk: *Olivier Blunder*. Hij toonde hiermee aan ook het tekenwerk onder de knie te hebben. De tentoonstelling *Retrospectieve Greg* loopt nog tot eind juni. TdK

Meer info: zie agenda

ADVERTENTIE

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN. FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

> WAARHEEN?

Tijdens een groots cultuurevenement in de Vlaamse Opera te Gent op 5 februari is **Kim Duchateau** verkozen tot winnaar van de Vlaamse Cultuurprijs voor Strips. Deze prijs, ook wel de Bronzen Adhemar genaamd, bestaat uit een bronzen beeldje en een geldbedrag van €12.500. Duchateau moet nog even geduld hebben voordat hij de prijs in ontvangst mag nemen. De uitreiking vindt plaats tijdens het festival Strip Turnhout op 15 en 16 december dit jaar. De andere genomineerden waren Luc Cromheecke en het duo Simon Spruyt en Fritz van den Heuvel.

Het prijzencircus behorend bij het stripfestival van **Angoulême** kende een nieuwe opzet. Er werd één beste album verkozen (*Non Non Bâ* van Shigeru Mizuki) en daarnaast nog zes zogenaamde *essentiels*. *De fotograaf 3* (Emmanuel Guibert, Didier Lefèvre, Frédéric Lemercier) en *Black Hole* (Charles Burns) wonnen onder andere in die categorie. De Grote Prijs van de Stad Angoulême, de prestigieuze oeuvreprijs, ging naar **José Muñoz** die daarmee meteen de juryvoorzitter van volgend jaar is.

Jan van der Veken wordt de nieuwe stadstekenaar van Turnhout. Hij volgt Conz op. Van der Veken, ook actief onder zijn pseudoniem Fabrica Grafica, heeft de afgelopen jaren gewerkt voor verschillende kranten en bladen. In zijn retrostijl zal hij ondermeer een reeks stadsgezichten van Turnhout in alle seizoenen maken.

> WAARVOOR?

Op 25 november vorig jaar overleed **Luciano Bottaro** op 75-jarige leeftijd. Deze Italiaan is bekend geworden als Disney-tekenaar, maar bedacht ook eigen series, zoals *Pepito*, over een piratenjongen.

Op 26 november 2006 overleed **Dave Cockrum**. Cockrum zorgde er in de jaren 1960 voor dat de X-mannen een succes werden. De reeks over die superhelden loopt, ook in het Nederlands, nog altijd. Het succes leidde zelfs tot bioscoopfilms waarin Famke Janssen een rol vertolkte. Cockrum, die 63 jaar werd, overleed in zijn Supermanpyjama en lag onder een Batmandeken.

Didier Lefèvre, de èchte fotograaf van de *Vrije Vlucht*-delen *De fotograaf*, is op 30 januari, kort nadat deze strip een prijs won tijdens het stripfestival van Angoulême overleden aan een hartstilstand. Lefèvre trok als journalist-fotograaf over de gehele wereld. Hij werd slechts 49 jaar.

Op 31 januari overleed **Liliane Franquin**, de weduwe van André Franquin. Zij schreef ooit een verhaal voor één van Guusts belevenissen.

Op 1 februari is **Georges Troisfontaines** overleden. Troisfontaines stond aan de wieg van de stripreeks *Buck Danny* die hij samen met Victor Hubinon en Jean-Michel Charlier bedacht. Hij schreef in 1946 een deel van het allereerste verhaal en tekende naar verluidt zelfs enige pagina's. Tien jaar geleden moest de rechter er aan te pas komen om het co-auteurschap van Troisfontaines te bevestigen. Sindsdien staat hij ook weer als zodanig in de albums vermeld. Aardig detail: Buck Danny werd getekend naar het evenbeeld van Troisfontaines.

Troisfontaines was eigenlijk meer een zakenman en journalist. Na zijn stripbijdragen richtte hij World Production op dat de reclameactiviteiten voor Dupuis behartigde. Ook was hij oprichter van het Europese persagentschap World Press.

Robert Gigi overleed op 6 februari op 80-jarige leeftijd.

De schrijver, tekenaar, journalist tekende al in 1948 zijn eerste strips voor Fabiola, het Parijse grafische persagentschap en voor magazines zoals *L'Aurore*. In Nederland kennen we Gigi van de twee delen *Scarlet Dream*, de detectivereeks die hij op scenario van Claude Moliterni tekende. In de auteursreeks van uitgeverij Oberon verscheen zijn waarschijnlijk bekendste werk *Ugaki de samoerai* (ooit voorgepubliceerd in *Pep*), waarin hij zijn liefde voor Japan kon uiten. Op latere leeftijd werd hij nog leraar en begon hij te beeldhouwen.

ADVERTENTIE

ONMISBAAR

80 pagina's full-colour over deze supertekenaar, met uitgebreide bibliografie. Van deze hardcover is ook een genummerde en gesigneerde editie met luxe prent uitgebracht.

www.stripschrift.nl

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

ADVERTENTIE

PELLUCIDAR
Strips & Curiosa

Nieuweweg 6, Groningen
dinsdag - vrijdag 11.00-18.00
zaterdag 10.00-17.00
Tel. 050-3684414
Mail pellucidar@planet.nl
Web members.lycos.nl/pellucidar

NU VERKRIJGBAAR

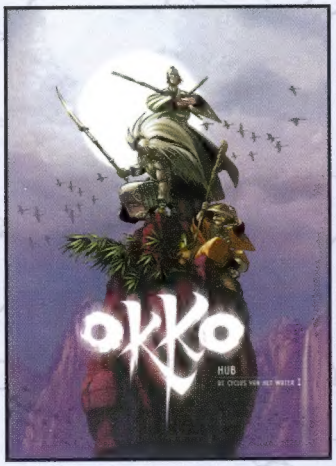

DE CYCLUS VAN HET WATER I & II

SILVESTER

www.silvesterstrips.nl

WINNEN

Uitgeverij Maarten Muntinga had al een aantal *Zusje*-pockets in haar fonds en heeft ter gelegenheid van de Boekenweek een aantal nieuwe stripboeken uitgegeven. Het gaat om vier delen met afleveringen van *Sigmund*, *Single*, *Dirkjan* en *Scribbly*. In samenwerking met de uitgever geeft *Stripschrift* drie setjes van deze vier boeken weg aan inzenders van het goede antwoord op de vraag:

Van welke andere striptekenaar/illustrator heeft uitgeverij Maarten Muntinga al veel werk uitgegeven?

Stuur het antwoord vóór 1 mei 2007 naar
Muntinga-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden gelooot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

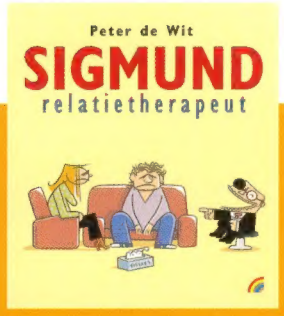

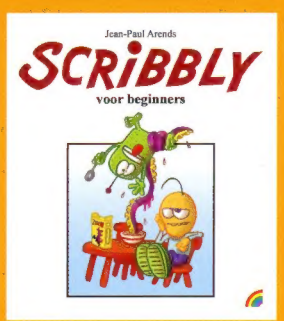

Uitslag Lola-prijsvraag Stripschrift 381:
We vroegen wie de bekende filmregisseur is die en passant in beeld verschijnt in *Lola Bogota 2*. Wij bedoelden natuurlijk Alfred Hitchcock. Dit antwoord werd ons gestuurd door Werner Peinen (Vosselaar, België), Peter Uittenbogerd (Wierden) en John de Wit (Utrecht).
De winnaars krijgen de twee verschenen delen van *Lola Bogota* opgestuurd.

In het zelfde nummer gaven we ook nog een eindejaarsbonus weg: een luxe versie van het album *Spertijd* van Adri van Kooten voor degene die op de meest originele wijze de leus 'Elke daad een slag' afmaakte. Ook deze prijs werd door Werner Peinen (Vosselaar, België) binnengesleept. Zijn versie bekoorde de redactie het meest:
Elke daad een slag
Elke hand een vuist
Vele vuisten voor één toekomst
Eén toekomst voor ons allen
Wij sluiten ons aan bij de opmerking van Werner dat deze leus goed bij de sfeer van het verhaal past.
Alle prijswinnaars gefeliciteerd!

ADVERTENTIE

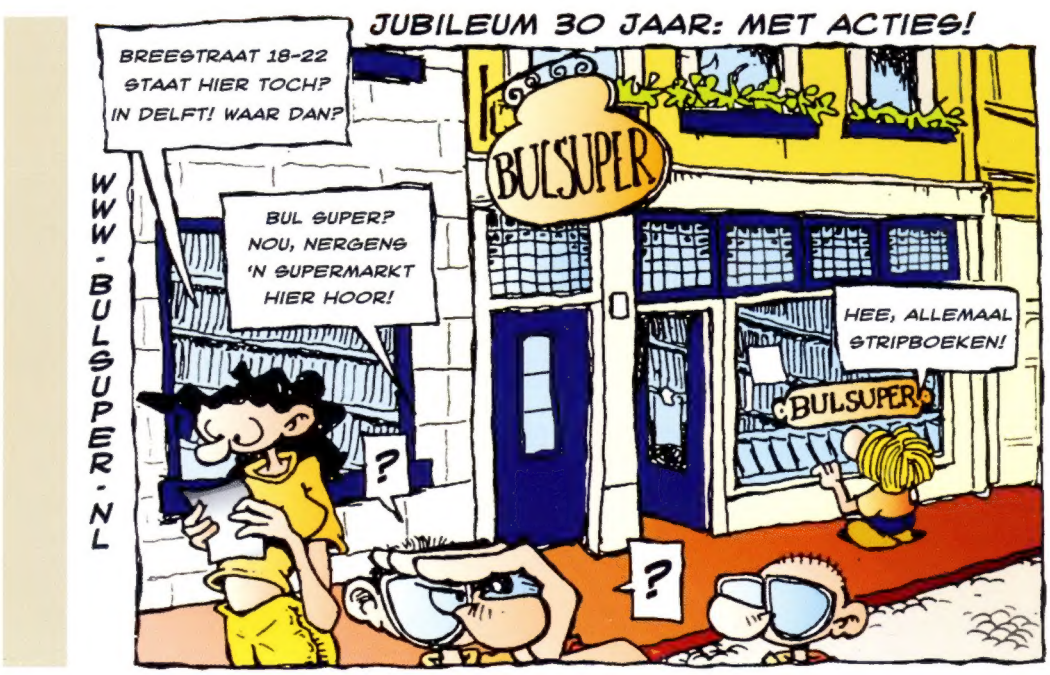
JUBILEUM 30 JAAR: MET ACTIES!
BREESTRAAT 18-22 STAAT HIER TOCH? IN DELFT! WAAR DAN?
BUL SUPER? NOU, NERGENS 'N SUPERMARKT HIER HOOR!
BULSUPER
HEE, ALLEMAAL STRIPBOEKEN!
BULSUPER
WWW.BULSUPER.NL

STRIP SCHRIFT
Jaargang 39
Nummer 2 (383)
April 2007

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Patrick Bremmers, Amalia Deekman, Ruud Gosse, Eddie de Jong, Rob van der Nol, Stefan Rutten, Erwin Suvaal, Rich Thomassen, Rudy Vrooman, Geert de Weyer, René Windig

Omslag
Georges Mazure

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl

Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €44,00
België €46,50
Other countries €60,50
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie
STRIPSTIFT
Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen €1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

STRIPSCHRIFT JAARGANG 38 door Arco van Os

In 2006 verschenen 8 reguliere nummers van *Stripschrift* en... voor het eerst volledig in kleur! Verder ontvingen abonnees als *Stripschriftgift* bij nummer 4 het boekje *The Making of Havank* over de totstandkoming van het album *Hoofden op hol* van Daan Jippes alias Danier. Overal waar twee getallen door een 'slash' worden gescheiden staat het eerste getal voor het nummer van *Stripschrift* binnen de 38e jaargang en het tweede voor de pagina in dat nummer waarop het artikel/de recensie een aanvang neemt. Diverse rubrieken zoals 'Actua', 'Valreep', 'En verder...' en 'Heinz Service Spread' – zijn niet in deze index opgenomen. Op onze website *Stripschrift Online* (*www.stripschrift.nl*) kan via de databank uiteraard meer in detail worden gezocht.

ARTIKELEN/INTERVIEWS

Anton Dingeman: zie Geenen, Pieter
Blake, Bud (*Apeldoorn*) 1/13
Bob Evers (*Apeldoorn*) 8/32
Bollie en Billie: zie Roba, Jean
Bouazza, Hafid (*Breedveld*) 5/24
Canon, De (*Ribbens*) 7/27
Deurloo, Aleks: zie Lamelos
Digitale stripalbums (*Hillenius*) 4/38
Dionnet, Jean-Pierre: zie Wraak van Arn, De
Dulieu, Jean (ps): zie Dulieu-dossier 8 en Oort, Jan van
Dulieu-dossier 8 (*Wouters*) 7/12
EC, Uitgeverij (*Apeldoorn*) 2/16
Eisenstein, Bernice (*De Vries*) 7/28
Eric de Noorman (*Schouten*) 8/16
Erlangen, Comic Salon (*Sanders*) 5/34
Franquin, André: zie Roba, Jean
Funke, Jeroen: zie Lamelos
Gal, Jean-Claude: zie Wraak van Arn, De
Geenen, Pieter (*Sanders*) 2/10
Geerts, Paul (*Ribbens*) 1/34
Grafische roman, De (*Rondeltap*) 3/20
H., Yves (ps): zie Huppen, Yves
Haagse Harry: zie Rueb, Marnix
Hartog van Banda, Lo I (*Van der Nol*) 1/10
Hartog van Banda, Lo II (*Klein*) 1/10
Hartog van Banda, Lo III (*Van Muylwijck*) 1/12
Hermann (ps): zie Huppen, Hermann
Hillenburg, Stephen (*Sanders*) 8/10
Hove, Boy ten (*Van Delden*) 4/22
Huppen, Hermann: zie Vlad de spietser
Huppen, Yves: zie Vlad de spietser
Jonker, Frank: zie Bob Evers
Jules (ps): zie Radilovic, Jules
Kooten, Adri van (*Wortel*) 6/26
Kuhn, Pieter (*Ritman*) 3/26
Lamelos (*Mirck*) 4/28
Marvel, Uitgeverij (*Gross*) 6/32
Matena, Dick I (*Breedveld*) 5/22
Matena, Dick II (*Breedveld*) 5/24
Meulen, Ever (ps): zie Vermeulen, Eddy
Nekschot, Gregorius (*De Weyer*) 3/22
Oort, Jan van I: zie Dulieu-dossier 8
Oort, Jan van II (*De Meulder*) 8/05
Oudenaarden, Hans van: zie Bob Evers
Paulus de boskabouter: zie Dulieu-dossier 8
Paquet, Philip (*Mievis*) 4/16
Partizanen, De: zie Radilovic, Jules
Peeters, Boris: zie Lamelos
Peeters, Sam: zie Lamelos
Picaret, Philippe: zie Wraak van Arn, De
Quark: zie Kooten, Adri van
Radilovic, Jules (*Bossmann*) 6/20
Roba, Jean (*Guillaume*) 8/22
Robbedoes en Kwabbernoot: zie Roba, Jean
Rueb, Marnix (*Breedveld*) 1/16
Shapiro, Jonathan (*Sanders*) 1/28
Showcase (*Apeldoorn*) 8/18
Sliert, De: zie Roba, Jean
Spongebob Squarepants: zie Hillenburg, Stephen
Sprenger, Henk (*Lodewijk*) 1/09
Stok, Barbara (*Venema*) 1/24
Stripdagen Haarlem 2006 (*Redactie*) 4/09
Striptijdschriften in Frankrijk (*Apeldoorn*) 5/10
Suvaal, Erwin (*De Kruijf*) 2/20
Toth, Alex (*Apeldoorn*) 5/03
Wiele, Maarten vande (*Mievis*) 3/12
Vermeulen, Eddy (*Mievis*) 3/12
Vlad de spietser (*Sanders*) 4/30
Webcomics (*Boot*) 4/34
Wielaert, Erik (*Tuinenburg*) 7/18
Wiele, Maarten vande (*De Kruijf*) 6/14
Wolkers, Jan (*Mans*) 5/18
Wraak van Arn, De (*Schifferstein*) 2/26
Zilverberg, Victor (ps): zie Kooten, Adri van

STRIPS/ILLUSTRATIES

5 Jaar Studio Noodweer (fotostrip) (1 blz.)(*Gremmen*) 4/13
Archief Pieter Kuhn in WO II (6 blz.)(*Kuhn*) 3/26
Eric de Noorman 60 jaar (fotostrip) (1 blz.)(*Gremmen*) 8/17
IJsbreker (2 blz.)(*Suvaal*) 2/24
Stripdagen 2006 (fotostrip) (1 blz.)(*Gremmen*) 7/09
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 1/03
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 2/03
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 3/02
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 4/03
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 5/02
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 6/03
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 7/03
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 8/03

RECENSIES: BOEKEN

20th Century Boys 1 (Urasawa, Glénat)(*Wortel*) 1/38
5 Jaar Noodweer (Barreveld/Derks/Leisink/Van de Vijver, Noodweer/Señor Hernandez)(*De Kruijf*) 4/44
Aantekeningen voor een oorlogsverhaal (Gipi, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 5/36
Acme Novelty Library, The 16: Rusty Brown (Ware, Fantagraphics/Chris Ware)(*Sanders*) 5/36
Ahum! (Brunetti, Xtra)(*Sanders*) 6/40
Angel Fire (Parkhouse/Blythe, Casterman)(*De Kruijf*) 7/43
Arm van de tekenaar, De (Christensen, Bee Dee)(*De Kruijf*) 5/43
Azuren boeddha, De 1 (Cosey, Dupuis)(*Deekman*) 1/37
Bamburgers, De 1: De nationale feestdag (Van den Heuvel/Spruyt, Silvester)(*Breedveld*) 6/44
Barbara weet het beter (Stok, Nijgh & Van Ditmar)(*Captain*) 8/43
Bardin de surrealist, Feiten, uitspraken, overpeinzingen en avonturen van (Max, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 6/38
Ben de boswachter (Cromheecke/Letzer, Bries)(*Sanders*) 8/36
Bloedgeheimen 1: De 6 levens van Arnold Paul (Dedic, Casterman)(*Rondeltap*) 8/45
Boeddha 1: Kapitavastoe (Tezuka, L)(*Sanders*) 7/34
Borgia 1: Bloed voor de paus (Jodorowsky/Manara, Sombrero)(*Rondeltap*) 2/36
Broze stad (Karasik/Auster/Mazzuchelli, Atlas)(*Moors*) 1/48
Buitenaards (Trondheim, Silvester)(*De Kruijf*) 7/37
Carnet de Voyage (Thompson, Oog & Blik)(*Acohen*) 2/34
Carol Detective: ...Missie naar Atlantis (Duchâteau/Paape, Bee Dee)(*Wortel*) 7/42
Caveman (Ozkan, Libripress/Orgcomicart) (*Breedveld*) 7/36
Cel Financiën 1: Corruptie (Malke/Mutti, Standaard)(*Tuinenburg*) 8/44
Chris Melville 1: Caribbean Traffic (Duchâteau/Hulet, Arcadia)(*Wortel*) 1/47
Collectie Classix 1: Oliver Twist (Declercq, Standaard)(*Mans*) 1/39
Collectie Classix 2: Ben Hur (De Maeyer/Claeys, Standaard)(*Sanders*) 4/42
Collectie Ignatz 2: Insomnia (Broersma, Oog & Blik)(*Sanders*) 3/37
Collectie Ignatz 4: Kusjes uit de provincie 1: De onschuldigen (Gipi, Oog & Blik)(*Mirck*) 3/38
Collectie Ignatz 9: Ganges 1 (Huizenga, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 5/40
Contract with God Trilogy, The (Eisner, Norton)(*Rondeltap*) 3/33
Cor Morelli 6: Beiroet (Oosterwijk, Komik)(*Wortel*) 7/41
Cycloop 1: De huurling (Jacomon/Matz, Casterman)(*Arts*) 2/37
Daar gaat Fout Varken (Gummbah, Harmonie)(*Sanders*) 4/42
Defensie strip! (Diverse auteurs, Defensie)(*De Kruijf*) 1/40
Dick Bos - Alle avonturen 7 (Mazure, Panda)(*Thomassen*) 7/38
Dit en dat (Clerkx, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 4/40
Doctor Carnacki 1: De uil en de pussycat 1 (Vandewiele/Nieuwenhuis, Bries)(*Sanders*) 1/44
Dommel, De nieuwe avonturen van 1: Gas op de plank! (Aucaigne/Rodrigue, Lombard)(*Wibier*) 1/48
Donald Duck, De grappigste avonturen van 10 (Branca/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 2/32
Donald Duck, De grappigste avonturen van 11 (Barreira/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 2/32
Donald Duck, De grappigste avonturen van 12 (Fonts/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 4/47
Donald Duck, De grappigste avonturen van 13 (Gulbransson/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 7/36
Donjon Monsters 1: Jan-Jan de boeman (Mazan/Sfar/Trondheim, L)(*Rondeltap*) 2/31
Dracula 1: Vlad de spietser (Hermann/H., Casterman)(*Sanders*) 3/32
Dummetje: Luchthandel/De knutselknarrenrace (Vlottes/Van den Eerenbeemt, Boumaar)(*De Kruijf*) 5/43
Dupuy Berberan, The Complete Universe of (Dupuy/Berberian, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 8/35
Edelpulpreeks 1: De Kat in de Karpaten (Vos, Saturnus)(*Sanders*) 6/45
Elvis Versus the Most Hideous Spacemonster in the Universe and Other Short Stories (The Fearless Cartooneer, Passage)(*Rondeltap*) 7/40
En daarmee basta! 1: Liefde en patiënten (Bouden/Swerts/Vanas, Standaard)(*Wortel*) 3/38
Façade (Spaey/Dupré, Oogachtend)(*Sanders*) 6/39
Familie Doorzon, De 29: Draait door (De Jager, Standaard)(*Tuinenburg*) 7/32
Familie Weltevree, De 1 (Van Driel, Land)(*De Kruijf*) 6/39
Fleury-Nadals, De 1: Ninon (Giroud/Rollin, Glénat)(*Wibier*) 8/38
Foul Play! (Geissman, Harper Design)(*Apeldoorn*) 2/18
Garfield 2: Voor veelvraten (Davis, Bzztôh)(*Sanders*) 2/39
Geheimen - De schimmenwals 1 (Pellejero/Giroud/Germaine, Dupuis)(*De Leeuwe*) 4/45
Geheime schilderij van Rembrandt, Het (Van der Meij, Sherpa)(*Tuinenburg*) 7/38
Gen Barrevoets in Hiroshima 1: De bom (Nakazawa, Xtra)(*Rondeltap*) 4/40
Gen Barrevoets in Hiroshima 2: De levende doden (Nakazawa, Xtra)(*Rondeltap*) 4/40
Giacomo C. 9: Het dodelijke uur (Dufaux/Griffo, Glénat)(*Rondeltap*) 1/44
Giacomo C. 10: De schaduw van de toren (Dufaux/Griffo, Glénat)(*Rondeltap*) 1/44
Giacomo C. 11: Brieven... (Dufaux/Griffo, Glénat)(*Rondeltap*) 1/44
Giacomo C. 12: Fiammina (Dufaux/Griffo, Glénat)(*Rondeltap*) 1/44
Gilde, De 1: Astraban (Martin/Dragan, Casterman)(*De Kruijf*) 4/44
Giuliano Nero 1: Het vijfde slachtoffer (Crippa/Mutti, Casterman)(*De Leeuwe*) 8/38
Globul maakt het bont (Tibet, Arcadia)(*De Kruijf*) 4/46
Gord 4: Rode sneeuw (Denayer, Arcadia)(*De Kruijf*) 6/44
Graphic Novels (Gravett, Aurum)(*Rondeltap*) 3/20
Grietje 1 (Kruis, Silvester)(*Captain*) 2/38
Groningen bij nacht (Diverse auteurs, Passage)(*Rondeltap*) 7/40
Havank, Een avontuur van 1: Hoofden op hol (Danier, L)(*Sanders*) 7/33
Ik was een kind van Holocaust-overlevers (Eisenstein, Bezige Bij)(*Mans*) 7/30
In het midden van Nowhere 1: Het oor van de zalm (Cornette/Constant, Lombard)(*Booms*) 2/34
Isaac de piraat 4: Parijs (Blain, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 3/37
Jack Pott 1: In de kaart gespeeld (Ritstier/Oosterveer, Bee Dee)(*Rondeltap*) 3/43
Japan (Diverse auteurs, Casterman)(*Sanders*) 1/38
Je eigen unieke leesmoment 1: De Manchus vallen aan! (Hendriks, Oog & Blik)(*Booms*) 6/42
Je eigen unieke leesmoment 2: De Manchus schieten te hulp (Hendriks, Oog & Blik)(*Booms*) 6/42
Jef Nys (De Ryck, Mezzanine)(*De Kruijf*) 1/39
Joris Jofel en de geest van de Rosse Ridder (Brugman/Ringers, Bee Dee)(*De Kruijf*) 3/36
Kaasheld 1 (Lamelos, Silvester)(*Mirck*) 1/49
Kafka (Mairowitz/Crumb, Oog & Blik/Harmonie)(*Rondeltap*) 1/42
Kat, De 7: De Kat is tevreden (Geluck, Casterman)(*De Haan*) 1/36
Kings in Disguise (Vance/Burr, Norton)(*Rondeltap*) 7/32
Knettergek avontuur van..., Een 1: Sigmund Freud - Een hondenleven (Larcenet, Oog & Blik)(*De Kruijf*) 4/43
Kort Amerikaans 1 (Matena/Wolkers, Bezige Bij)(*Rondeltap*) 5/44
Kraaienhove 8: Lucius en de tijdangst (Lohmann, Stripstift)(*Schifferstein*) 5/45
Kraaienhove 9: Grizelda en de heersingdienares (Lohmann, Stripstift)(*Schifferstein*) 5/45
Krakers, De (Vlottes, Boumaar)(*De Kruijf*) 5/43
Laatste, De (Comès, Casterman)(*Van der Hoeven*) 8/38
Libertad! - Che Guevara (Wozniak/Charles/Charles, Casterman)(*Rondeltap*) 2/35
Lola Bogota 1: Onze-lieve-vrouwe van Colombia (Reynès/Brrémaud/Chanoinat, Bee Dee)(*Ummels*) 8/42
Ly-Nook 1: Katten (Rodrique/Chéret, Arboris)(*Rondeltap*) 8/41
Magasin General 1: Marie (Loisel/Tripp, Casterman)(*De Kruijf*) 3/42
Marco Silvester 4: En het spookhuis (Lohmann, Stripstift)(*Schifferstein*) 5/45
Marlene (Snejbjerg, Bee Dee)(*Wibier*) 6/42
Michieltjes jongenshart (Van de Pol, Silvester)(*Van der Hoeven*) 6/47
Mickey Mickey (Mezzo/Pirus, Sherpa)(*De Kruijf*) 7/46
Miltons dromen 1 (Maël/Féjard, Dupuis)(*De Leeuwe*) 1/46
My Boy (Schrauwen, Bries)(*Rondeltap*) 8/40
Mysteries 1: Eenzaam tegenover de wet (Seiter/Wagner, Casterman)(*Booms*) 7/45
Nabije ontmoetingen van de vleermuisorde (Diverse auteurs, Sherpa)(*Wortel*) 5/42
Nacht en ontij, Erik Wielaert presenteert (Wielaert, Sherpa)(*Tuinenburg*) 6/48
Narvalo 1: Vorstelijke huurlingen (Juszezak/Yann, Dargaud)(*Booms*) 2/36
Natte Maan 1: Vage omzwervingen (Campbell, Xtra)(*Rondeltap*) 5/38
Nekschot (Nekschot, Xtra)(*Rondeltap*) 3/24
Nick Naffer 1: Gangsta zonder blaffer (Larcenet, Oog & Blik)(*Sanders*) 1/36
Nicky Saxx 6: Fataal/Link (Ritstier/Oosterveer, Boumaar)(*Rondeltap*) 3/43
Nieuwe hemel, De (Hendriks, Oog & Blik)(*Van der Hoeven*) 7/34
Nuage & McCloud 1: De roze sectie (Dany/Greg, Arcadia)(*De Kruijf*) 8/40
Olga 1: Olga geeft het startschot (Laan, Bee Dee)(*Captain*) 1/36
Okko 1: De cyclus van het water 1 (Hub, Silvester)(*Wibier*) 5/38
Op kamers 1: De vierde man (Christopher/Runberg, Dupuis)(*Ummels*) 4/46
Over naar jou - Weer over naar jou (Van Aken/Paquet, Bries)(*Rondeltap*) 7/40
Paniek in de politiek (Meynen, House of Books)(*Sanders*) 8/43
Paradiso (Munnik, Harmonie)(*Sanders*) 3/36
Paul Geerts (Vaessen, Standaard/Van Holkema & Warendorf)(*Ribbens*) 1/34
Paulus 1: De weg naar Damascus (Bar, Halewijn)(*Booms*) 6/46
Peculia 1 (Sala, Xtra)(*Mirck*) 6/40
Poorten naar het mogelijke, De (Schuiten/Peeters, Casterman)(*De Kruijf*) 1/46
Prinses Ai 1: Aan de grond (Kujiradou/Love/DJ Milky, Arashi) (*Sanders*) 7/35
Professor Peeh en de voesjesmannen (Hoet/Heirman/Knaepen, Oogachtend)(*Mans*) 3/42
Quintos (Andreas/Cochet, Sherpa)(*Sanders*) 3/34
Robbedoes en Kwabbernoot door..., Een verhaal van 1: Versteende reuzen (Yoann/Vehlmann, Dupuis)(*De Leeuwe*) 2/30
Rode Ridder, De 207: De grot van de beer (Lodewijk/Scholz, Standaard)(*Booms*) 1/43
SAS 1: Het duivelspact (Mutti/Ciance/De Villiers, Glénat)(*De Kruijf*) 8/36
Senne en Sanne 1: Rebecca R. (Verhaegen, Mezzanine)(*Ribbens*) 1/47
Shaman King 1 (Takei, Kana)(*Sanders*) 5/39
Sliske en haar vriendjes, De avonturen van 1: Beffen-ijf (Windig/De Jong, Oog & Blik/Harmonie) (*De Kruijf*) 7/36
Spertijd (Van Kooten/Van Oudheusden, Bee Dee)(*Rondeltap*) 5/44
Sprookjes in strookjes (Diverse auteurs, Senoeni)(*Sanders*) 5/38
Stout, stout fruit (Bandirah, Xtra)(*Sanders*) 6/46
Stripjaar 2006 (De Weyer, Sherpa)(*Rondeltap*) 6/38
Strips in stereo (Diverse auteurs, Harmonie/Excelsior)(*Rondeltap*) 3/40
Suske en Wiske 60 jaar! (Diverse auteurs, Standaard)(*Sanders*) 1/35
Tao van Toonder, De (Van Hartingsveld, Panda)(*Ribbens*) 2/33
Tover mijn verhaal (Diverse auteurs, Gottmer)(*De Leeuwe*) 1/37
Twee killers (Mezzo/Pirus, Sherpa)(*De Kruijf*) 7/46
Tweede kus, De 1: Ringo (Conz, Oogachtend)(*Breedveld*) 2/38
Uitweg, De (Steehouwer, Syndikaat)(*Mirck*) 6/40
Vallende ziekte 1 (B., Atlas)(*Rondeltap*) 8/34
Verborgen geschiedenis, De 1: Genesis (Kordey/Pecau, Silvester)(*De Kruijf*) 7/38
Verborgen geschiedenis, De 2: Het kasteel van de djinns (Kordey/Pecau, Silvester)(*De Kruijf*) 7/38
Verve (Meulen, Oog & Blik)(*De Kruijf*) 2/32
Vier stromen, De (Baudoin/Vargas, Sherpa/Oog & Blik)(*Rondeltap*) 5/40
Vincent (Evens, Oogachtend)(*Rondeltap*) 8/34
Vrij spel (Delperdange/Cayman, Casterman)(*Booms*) 3/34
Warcraft - De Sunwell-trilogie 1: De drakenjacht (Knaak/Kim, Arashi)(*Boot*) 6/43
William Vance (De Weyer, Stripstift)(*Ribbens*) 1/41
Willy Vandersteen (Guillaume, Standaard)(*Ribbens*) 1/35
Wimbledon Green (Seth, Drawn & Quarterly)(*Sanders*) 5/37
Witte magie (Ponce/Brizuela, Prestige)(*De Leeuwe*) 7/44
Woensdagavondsessies, De 1: Sektes en paranoia (Bleda, Prestige)(*Rondeltap*) 6/48
Woeste hoogten (Leclercq/Deleers, Casterman)(*Mirck*) 8/36
Woestijnschorpioenen, De 4: De weg van de koorts (Wazem, Casterman)(*Rondeltap*) 1/45
Wraak van Arn, De (Gal/Dionnet/Picaret, Sherpa)(*De Kruijf*) 3/39
Yoko Tsuno 24: De zevende code (Leloup, Dupuis)(*Van der Hoeven*) 1/42
Zilveren maan boven Providence 1: Kinderen van de afgrond (Herenguel, Glénat)(*De Kruijf*) 1/48
Zwarte trilogie 1: Het leven is rottig (Bonifay/Daoudi/Malet, Casterman)(*Rondeltap*) 3/35

RECENSIES: VIDEO/DVD

Marsupilami 1 (Homescreen)(*De Kruijf*) 2/35

OMSLAGEN

De omslagen van de nummers 1, 2 en 8 werden speciaal voor *Stripschrift* gemaakt.

1 Marnix Rueb
2 Pieter Geenen
3 Ever Meulen
4 Philip Paquet
5 Frédéric Beltran
6 Maarten vande Wiele
7 Jean Dulieu
8 Stephen Hillenburg

COLUMNS

1 t/m 8 Ben Bits
1 t/m 8 Manon Albers
5 Wilbert Plijnaar